

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

PŘÍRODNÍ LÉČIVÉ ZDROJE A ZDROJE PŘÍRODNÍCH MINERÁLNÍCH VOD
V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ ČESKÉ REPUBLIKY

Natural medicinal resources and sources of natural mineral water in the legislation
of the Czech Republic

Mgr. Lucie Křest'ánová

květen 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených, a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 5. 2013

Mgr. Lucie Křesťanová

Poděkování

Děkuji tímto zástupcům Katedry práva životního prostředí za lidský přístup k jejich studentům a zejména pak vedoucí mé rigorózní práce JUDr. Karolině Žákovské, PhD. za mnohé cenné rady a věcné připomínky, kterými mě při psaní rigorózní práce posouvala správným směrem.

Zvláštní poděkování pak patří mé rodině a partnerovi za podporu, pochopení, a laskavé a milé slovo vždy, když bylo potřebné, aby práce byla dokončena.

Obsah

Prohlášení.....	2
Poděkování.....	3
Obsah	4
Úvod.....	8
1. Věcná a právní východiska tématu	9
1.1 Exkurz do historie využívání přírodních léčivých zdrojů.....	9
1.2 Exkurz do historie využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod na území České republiky	12
1.2.1 Historický vývoj českého lázeňství	12
1.2.2 Historický vývoj využívání přírodní minerální vody ke stáčení.....	16
1.3 Vývoj právní úpravy využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod	17
1.3.1 Protektorátní právní úprava	17
1.3.2 Znárodnění a konfiskace lázní a přírodních léčivých zdrojů	20
1.3.3 Socialistická právní úprava	21
1.3.4 Právní úprava po roce 1990	24
1.4 Prameny platné právní úpravy	25
1.4.1 Prameny práva Evropské unie	25
1.4.2 Prameny práva České republiky	26
1.5 Subjekty právní úpravy	31
1.5.1 Orgány státní správy	31
1.5.2 Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů	32
1.5.3 Obce	33
1.5.4 Uživatelé přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, další uživatelé přírodních léčivých zdrojů	33
1.5.5 Správce přírodních léčivých zdrojů	34
1.5.6 Balneotechnik	34

2. Přírodní léčivé zdroje, zdroje přírodních minerálních vod a výtěžky z nich	35
2.1 Vymezení základních pojmů	35
2.2 Právní povaha přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod a výtěžků z nich	37
2.3 Úvaha nad právním zařazením produktu balených léčivých minerálních vod	38
2.3.1 Úvod do problému	38
2.3.2 Legislativa Evropské unie.....	39
2.3.3 Právní úprava jiných států.....	42
2.3.4 Možná právní východiska.....	43
2.4 Osvědčení o zdroji	44
2.4.1 Zahájení řízení o osvědčení zdroje a jeho účastníci	44
2.4.2 Ověření zdroje.....	47
2.4.3 Náležitosti osvědčení	49
2.4.4 Zrušení osvědčení	49
2.4.5 Uznání zdroje dle slovenské právní úpravy	50
2.4.6 Úvaha nad možností osvědčení zdroje, který nepochází z území České republiky	52
 3. Právní regulace využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod	52
3.1 Práva a povinnosti uživatele zdroje	52
3.1.1 Práva uživatele zdroje - povolení k využívání osvědčených přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod	52
3.1.2 Povinnosti uživatele zdroje.....	62
3.1.3 Ekonomické nástroje při využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.....	68
3.2 Vývoz a dovoz	70
3.2.1 Vývoz a dovoz přírodních léčivých zdrojů.....	70
3.2.2 Vývoz a dovoz balených přírodních minerálních vod	71
3.2.3 Vývoz a dovoz balených léčivých minerálních vod	73
3.3 Omezení vlastnického práva v souvislosti s využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.....	73

3.4 Přírodní léčebné lázně a lázeňská místa	75
3.4.1 Přírodní léčebné lázně.....	75
3.4.2 Lázeňské místo	80
4. Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod	87
4.1 Ochranná pásma zdrojů	87
4.1.1 Vyhlášení ochranného pásma	87
4.1.2 Náklady vyhlášení a změn ochranného pásma	92
4.1.3 Exkurz do vybraných zahraničních právních úprav	92
4.2 Ochrana dle jiných právních předpisů	93
4.2.1 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod ve fázi jejich vyhledávání	93
4.2.2 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod v rámci územního plánování a výstavby.....	94
4.2.3 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod v rámci ochrany složek životního prostředí.....	98
4.2.4 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod před závadnými látkami.....	102
4.3 Předběžná opatření.....	103
5. Odpovědnost na úseku využívání a ochrany přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod	103
5.1 Občanskoprávní odpovědnost.....	103
5.2 Deliktní odpovědnost.....	105
5.2.1 Odpovědnost trestněprávní	106
5.2.2 Odpovědnost za správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob	108
5.2.3 Odpovědnost za přestupky fyzických osob	109
5.2.4 Deliktní odpovědnost de lege ferenda	109
5.3 Odpovědnost za ekologickou újmu.....	111

6. De lege ferenda	116
---------------------------------	------------

Závěr	120
-------------	-----

Summary	125
---------------	-----

Seznam použitých zkrácených názvů	128
---	-----

Seznam použitých zdrojů	130
-------------------------------	-----

Abstrakt	140
----------------	-----

Abstract	141
----------------	-----

Klíčová slova	142
---------------------	-----

Keywords	142
----------------	-----

Přílohy

Úvod

Přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod představují jedinečný a nezastupitelný fenomén přírodního bohatství České republiky. Ta má díky své pestré geologické stavbě i při relativně malém území neobyčejně široký výběr těchto zdrojů. Nachází se zde prakticky všechny typy charakteristické svými výraznými balneoterapeutickými účinky.

Problematika ochrany a využívání tohoto přírodního bohatství je v České republice upravena zejména zákonem č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „lázeňský zákon“). Dle ustanovení § 1 lázeňský zákon stanovuje „*podmínky pro vyhledávání, ochranu, využívání a další rozvoj přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod určených zejména k dietetickým účelům, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst*“.

Cílem předkládané rigorózní práce je komplexně představit a kriticky zhodnotit platnou právní úpravu ochrany a využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Za tímto účelem práce využívá především metody deskripce, analýzy a syntézy. Pro uvedení do problematiky je uplatněna též metoda historická a průběžně jsou, i za pomoci určité inspirace v právních úpravách jiných států, nastiňována možná právní východiska řešení nejvýznamnějších sporných otázek.

Téma rigorózní práce bylo zvoleno s ohledem na skutečnost, že autorka v daném oboru pracuje. Z důvodu toho, že k problematice využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, k její právní úpravě, není k dispozici rozsáhlá odborná literatura, vychází práce zejména z analýzy právních předpisů vztahujících se na tuto oblast, a dále ze zkušeností autorky s každodenní aplikací lázeňského zákona v praxi.

Práce si klade za cíl rovněž zvýšit zájem čtenáře o problematiku přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Přestože české lázeňství se svou tradicí a historií představuje ve světě pojem a balené minerální vody se staly běžnou součástí života většiny populace, problematika zdrojů, které jsou ať již v lázních nebo ve stáčírnách minerálních vod využívány, není dostatečně známá.

1. Věcná a právní východiska tématu

1.1 Exkurz do historie využívání přírodních léčivých zdrojů

Využívání přírodních léčivých zdrojů představovalo v lékařství od nepaměti významný prvek. V blízkosti zdrojů, především v okolí vývěrů minerálních a termálních vod, ložisek rašeliny, slatiny a bahna, či v oblasti příznivého klimatu, vznikala postupně léčebná místa.¹

U zrodu těchto míst však nebyly vždy pouze přírodní zdroje. Někdy to byla silná osobnost reformátorského léčitele, často laika,² která prosadila nové metody využívající k léčení například obyčejnou studenou vodu v rozmanitých aplikačních formách a přispěla tím ke vzniku renomovaných léčebných míst.³

Lázně a lázeňství jako takové nejsou rozloženy po celém světě rovnoměrně.⁴ Třebaže se využitelné zdroje odedávna vyskytovaly na mnoha místech, zůstalo lázeňství v našem slova smyslu vlastně převážně evropskou záležitostí. Jen menším dílem se vyvíjelo také v Asii.⁵

Vlastností minerálních a termálních vod běžně a rádi využívali již staří Řekové, jejichž ideál „kalokagathie“ (ideál tělesně i duševně krásného a vzdělaného člověka) spojil očištnou lázeň s pěstěním duševní a tělesné kultury. Řekové přírodní prameny uctívali a často zasvěcovali různým bohům, nejčastěji však Asklépiovi, synovi Apollóna, považovaného za božského zakladatele medicíny. Z chrámů zasvěcených Asklépiovi se postupně stávala léčebná místa zvaná „asklépieae“. Nejstarší takový lázeňský okrsek s chrámovým léčením vznikl v Epidauru na Peloponésu v 5. století př. n. l. Součástí okrsku byl posvátný háj hieron s výraznou sochou boha léčitele, budovy pro ubytování a stravování velkého počtu poutníků, úřední budova prytaneum, stáje pro obětní zvířata a dvorana pro inkubaci – spánek nemocných.⁶ Neméně slavné

---

¹ Sdružení lázeňských míst ČR [online]. 2012 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.spas.cz/historie.htm>>.

² Jako například ve slezském Gräfenbergu, dnešních Lázních Jeseník, Vincenz Priessnitz.

³ ČURDA, J., KOZLOVSKÁ, M. et al.: *České lázně a lázeňství*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. ISBN 978-80-239-9330-1, str. 7.

⁴ KRÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, str. 7.

⁵ Sdružení lázeňských míst ČR [online]. 2012 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.spas.cz/historie.htm>>.

⁶ KRÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Libri 2002, str. 27.

okrsky byly Sikyón, Korint, Gortys, Delfy, Kos a mnoho dalších v celém východním Středomoří, v Malé Asii i severní Africe.

Zatímco starořecké lázeňské procedury obsahovaly množství rituálních úkonů a až „šarlatánských praktik“ (kněží dostávali za tyto služby vzácné dary), starořímská lázeňská léčba byla založena na mnohem racionálnějším přístupu. Většina římských lázní se budovala u termálních pramenů a často i v místech značně vzdálených od Říma, v zemích obsazených římskými legiemi. Tato místa byla převážně zvaná Aquae (vody), Balneum (lázeň) či Vicus (okrsek vod) a v tehdejší Galii, Germánii, Británii nebo Malé Asii a Africe o ně nebyla nouze. Největší rozvoj lázeňství zaznamenal Řím v době císařství. Budovaly se lázně soukromé tzv. balneae privatae, lázně veřejné zvané balneae publicae nebo také thermae (termy). Provoz term byl hrazen státem nebo bohatými mecenáši. Lázně byly v té době čím dál tím oblíbenější a panovníci budovali lázně pojmenovávané po sobě jako výraz své významnosti. V roce 64 n. l. tak vznikly termy Neronovy, 68 n. l. Vespasianovy, následovaly Titovy (roku 75 n. l.), Trajanovy (roku 110 n. l.), Hadrianovy (roku 120 n. l.), Commodovy, Caracalovy, Alexandra Severa a další. Tuto výstavbu term přerušil až rozpad římské říše v r. 395 n. l. S pádem římské říše došlo v evropských zemích na dlouhou dobu k útlumu lázeňského života. Většina lázní byla zničena a upadla do zapomnutí.⁷

Středověk s častými epidemiemi moru, neštovic, cholery a dalších infekcí býval vždy osočován z úpadku tělesné čistoty.⁸ O často citovaném odporu k hygieně v té době by se však dalo polemizovat. Velké oblibě se těšily parní nebo horkovzdušné lázně, které se do Evropy dostaly z Orientu při křížáckých taženích. Středověké lázeňské kúry byly nicméně poněkud drastičtější než kúry dnešní. Koupele trvaly desítky hodin, přičemž docházelo k maceraci kůže s mokváním, sekrecí a často i infekcí. Ani pití minerálních vod nebylo ušetřeno extrémů. Pitné kúry představovaly vypití denně 20 - 40 litrů vody, což mělo za následek mimořádné diuretické a projímavé účinky. Středověcí lazebníci prováděli mimo koupání, holení, stříhání, pálení a kadeření vlasů i množství léčitelských prací. Jednalo se například o pouštění žilou, baňkování, výplachy nebo klystýry.⁹ Od počátku 18. století se začínala těšit velké oblibě vodoléčba,

---

⁷ KRÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Libri, 2002, str. 24.

⁸ BALNEARIUS: *Lázeňští Asklepiové a jejich pacienti*. Liberec, Knihy 555, 2009, str. 15.

KRÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, str. 37 – 40.

⁹ KRÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Libri, 2002, str. 57.

k jejíž popularizaci později mimořádně přispěli osobnosti jako Vincenz Priessnitz či Sebastian Kneipp. Lázně se tak postupně stávaly společenskými a kulturními středisky velkého světa s nemalými národohospodářskými přínosy pro stát. Ruku v ruce s oblibou vodoléčby vzrůstal i zájem o využívání peloidů.

V souladu s rozvojem vědy docházelo na začátku 19. století k prvním chemickým analýzám minerálních vod, čímž vznikaly základy nového vědeckého oboru o lázeňství – balneologie, která se v Praze přednášela od roku 1841 (díky prof. J. Löschnerovi) a rovněž vodoléčba, která se přednášela od roku 1848–1849 (díky J. Pottovi a Dr. A. Lechtovi). Teprve s odstupem času některé další univerzity následovaly pražského příkladu, především Univerzita vídeňská¹⁰. Následující vývoj je často označován jako „zlatý věk lázeňství“. Do lázní se sjížděly významné osobnosti kulturního a společenského života. Věhlasní architekti se zabývali výstavbou honosných lázeňských domů a sanatorií s kolonádami.¹¹ Tento idylický vývoj lázeňství nečekaně ukončily až dvě světové války dvacátého století.

Nejstarší tradice lázeňství tedy nalezneme v Itálii, dále v českých zemích, Německu, Francii, Španělsku, Polsku a Rusku. V anglo - saských zemích a v Americe nebylo v minulosti lázeňství příliš rozšířeno. Postoj k němu byl zdrženlivý a ani v dnešní době zde není lázeňství příliš využíváno.¹²

V současnosti existují v Evropě dva hlavní proudy lázeňství. První, představující lázeňství s významným podílem přímé lékařské péče a s komplexním přístupem k léčebným pobytům (léčení, ubytování i stravování), je typický spíše jen pro střední Evropu. Mezi země vyznávající tradiční lázeňství se silným medicínským zázemím patří Česká a Slovenská republika, Německo, Rakousko a Polsko. Druhým, dá se říci celosvětovým trendem, se naopak staly wellness, beauty a fitness programy. Lázeňství se v tomto pojetí navrácí ke své původní funkci především očisty a relaxace těla i duše, jako je tomu například v Asii (Čína, Japonsko, Indie), Francii, Itálii a Španělsku.¹³

---

¹⁰ ČURDA, J., KOZLOVSKÁ, M. et al.: *České lázně a lázeňství*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. ISBN 978-80-239-9330-1, str. 8.

¹¹ KNOP, K. et al.: *Lázeňství: ekonomika a management*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-717-6., str. 11-13.

¹² Sdružení lázeňských míst ČR [online]. 2012 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.spas.cz/historie.htm>>.

¹³ JAKUBÍKOVÁ, D.: *Marketing v lázeňství*. C.O.T. business, 4/2005, str. 16 – 17.

1.2 Exkurz do historie využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod na území České republiky

1.2.1 Historický vývoj českého lázeňství

Tradice českého lázeňství je mladší, než je tomu například v jižní Evropě a v zemích středomořské oblasti s antickými vzory. Přesto si však naše lázeňství získalo v minulosti mimořádný věhlas, vážnost a konečně i své místo v dějinách lékařství a balneologie. Především západočeské lázně se staly pojmem již v 19. století. Právě v Praze byly balneologie i vodoléčba prvně přednášeny jako vědecký obor na evropské univerzitě.¹⁴ Je nutné zdůraznit, že české lázeňství je ceněno především díky tomu, že je zde prozatím zachováno využívání přírodních léčivých zdrojů pouze pro účely lázeňské léčebně rehabilitační péče. Na rozdíl tedy například od maďarských lázní, kde jsou ve velké oblibě termální parky, ve kterých je využíván přírodní léčivý zdroj, v České republice toto doposud až na výjimky není umožněno. Z důvodu vysoké kvality a úrovně medicínské složky poskytování této péče k nám na léčení přijíždějí pacienti nejen z Evropy, ale rovněž z arabských zemí.

Vůbec první léčebné koupele a pitné kúry byly na našem území užívány pravděpodobně již v období od 4. století před n. l. do 8. století n. l., kdy na něm žili Keltové, Germáni a první Slované. První zmínky o pramenech s léčebnými účinky na území dnešní České republiky se datují do roku 762 n. l., o lázeňství z tohoto období však nejsou k dispozici žádné prameny. S největší pravděpodobností k němu docházelo čistě nahodile a v prostředí bez stálého lázeňského zařízení.¹⁵

Rovněž pro další staletí chybějí písemné i archeologické doklady o existenci objektů a postupů, jež by mohly nést označení lázeňské léčby. To však není dáno tím, že by se v českých středověkých zemích nevyskytovaly léčivé zdroje (prameny), které by mohly být využívány při léčení zdravotních potíží, ale spíše tím, že chybělo společenské a ekonomické zázemí umožňující jejich trvalé a cílené využívání.

---

¹⁴ KRÍŽEK, V.: *Obrázky z dějin lázeňství*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, str. 7.

¹⁵ DĚDINA, J.: *Management, organizování a ekonomika lázeňství - vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství, 2004, str. 41.

To lze pozorovat až od 12. století, kdy kněží kláštera, založeného ve druhé polovině tohoto století v Teplicích, již záměrně využívali horkého vyvěrajícího pramene ve stabilně udržovaném prostředí.¹⁶

Věrohodné písemné prameny o využívání lázní máme ze 14. století. Například v Kronice české Přibíka Pulkavy z Radenína nalezneme zmínku o lázních v Teplicích¹⁷.

Větší rozmach lázeňství lze pozorovat v období renesance, kdy je i v českých zemích patrný ideový návrat k antice, doprovázený zvýšeným zájmem o přírodu, stejně jako snaha o využití účinku léčivých vod. Ty byly považovány za univerzální nástroj k překonávání téměř všech nemocí.¹⁸

První rozsáhlá práce zaměřená na problematiku lázeňství spadá svým vznikem do první poloviny 16. století. Roku 1522 vyšla v německém Lipsku vůbec nejstarší dochovaná monografie o českých lázních „*Tractatus de Termis carovi Quarti Imperatoris*“ věnovaná Karlovým Varům.¹⁹ Následně byla roku 1580 v Olomouci vydána Tomášem Jordánem z Klauzenberka česky psaná „*Kniha o vodách hojitelných neb teplicech moravských*“. Ta zachycuje i chladná zřídla a oproti svému názvu zaznamenává rovněž některé lázně na dnešním Slovensku a z českých zemí též Karlovy Vary.²⁰

Od poloviny 17. století pak začínaly být v rámci rekatolizačního hnutí u léčivých pramenů zřizovány kostely a poutní místa. O budování lázní se začínala zajímat také šlechta²¹ (například je vhodné zmínit částečně realizovaný záměr hraběte Františka A. Šporka vybudovat koncem 17. století v Kuksu lázně se špitálem²²). Některé lázně v českých zemích se na přelomu 17. a 18. století stávaly důležitými společenskými

---

¹⁶ BUDINSKÁ, J., ZERTJAKE, P.: *Kapitoly z dějin lázeňství*. Teplice 2006, str. 70.

¹⁷ Český rozhlas [online]. 1997-2013 [cit. 2013-01-08]. Česko země neznámá – Ústí nad Labem. Dostupné z WWW: <http://m.rozhlas.cz/olomouc/kultura/_zprava/336980>.

Město Teplice [online]. 2010 [cit. 2013-01-08]. Dějiny města: Město Teplice. Dostupné z WWW: <<http://www.teplice.cz/cz/mesto/historie/dejiny-mesta/>>.

¹⁸ KRÍŽEK, V.: *Obrázky z dějin lázeňství*. Praha: Libri, 2002, str. 57.

¹⁹ VYLITA, B., KLSÁK, J., BUCHAROVIČ, S. et. al.: *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*. Karlovy Vary: Město Karlovy Vary, 2001, str. 160-165.

²⁰ BUCHAROVIČ, S., WIESNER, S.: *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-049-7. str. 301, 336, 407.

²¹ BUDINSKÁ, J., ZERTJAKE, P.: *Kapitoly z dějin lázeňství*. Teplice 2006, str. 35.

²² Špitál (hospital) je označení pro středověké, ale i pozdější útulky pro nemocné, přestárlé a chudé. Špitály byly zřizovány zejména při klášterech, kde je provozovali mniši a řeholnice.

centry s mezinárodním dosahem. Jako příklad lze uvést Karlovy Vary, v nichž se roku 1712 léčil ruský car Petr Veliký.²³

Největší rozkvět českých lázní je datován od 18. do začátku 20. století. Zmíněný trend byl podmíněn tím, že se lázně a léčebné prameny dostávaly na základě vědeckých spisů do širšího povědomí odborné lékařské veřejnosti i bohaté šlechtické klientely. Vycházela vědecká a popularizační díla jak v rámci českých zemí, tak ve středoevropské habsburské monarchii, případně v celoevropském kontextu.²⁴

Za zakladatele české moderní balneologie můžeme považovat lékaře Franze Ambrose Reuse, který na přelomu 18. a 19. století působil v Bílině. Zkoumal a popsal zejména prameny v severních a západních Čechách, přičemž je analyzoval podle nejnovějších metod té doby.²⁵

Za nejstarší české lázně se považují lázně Teplice a Karlovy Vary. Je však vhodné zmínit, že na sklonku 18. století disponoval lázněmi již značný počet panství v českých zemích, byť co do rozsahu malými s pouze místním dosahem, které na počátku následujícího století většinou zanikaly. Větší lázně se však na přelomu 18. a 19. století přeměnily již ve skutečná lázeňská zařízení, jak je známe dnes (například Konstantinovy Lázně nebo Luhačovice). V první polovině 20. století se na našem území nacházelo zhruba 250 lázní s vyspělou materiálně-technickou základnou.²⁶

Postupem doby se rozvíjely další léčebné postupy – například slatinné zábaly a koupele (Třeboň) či vodoléčba (Vincenc Priessnitz v Jeseníkách). Rozmach českého lázeňství pokračoval až do vypuknutí první světové války. Vlivem rozvoje železniční dopravy se zlepšovala dostupnost lázní, stoupal počet návštěvníků a postupně lázeňskou péči absolvovali i hosté z nižších společenských vrstev. Do této doby však v zásadě neexistoval společný právní rámec českého lázeňství. Po roce 1948 došlo ke znárodnění

---

²³ ČURDA, J., KOZLOVSKÁ, M. et al.: *České lázně a lázeňství*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007. ISBN 978-80-239-9330-1, str. 61.

²⁴ KNOP, K. et al.: *Lázeňství: ekonomika a management*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-717-6. str. 11-13.

²⁵ Historický spolek města Bíliny [online]. 2009 [cit. 2012-12-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.hsbilina.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2010020010>>.

²⁶ BUCHAROVIC, S., WIESNER, S.: *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-049-7. str. 6-7.

většiny lázeňských zařízení a v r. 1957 se lázeňské léčení stalo státem poskytovanou preventivní a zdravotnickou službou.²⁷

Během dosavadního vývoje tak prošlo české lázeňství několika zásadními fázemi. Každá z nich měla svá specifika léčebná, společenská, ekonomická i právní. Východiska pro zatím poslední vývojovou etapu vytvořily společensko-ekonomické změny probíhající v České republice na počátku 90. let minulého století.

V dnešní době má Česká republika 36 lázeňských míst, ve kterých se nacházejí přírodní léčebné lázně. K léčení se využívají přírodní léčivé zdroje - minerální vody, plyny nebo peloidy a rovněž klimatické podmínky vhodné k léčení. Jak již bylo zmíněno výše, Česká republika je v oblasti lázeňství uznávaným státem. Úroveň poskytovaných zdravotních služeb je velmi vysoká, převažuje soukromé vlastnictví lázeňských zařízení. Podobně jsou na tom Slovensko nebo Maďarsko. Pokud vezmeme v úvahu rozlohu České republiky a počet lázeňských míst, pak jedno lázeňské místo vychází na každých cca 2 131 km² a cca 270 000 obyvatel.²⁸ Lázeňská léčebně rehabilitační péče je poskytována třemi možnými způsoby: jako komplexní lázeňská léčebně rehabilitační péče, příspěvková lázeňská léčebně rehabilitační péče nebo formou samopláctví.²⁹

---

²⁷ KNOP, K. et al.: *Lázeňství: ekonomika a management*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-717-6., str. 13 – 15.

²⁸ Pro zajímavost například v Itálii je cca 170 lázeňských míst, jedno lázeňské místo tak připadá na 2 199 km² a 442 336 obyvatel. Koncentrace lázeňských míst i hustota obyvatel na jedno lázeňské místo tedy lépe vycházejí pro Českou republiku.

Jedemedolazni.cz [online]. 2011 [cit. 2013-04-20]. Komparace lázeňství vybraných evropských zemí se zřetelem k sociálnímu aspektu lázeňství.

Dostupné z WWW:

<http://www.jedemedolazni.cz/galerie/tinymce/kestazeni/seminare/Konf2011_1_04_Mlejnkova_KomparaceCeskehoLazenstvi.pdf>.

²⁹ Komplexní lázeňská léčebně rehabilitační péče dle ustanovení § 33 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, navazuje na ústavní péči nebo specializovanou ambulantní zdravotní péči a je zaměřena na doléčení, zabránění vzniku invalidity a nesoběstačnosti nebo na minimalizaci rozsahu invalidity. Komplexní lázeňská léčebně rehabilitační péče je plně hrazena zdravotní pojišťovnou. Příspěvková lázeňská léčebně rehabilitační péče je poskytována především pojištěncům s chronickým onemocněním v případech, kdy nejsou splněny podmínky stanovené pro schválení komplexní lázeňské léčebně rehabilitační péče. Zdravotní pojišťovna hradí pouze vyšetření a léčení pojištěnce, a tato péče může být poskytnuta jednou za dva roky, nerozhodne-li revizní lékař zdravotní pojišťovny jinak. V případě, že pacientovi není přiznána ani komplexní, ani příspěvková lázeňská léčebně rehabilitační péče (na poskytnutí této péče není právní nárok), může jet do lázní rovněž jakožto samoplátce na vlastní náklady.

1.2.2 Historický vývoj využívání přírodní minerální vody ke stáčení

Pokud jde o historii využívání přírodní minerální vody coby konzumního produktu, díky postupně se rozvíjejícímu lázeňství se zhruba v 18. až 19. století začíná přistupovat rovněž ke stáčení minerálních pramenů do skleněných lahví. Rozvoj se tehdy týkal pouze lázeňských měst a jejich léčivých pramenů a byl tím pádem určitým způsobem lokalizován. Postupně však docházelo k rozšiřování nabídky i do dalších míst.³⁰

Revoluční krok nastal v 70. letech 20. století, kdy se poprvé objevily vody balené do plastů³¹. Tím začala éra pití balené vody jako náhrady za pitnou vodu z kohoutku. U nás byl tento rozvoj zbrzděn totalitním režimem, nicméně po roce 1989 nastal boom, který tuto mezeru velice rychle zaplnil. Začala masivní konzumace balených vod přinášející svá pozitiva i negativa³². Otázky na téma, která voda je kvalitnější, neutichají. Je potřeba říci, že v místech s nedostatkem kvalitní pitné vody je používání balených vod v podstatě jedinou vhodnou náhradou. Zda je nutné je kupovat i v místech s kvalitní pitnou vodou, je na zvážení každého z nás.³³

Vzhledem k uvedené skutečnosti, a tedy že historie stáčení přírodních minerálních vod do lahví není tak dlouhá jako historie využívání zdrojů v lázeňství, je výklad v práci zaměřen především na toto využívání. Legislativní ochrana je však přírodním léčivým zdrojům i zdrojům přírodních minerálních vod zajištěna pochopitelně ve stejném rozsahu.

---

³⁰ Pruhledy.unas.cz [online]. 2005 [cit. 2012-01-08]. Povídání o balených vodách. Dostupné z WWW: <www.pruhledy.unas.cz/pol.php?ol_id=7&menu=0>.

³¹ Polyvinylchlorid (PVC), Polyethylen (PE), Polyethylentereftalát (PET), Polykarbonát (PC).

³² Pozitiva balené vody lze spatřovat zejména v možnosti jejího využívání v krizových oblastech. Balená voda je v některých lokalitách jediným zdrojem, ať už z důvodu nejružnějších přírodních katastrof nebo jiných důvodů, které způsobují, že v těchto oblastech není možné žádné jiné řešení dodatečné úpravy vody, a balená voda je tak jedinou možností, jak získat pitnou vodu. Další pozitivum balených vod vyplývá z pohodlí a osobního komfortu lidí, kdy používání balených vod v mnohém usnadňuje zajišťování pravidelného denního pitného režimu. Naproti tomu negativa balených vod lze primárně spatřovat v používaných materiálech. Obvykle užívané plasty na bázi polymerického polyethylentereftalátu vylučují do vody karcinogenní látky, a to zejména se zvyšující se teplotou a dobou skladování. Plastové lahve mají rovněž mnoho negativních dopadů na životní prostředí a při jejich výrobě a distribuci dochází, kromě vysoké spotřeby energií, též k vysoké produkci exhalací, jež se významně podílejí na vzniku skleníkového efektu. Dalším problematickým bodem je řešení vysokého množství odpadu. Vezmeme-li v úvahu přibližně padesátiprocentní podíl recyklace, pak je zbytek odpadu uložen na skládkách a následně je spálen nebo se v přírodě přirozeně rozkládá v intervalu 50 – 70 let. Jistým negativem je rovněž cena, která je u balené vody a vody z kohoutku velmi rozlišná nejen v EU, ale i v rámci celého světa. Obecně se dá říci, že tento rozdíl v ceně je vždy enormní, a to kdekoliv. V České republice je například balená voda 150krát až 1.000krát dražší než voda z vodovodního řádu. Toto je unikátní příklad umělého navyšování ceny u stejného produktu (vody).

³³ Pruhledy.unas.cz [online]. 2005 [cit. 2012-01-08]. Povídání o balených vodách. Dostupné z WWW: <www.pruhledy.unas.cz/pol.php?ol_id=7&menu=0>.

1.3 Vývoj právní úpravy využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

Zákonné předpisy upravující problematiku lázeňství a přírodních léčivých zdrojů na českém území se objevují od druhé poloviny 19. resp. začátku 20. století. Pro oblast Čech byl vydán lázeňský zákon č. 38/1868 č.z.z., který upravoval postavení lázeňských měst Františkových Lázní, Karlových Varů, Mariánských Lázní a Teplic. Zákony pro Moravu a Slezsko měly obecnou povahu a byly vydány později, konkrétně pro Slezsko šlo o zákon č. 30/1907 s.z.z. a pro Moravu o zákon č. 49/1914 m.z.z.³⁴ Právní úprava vytvořená za Rakouska-Uherska byla tzv. recepčním zákonem č. 11/1918 Sb.³⁵ přejata Československem v zásadě beze změny.

Po stagnaci způsobené první světovou válkou se československé lázeňství začalo v druhé dekádě první republiky opět rozvíjet a stabilizovala se návštěvnost. Plány na další rozvoj českého lázeňství zhatil mezinárodně politický vývoj po roce 1938. V následujících letech německé okupace se lázeňská zařízení dostala do situace jako za předchozí světové války. Lázeňské objekty sloužily jako vojenské nemocnice, nebo v nich byly ubytovány armádní jednotky.³⁶

1.3.1 Protektorátní právní úprava

V době Protektorátu Čechy a Morava byl přijat první ucelený právní předpis upravující oblast ochrany přírodních léčivých zdrojů. Dne 16. 7. 1939 tak byla ochrana léčivých zdrojů zakotvena ve vládním nařízení č. 223/1939 Sb., o ochraně přírodních léčivých zdrojů.

Nařízením byly chráněny přírodní léčivé zdroje, jejichž zachování bylo vnímáno v obecném zájmu. Těmito zdroji byly dle ustanovení § 1 odst. 2 chápány přirozeně se vyskytující nebo vyvěrající, anebo uměle odkryté či zachycené a na povrch přivedené zdroje vod, plynů a emanací, a dále ložiska bahna, slatiny, rašeliny a jiných zemin.

O tom, zda se jednalo o přírodní léčivý zdroj, rozhodoval dle ustanovení § 2 na žádost vlastníka zdroje³⁷ nebo z moci úřední zemský úřad po slyšení zemské

---

³⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon). Server ASPI. 2001 [cit. 2012-12-30]. č. 164/2001 Sb.

³⁵ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

³⁶ KNOP, K. et al.: *Lázeňství: ekonomika a management*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-717-6., str. 13 – 15.

³⁷ Vlastníkem zdroje byl vlastník pozemku.

zdravotní rady. Uznání přírodního zdroje za léčivý se poté vyhlášovalo v Úředním listě. Přestal-li zdroj splňovat požadavky na léčivé vlastnosti, bylo možné uznání zdroje stejným způsobem zrušit.

Ministerstvo sociální a zdravotní správy bylo dle ustanovení § 3 oprávněno výnosem stanovit, které z do té doby uznávaných léčivých zdrojů jsou přírodními léčivými zdroji. Vyhlášení takového výnosu v Úředním listě nahrazovalo uznání a vyhlášení zdrojů dle tohoto nařízení. Povolení k využívání přírodního zdroje uznaného za léčivý uděloval na žádost zemský úřad, přičemž k ochraně veřejných zájmů a práv třetích osob mohl vlastníkovu uložit určité povinnosti. Zejména mohl dle ustanovení § 4 stanovit, jakým způsobem se postará o zachování zdroje a jeho využití k léčebným a hospodářským účelům. Pro zdroje vyhlášené za přírodní léčivé, zemský úřad, rovněž na základě žádosti vlastníka zdroje, stanovoval ochranná opatření a hranice jejich platnosti (ochranná území).

Tomu, kdo vyhlášením ochranných opatření nebo zákazem určitých činností utrpěl újmu na svých právech, byl vlastník zdroje dle ustanovení § 9 povinen nahradit vzniklou (skutečnou) škodu. Nedošlo-li k dohodě, rozhodoval o žádosti na určení náhrady okresní soud, v jehož obvodu se škodná událost přihodila. Návrh bylo nutné podat v propadné (prekluzivní) lhůtě šesti měsíců ode dne vyhlášení ochranných opatření a hranic jejich platnosti v Úředním listě nebo ode dne doručení nebo vyhlášení zákazu konkrétních činností. Pokud škoda vznikla později, běžela propadná (prekluzivní) lhůta ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o její výši. Splatnost náhrady soud stanovil podle volného uvážení, a to jak se zřetelem k tomu, aby jejím plněním nebyl hospodářsky ohrožen další provoz zdroje, tak se zřetelem k hospodářským zájmům toho, komu bylo uloženo snášet ochranná opatření.

Bylo-li to k udržování nebo k léčebnému využití uznaného přírodního léčivého zdroje nezbytně nutné, mohl zemský úřad dle ustanovení § 10 a následujících na žádost vlastníka provést ve veřejném zájmu vyvlastňovací řízení. Mohl tak učinit za předpokladu, že očekávaný obecný hospodářský prospěch převažoval nad způsobenou újmou. Postačil-li menší zásah do cizích práv, zejména nucené zřízení služebnosti, nebylo vlastnické právo odnímáno, ledaže o to požádal sám vlastník v případě, kdy nemovitost byla takovým zásahem významně znehodnocena.

Vyvlastňovatel byl povinen vyvlastňovanému poskytnout příslušnou náhradu, a to zpravidla v hotovosti, v určitých případech však bylo možné přiznat též jinou přiměřenou nemovitost. Předmět, rozsah vyvlastnění a výši náhrady určil zemský úřad vyvlastňovacím nálezem. Proti výši náhrady nebylo možné odvolání. Pokládala-li některá ze stran rozhodnutí za nepřiměřené, mohla během jednoho roku ode dne, kdy vyvlastňovací nález nabyl právní moci, žádat o stanovení náhrady u soudu v řízení nesporném.

Cílem právní úpravy bylo zajistit účelné využívání přírodních léčivých zdrojů, a proto dle § 15 nepožádal-li vlastník uznaného přírodního léčivého zdroje o povolení k jeho využívání nebo neplnil-li podmínky povolení k využívání zdroje, mohl zemský úřad vyzvat takového vlastníka zdroje k podání žádosti o povolení využívání nebo k odstranění závady. Nebylo-li vyzvání vyhověno, nařídil zemský úřad vlastníkovu zdroje, aby v přiměřené lhůtě postoupil svá práva užívat zdroj osobě, která zemskému úřadu zaručila, že ho bude řádně udržovat a využívat. Jestliže vlastník zdroje ani tomuto vyzvání nevyhověl, mohl zemský úřad vyvlastnit práva ve prospěch Protektorátu. Na toto vyvlastnění se dle ustanovení § 15 odst. 3 použila stejná pravidla jako na vyvlastňovací řízení uvedená výše, a tedy i za něj se poskytovala vyvlastňovanému náhrada.

Proti rozhodnutí zemského úřadu bylo možné podat odvolání. Dle ustanovení § 16 o odvolání proti rozhodnutí o postoupení práv vlastníka zdroje jiné osobě rozhodovalo Ministerstvo sociální a zdravotní správy po dohodě s Ministerstvem zemědělství. O odvolání proti rozhodnutí zemského úřadu o předmětu a rozsahu vyvlastnění rozhodovalo Ministerstvo vnitra po dohodě s Ministerstvy sociální a zdravotní správy a zemědělství. Byl-li dotčen obecný zájem hornictví nebo zájem železniční dopravy, rozhodovalo po dohodě rovněž s Ministerstvem veřejných prací nebo s Ministerstvem dopravy.

Při Ministerstvu sociální a zdravotní správy působil dle ustanovení § 13 Inspektorát pro přírodní léčivé zdroje, který se jako poradní orgán účastnil výše zmíněných řízení. Tento orgán v rámci Ministerstva zdravotnictví působí dodnes³⁸, dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je jeho organizační součástí.

---

³⁸ Oddělení Český inspektorát lázní a zříděl.

Vládní nařízení č. 223/1939 Sb., o ochraně přírodních léčivých zdrojů, platilo až do roku 1955, kdy bylo zrušeno zákonem č. 43/1955 Sb., o československých lázních a zřídlech.

1.3.2 Znárodnění a konfiskace lázní a přírodních léčivých zdrojů

Výrazný zásah do celé problematiky zdrojů a lázní přinesl rok 1948, v němž byl přijat zákon č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku (dále jen „zákon o znárodnění“). V platnost vstoupil 3. 6. 1948, nicméně přírodní léčivé zdroje, lázeňský majetek a jiný majetek související s přírodními léčivými zdroji zestátnil retroaktivně k 1. 1. 1948. Tím okamžikem stát získal výhradní právo nakládat s přírodními léčivými zdroji a nabyt vlastnické právo k lázeňskému a dalšímu majetku.

Konfiskace a znárodnění nicméně probíhaly již dříve, a to formou vyhlášek, kterých bylo v „Úředních listech republiky Československé“ v letech 1946 až 1951 v souvislosti s lázeňstvím, minerálními vodami a peloidy vydáno zhruba sto sedmdesát.

Znárodněním stát nabyt vlastnictví ke znárodněnému lázeňskému a jinému majetku i výhradní oprávnění nakládat s přírodními léčivými zdroji. Znárodnění se dle ustanovení § 2 zákona o znárodnění týkalo především léčivých a minerálních vod a přírodních léčivých plynů a emanací (které byly pod zemí a které se dostávaly na zemský povrch v pramenech, vývěrech, studnách, šachtách, štolách, podzemních dílech nebo vrtech), stejně jako ložisek léčivé rašeliny, bahna, slatin nebo jiných léčivých zemin. Dále se vztahovalo na pozemky s přírodními léčivými zdroji a nemovitosti, podniky a zařízení sloužící k jejich využití, lázeňské léčebné zařízení a lázeňské ubytovací podniky, které byly součástí lázeňských léčebných zařízení. Zahrnovalo rovněž pozemky s přírodními léčivými zdroji a podniky sloužící k jejich využití nebo pro ně určené. Znárodnění se tak nevztahovalo pouze na majetek státu a na lázeňský majetek, který byl v den vyhlášení zákona ve vlastnictví nositele veřejnoprávního sociálního pojištění, kterým byla dle ustanovení § 152 zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, Ústřední národní pojišťovna. Jednalo se o právnickou osobu se sídlem v Praze, která svou činnost vykonávala jednak svou ústřednou a dále svými územními organizačními složkami, kterými byly národní pojišťovny (jejichž obvody působnosti a sídla stanovila vládní nařízení) a dále okresní národní pojišťovny.

Označení „lázně“ bylo dle ustanovení § 3 odst. 1 zákona o znárodnění možné používat pouze v souvislosti se skutečností, že šlo o přírodní léčivé lázně. Mohl tak činit pouze stát nebo nositelé veřejnoprávního sociálního pojištění pro majetek, jehož byly vlastníky, pro znárodněný majetek, nebo pro majetek, který byl určený ministrem zdravotnictví jako lázeňský. S tím souviselo rovněž výhradní právo státu zakládat nové přírodní léčivé lázně a provozovat je (s tím, že ministr zdravotnictví mohl toto právo v jednotlivých případech přenést na Ústřední národní pojišťovnu).

Stát, případně Ústřední národní pojišťovna, vstoupili v den převzetí znárodněného majetku v závazky k němu náležející. U závazků, které byly dle tohoto zákona „*hospodářsky neodůvodněné*“ - tedy „*závazky ze služebních smluv, zaručujících zaměstnancům nepřiměřeně vysoké platy, zaopatřovací požitky, odbytné apod.*“ - se stát, případně Ústřední národní pojišťovna, mohli domáhat zrušení nebo jiné přiměřené úpravy. Nedošlo-li k dohodě, rozhodl rozhodčí soud. Za znárodněné přírodní léčivé zdroje se neposkytovala náhrada. Náhrada příslušela pouze za znárodněný lázeňský a jiný majetek.

Problematiku konfiskovaného majetku upravovala část třetí a čtvrtá zákona o znárodnění. Dle ustanovení § 8 každý, kdo uschoval, spravoval nebo držel konfiskovaný lázeňský majetek (který byl jako takový určen podle § 18 odst. 2 dekretu č. 108/1945 Sb.³⁹), byl povinen jej přihlásit do 30 dnů od vyhlášení zákona o znárodnění k soupisu, který měly na starost Fondy národní obnovy. Za závazky, které při vypořádání nebyly uspokojeny, stát dle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o znárodnění neodpovídal.

Proces etatizace byl završen podřízením veškerých lázeňských zařízení jedinému provozovateli - znárodněný lázeňský, jiný majetek nebo majetek konfiskovaný od roku 1948 převzal a spravoval národní podnik s celostátní působností - „Československé státní lázně a zřídla“.⁴⁰

1.3.3 Socialistická právní úprava

Potřeba existence právní normy bez přívlastku „protektorátní“ vyústila v roce 1955 ve vydání zákona č. 43/1955 Sb., o československých lázních a zřídlech, a následně

³⁹ Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

⁴⁰ BENDA, J., ŠVANDRLÍK, R., DVOŘÁK, P.: *Systém řízení lázeňství*. 1985. Mariánské Lázně: Výzkumný ústav balneotechnický, str. 116.

vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 151/1956 Ú.l., o ochraně přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů a jejich využití. Tyto normy velmi těsně kopírovaly ducha i literu výše zmíněného vládního nařízení č. 223/1939 Sb., které bylo zákonem č. 43/1955 Sb. zrušeno, a ani v dalším období neprošla diskutovaná problematika mnoha úpravami⁴¹. Následující výklad proto uvádí již jen odlišnosti jednotlivých právních úprav.

Přírodní léčivé zdroje a zdroje přirozeně se vyskytujících minerálních vod stolních

Přírodními léčivými zdroji byly zdroje přirozeně se vyskytujících vod, plynů, emanací a ložisek přirozeně se vyskytujících peloidů (rašelin, slatin, bahen a jiných zemin), které díky svým vlastnostem napomáhaly lidskému zdraví a bylo je tak možné využívat k léčebným účelům. O tom, zda se jednalo o přírodní léčivý zdroj a o jeho využití, rozhodoval dle ustanovení § 11 zákona č. 43/1955 Sb. ministr zdravotnictví. Dnem prohlášení za léčivý se příslušný zdroj stal národním majetkem.

Využívání přírodních léčivých zdrojů bylo plánováno, směrný plán využití sestavovalo dle ustanovení § 12 odst. 2 Ministerstvo zdravotnictví. Využívání zdrojů bylo povolováno především pro lázeňské účely, nicméně určité množství přírodních léčivých zdrojů, mohlo být použito rovněž k jiným účelům než pro lázeňskou péči.

V okolí přírodních léčivých zdrojů se v souladu s ustanovení § 13 stanovovala ochranná pásma, v nichž se zakázala nebo omezila hospodářská či jiná činnost, která mohla ohrozit nebo nepříznivě ovlivnit vydatnost, fyzikální vlastnosti, chemické složení a hygienickou nezávadnost přírodních léčivých zdrojů. Ochranná pásma případně další ochranná opatření pro přírodní léčivé zdroje, při jejichž ochraně by byly dotčeny důležité hospodářské zájmy, stanovovala vláda. Pro ostatní přírodní léčivé zdroje tak činil příslušný krajský národní výbor.⁴²

Zákon z roku 1955 oproti vládnímu nařízení č. 223/1939 Sb. nově zavedl pojem zdrojů přirozeně se vyskytujících minerálních vod stolních, když ve svém ustanovení § 15 zakotvoval, že „*ustanovení o přírodních léčivých zdrojích platí i o zdrojích*

---

⁴¹ Zákon z roku 1955 prošel za dobu své platnosti pouze jednou změnou a koncepce tohoto zákona byla následně převzata rovněž do právní úpravy obsažené v zákoně č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Dle ustanovení § 20 se za případné škody způsobené ochrannými opatřeními neposkytovala náhrada. Pouze ve výjimečných případech mohlo Ministerstvo zdravotnictví poskytnout určitou podporu ke krytí takové škody.

přírozeně se vyskytujících minerálních vod stolních.“ Tím byly do právního řádu zařazeny rovněž balené minerální vody.

Lázeňská místa

Lázeňské léčení se v souvislosti s novou právní úpravou stalo státem poskytovanou preventivní a zdravotnickou službou. Přírodní léčebné lázně byly definovány jako *„zařízení preventivní a léčebné péče využívající především místních přírodních léčivých zdrojů nebo příznivých klimatických podmínek“*⁴³.

Území, na němž byly nebo měly být zřízeny přírodní léčebné lázně využívající přírodní léčivé zdroje, prohlašovala na návrh ministra zdravotnictví vláda za lázeňské místo.

Pro jednotlivá lázeňská místa se dle ustanovení § 9 vydávaly lázeňské statuty, ve kterých se blíže vymezil rozsah lázeňského území. Stanovily se v nich potřebná ochranná opatření a podmínky provádění lázeňské péče, činnosti, které a jakým způsobem se v lázeňském místě omezují, popřípadě zakazují, a jaká zařízení zde nesmějí být zřizována (tato konstrukce mimochodem zůstala zachována i v současném lázeňském zákoně). Bylo-li to k ochraně přírodních léčebných lázní zapotřebí, stanovila se další ochranná opatření i mimo lázeňské místo, případně se kolem lázeňského místa vytyčila ochranná pásma, v nichž se škodlivá činnost omezila nebo zakázala.⁴⁴

Pro významná lázeňská místa a pro lázeňská místa, při jejichž ochraně by byly dotčeny důležité hospodářské zájmy, stanovovala lázeňské statuty, popřípadě ochranná pásma a jiná ochranná opatření, vláda. Pro ostatní lázeňská místa tak činil příslušný krajský národní výbor.

Zákon č. 43/1955 Sb., o československých lázních a zřídlech, platil do roku 1966, kdy tuto problematiku převzal beze změny do svých ustanovení zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v hlavě třetí nazvané „Přírodní léčebné lázně a přírodní léčivé zdroje“.

S poměrně velkým časovým odstupem byla v roce 1972 vydána prováděcí vyhláška Ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 26/1972 Sb., o ochraně a rozvoji přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů. S malými

---

⁴³ Ustanovení § 3 zákona č. 43/1955 Sb.

⁴⁴ Dle ustanovení § 20 se za případné škody způsobené ochrannými opatřeními neposkytovala náhrada. Pouze ve výjimečných případech mohlo Ministerstvo zdravotnictví poskytnout určitou podporu ke krytí takové škody.

úpravami, které si vynutily společenské změny po roce 1989, byla tato právní úprava platná až do roku 2001, kdy vstoupil v platnost současný lázeňský zákon, a s ním související prováděcí právní předpisy.

1.3.4 Právní úprava po roce 1990

Jak bylo uvedeno výše, úprava lázeňství a využívání přírodních léčivých zdrojů dlouhou dobu zůstávala součástí zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, a od roku 1990 do přijetí samostatného zákona byla pouze čtyřikrát novelizována⁴⁵.

Právní úprava lázeňství se tedy až do roku 2001 změnila jen nepatrně, a to i přes to, že za tu dobu došlo k významné změně společenské situace a v oblasti lázeňství začínaly působit soukromé subjekty.

Povinnosti národních výborů⁴⁶ převzaly obce v samostatné působnosti. Lázeňské statuty pro významná lázeňská místa a pro lázeňská místa, při jejichž ochraně by byly dotčeny důležité hospodářské zájmy, vydávala nově na návrh ministra zdravotnictví v souladu s ustanovením § 46 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, vláda, která stanovila též ochranná pásma a jiná ochranná opatření. Pro ostatní lázeňská místa vydávalo lázeňské statuty vyhláškou Ministerstvo zdravotnictví, které rovněž vymezovalo ochranná pásma i jiná ochranná opatření. V ostatním zůstala právní úprava beze změny a lze se domnívat, že neodpovídala novým poměrům v odvětví a změna byla nezbytná. To ostatně vysvětluje i důvodová zpráva k přijetí zákona č. 164/2001 Sb.⁴⁷

Smyslem nové právní úpravy bylo v první řadě reagovat na společenské změny a vytvořit ucelenou zákonnou úpravu zabývající se lázněmi, přírodními léčivými zdroji a zdroji přírodních minerálních vod.

Žádoucí bylo reagovat rovněž na nutnost zpřísnění ochrany přírodních léčebných lázní, lázeňských míst, přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.

---

⁴⁵ Konkrétně zákony č. 425/1990 Sb., č. 548/1990 Sb., č. 550/1990 Sb. a č. 161/1993 Sb.

⁴⁶ Péče o ochranu přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů před rušivými vlivy, údržbu, výstavbu a rozvoj přírodních léčebných lázní a lázeňských míst.

⁴⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon). Server ASPI. 2001 [cit. 2012-12-30]. č. 164/2001 Sb.

Změny provedené lázeňským zákonem souvisely také s přijetím vodního zákona⁴⁸, jehož vládní návrh byl zpracováván současně, a proto byly úzce propojeny.

1.4 Prameny platné právní úpravy

1.4.1 Prameny práva Evropské unie

Evropské právo se problematikou využívání a ochrany přírodních léčivých zdrojů nezabývá, právní úprava je ponechána plně v kompetenci jednotlivých členských států.

Evropská právní úprava se tak dotýká pouze problematiky zdrojů přírodních minerálních vod určených ke stáčení a k výrobě balených minerálních vod. Evropské právo zde upravuje otázku vývozu a dovozu prostřednictvím směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/54/ES, o využívání a prodeji přírodních minerálních vod.

V souvislosti s balenými léčivými minerálními vodami a aktuální otázkou postavení těchto výrobků na trhu z hlediska evropského práva (v rámci úvahy jejich podřazení pod kategorie potravin či léčiva), se práce bude zabývat také potravinovým právem a evropskou legislativou léčiv. Ve vztahu k potravinovému právu (a úvaze zařazení těchto výrobků jako potravin) půjde zejména o nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006⁴⁹, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002⁵⁰ a nařízení Komise (EU) č. 432/2012⁵¹. V rámci eventuálního posouzení balených léčivých minerálních vod jakožto léčiva, bude v práci věnována pozornost rovněž směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2001/83/ES^{52, 53}.

---

⁴⁸ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006, o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin.

⁵⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin.

⁵¹ Nařízení Komise (EU) č. 432/2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí.

⁵² Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/83/ES, o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků.

⁵³ Více bude k dané problematice uvedeno v kapitole 2.3.

1.4.2 Prameny práva České republiky

A. Ústavní základy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ve své preambuli vyjadřuje odhodlání všech občanů České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství. Dle článku 7 je stát povinen dbát *“o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství”*, jistě tedy i přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Ústředním orgánem státní správy v oblasti ochrany a využívání těchto zdrojů je Ministerstvo zdravotnictví.

Významný je rovněž ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. Dle článku 11 upravujícího vlastnické právo, má každý právo vlastnit majetek. *“Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.”* Pojem přírody bezpochyby zahrnuje rovněž přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod, a v tomto ohledu rovněž ustanovení § 32 a 33 lázeňského zákona upravují omezení vlastnických práv za účelem vyhledávání, ochrany a využívání těchto zdrojů.

Článek 35 Listiny základních práv a svobod v odstavci prvním zakotvuje právo každého na příznivé životní prostředí. Dle odstavce druhého má každý právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Podle odstavce třetího téhož článku nesmí nikdo při výkonu svých práv ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem. Dle ustanovení § 7 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, jsou přírodními zdroji části živé nebo neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb. Těmito zdroji lze tedy zajisté rozumět rovněž přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod a nikdo tak nesmí při výkonu svých práv ohrožovat nebo poškozovat ani tyto zdroje.

B. Právní předpisy obecného základu

Právní předpisy obecného základu představují základní právní úpravu problematiky využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Základem právní úpravy je již několikrát zmíněný lázeňský zákon, tedy zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů, který byl přijat v rámci přestavby právního řádu po roce 1989, kdy se v souladu s Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod přesunulo těžiště právní úpravy na omezování rozsahu vlastnictví státu. Lázeňský zákon s účinností od 18. 6. 2001 nově stanovil podmínky pro vyhledávání, ochranu, využívání a další rozvoj přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod určených zejména k dietetickým účelům, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst. Od svého přijetí prodělal několik novelizací. Největší změnu přinesl zákon č. 186/2006 Sb., o změně některých zákonů souvisejících s přijetím stavebního zákona a zákona o vyvlastnění. Zákon je členěn na pět částí.⁵⁴

Základním prováděcím právním předpisem upřesňujícím ustanovení lázeňského zákona je vyhláška č. 423/2001 Sb., o zdrojích a lázních⁵⁵. Vyhláška stanovuje zejména způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, který vychází z určení druhu a typu minerální vody, peloidu nebo plynu ve zdroji, a to na základě posouzení zdroje z hlediska jeho fyzikálních vlastností, chemického složení a plnění mikrobiologických požadavků. Účelem hodnocení zdroje je zjištění a ověřování kvality a stability zdroje pro potřeby jeho osvědčení, vydání povolení k využívání zdroje a následného samotného využívání zdroje. Vyhláška stanovuje rovněž požadavky kladené na přírodní léčebné lázně.

Dalšími významnými prováděcími právními předpisy jsou vyhláška č. 370/2001 Sb., o zkoušce o odborné způsobilosti k výkonu odborného dohledu nad využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních

---

⁵⁴ Lázeňský zákon se nevztahuje na minerální vody, plyny a peloidy nacházející se na pozemcích určených pro obranu státu podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ve znění pozdějších předpisů) s výjimkou těch, které se nacházejí na pozemcích vojenského újezdu Hradiště.

⁵⁵ Vyhláška č. 423/2001 Sb., kterou se stanoví způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a další podrobnosti jejich využívání, požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní a náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodních léčivých zdrojů a klimatických podmínek k léčebným účelům, přírodní minerální vody k výrobě přírodních minerálních vod a o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní.

vod stanovující náležitosti zkoušky o odborné způsobilosti fyzické osoby k výkonu odborného dohledu nad využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod – povolení balneotechnika, a dále nařízení vlády č. 385/2001 Sb., kterým se stanoví jednotková výše poplatku za přírodní minerální vodu odebíranou ze zdroje přírodní minerální vody – tedy využívanou ke stáčení a výrobě balených minerálních vod.

C. Právní předpisy v oblasti využívání přírodních léčivých zdrojů pro účely poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče

Právní předpisy v oblasti využívání přírodních léčivých zdrojů pro účely poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče stanovují základní pravidla a podmínky využívání těchto zdrojů pro jeden z nejvýznamnějších účelů, ke kterým je možné je využít, a to pro účely poskytování zdravotních služeb.

Základním právním předpisem v této oblasti je zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějšího předpisu (dále jen „zákon o zdravotních službách“). Dle ustanovení § 5 odst. 2 písm. f) tohoto zákona se lázeňskou léčebně rehabilitační péčí rozumí péče, jejímž účelem je maximální možné obnovení fyzických, poznávacích, řečových, smyslových a psychických funkcí pacienta cestou odstranění vzniklých funkčních poruch nebo náhradou některé funkce jeho organismu, popřípadě zpomalení nebo zastavení nemoci a stabilizace jeho zdravotního stavu a při jejím poskytování jsou využívány přírodní léčivé zdroje nebo klimatické podmínky příznivé k léčení podle lázeňského zákona.

Dalším zásadním právním předpisem je zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který v ustanovení § 33 zařazuje lázeňskou léčebně rehabilitační péči jako službu hrazenou ze zdravotního pojištění, pokud je poskytována jako nezbytná součást léčebného procesu a její poskytnutí doporučil ošetřující lékař a potvrdil revizní lékař. Podle ustanovení § 33 odst. 2 stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou nemoci, u nichž lze lázeňskou léčebně rehabilitační péči poskytnout, indikační předpoklady, odborná kritéria pro poskytnutí lázeňské léčebně rehabilitační péče u jednotlivých nemocí, délku léčebného pobytu a indikační zaměření lázeňských míst (indikační seznam pro lázeňskou léčebně rehabilitační péči). Tou je vyhláška

č. 267/2012 Sb., o stanovení Indikačního seznamu pro lázeňskou léčebně rehabilitační péči o dospělé, děti a dorost. Lázeňská léčebně rehabilitační péče je dle přílohy k této vyhlášce, část I. obecná ustanovení, bod 1. „*poskytována ve zdravotnických zařízeních, která se nacházejí v místě výskytu přírodního léčivého zdroje nebo na území s klimatickými podmínkami příznivými k léčení, a při poskytování péče jsou využívány přírodní léčivé zdroje nebo klimatické podmínky*“. Vyhláška dále stanovuje, který přírodní léčivý zdroj je vhodný k léčbě konkrétního onemocnění.

D. Právní předpisy v oblasti využívání zdrojů přírodních minerálních vod pro účely výroby balených minerálních vod

Na výtěžek, kterým je minerální voda z přírodního zdroje, pokud vlastnosti tohoto výtěžku umožňují jeho použití jako potraviny k výrobě balených přírodních minerálních vod, se vztahují zvláštní právní předpisy, pokud lázeňský zákon nestanoví jinak. Těmito předpisy jsou například zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 275/2004 Sb., o požadavcích na jakost a zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy, ve znění pozdějšího předpisu.

E. Jiné právní předpisy zajišťující ochranu přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst

Problematikou ochrany přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst se nepřímou zabývají i další právní předpisy, které v rámci různých povolovacích řízení či jiných činností ochranu zdrojů a lázní zohledňují. Jsou jimi například zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vodní zákon“), zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“), zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů, a další. Více bude k dané problematice uvedeno v kapitole 4.

F. Právní předpisy upravující odpovědnost v oblasti využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní i lázeňských míst by nebyla vymahatelná, pokud by s ohrožením těchto objektů, s porušením legislativy na jejich ochranu, nebyla spojena také určitá odpovědnost příslušných subjektů za takové jednání. Dalšími prameny práva v problematice ochrany přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod jsou proto právní předpisy upravující odpovědnost fyzických i právnických osob, zejména zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Více bude k danému pojednáno v kapitole 5.

G. Právní předpisy stanovující ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, stanovující přírodní léčebné lázně, lázeňská místa a jejich statuty

Dle lázeňského zákona se ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stanovují vyhláškou Ministerstva zdravotnictví. Vyhláškou Ministerstva zdravotnictví se stanovují rovněž přírodní léčebné lázně. Lázeňská místa a statuty lázeňských míst se vyhláší nařízením vlády. O jednotlivých postupech je více uvedeno v kapitolách upravujících danou problematiku.

Dle ustanovení § 44 odst. 1 lázeňského zákona se „*přírodní léčivé zdroje, zdroje přírodních minerálních vod stolních, přírodní léčebné lázně a lázeňská místa prohlášená podle dříve platných právních předpisů považují za přírodní léčivé zdroje, zdroje přírodních minerálních vod, přírodní léčebné lázně a lázeňská místa osvědčené nebo stanovené podle tohoto zákona*“. Ochranná pásma a prozatímní ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stanovená podle dosavadních právních předpisů se považují za ochranná pásma stanovená podle lázeňského zákona.

„Lázeňská místa, lázeňské statuty a prozatímní opatření k ochraně lázeňských míst vydané podle dosavadních právních předpisů se považují za lázeňská místa a lázeňské statuty vydané podle lázeňského zákona.“⁵⁶

Přehled právních předpisů vydaných dle dříve platných právních předpisů i dle současného lázeňského zákona je uveden v příloze I této rigorózní práce.

1.5 Subjekty právní úpravy

1.5.1 Orgány státní správy

V souladu s ustanovením § 10 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovením § 35 lázeňského zákona je Ministerstvo zdravotnictví ústředním úřadem státní správy pro vyhledávání, ochranu, využívání a další rozvoj zdrojů, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst a pro výkon dozoru. Ministerstvo zdravotnictví zejména vykonává dozor⁵⁷ nad dodržováním opatření a povinností stanovených dle lázeňského zákona, zabezpečuje náležitosti za účelem osvědčení a využívání přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, území s klimatickými podmínkami příznivými k léčení, přírodních léčebných lázní, lázeňských míst a stanovení ochranných pásem. Jako prvoinstanční orgán v uvedené věcné působnosti Ministerstva zdravotnictví rozhoduje Český inspektorát lázní a zříděl.⁵⁸ O odvolání (rozkladu) proti jeho rozhodnutím a jiným správním úkonům, rozhoduje ministr zdravotnictví.⁵⁹

---

⁵⁶ Ustanovení § 44 odst. 3 lázeňského zákona.

⁵⁷ Podle zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ Český inspektorát lázní a zříděl vydává závazná stanoviska k činnostem omezeným nebo zakázaným v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů nebo zdrojů přírodní minerální vody a na území lázeňských míst, vydává rozhodnutí v řízeních o osvědčení zdrojů a o vydání povolení k jejich využívání, připravuje právní předpisy v problematice zdrojů, přírodních léčebných lázní, lázeňských míst a lázeňské léčebně rehabilitační péče jako takové.

⁵⁹ Na Slovensku je ústředním orgánem státní správy pro přírodní léčebné lázně, přírodní léčivé zdroje a přírodní minerální vody rovněž Ministerstvo zdravotnictví. Ke splnění úkolů na úseku přírodních minerálních vod, přírodních léčivých vod, přírodních léčebných lázní a klimatických podmínek vhodných pro léčení se však u Ministerstva zdravotnictví zřizují dva orgány. Státní lázeňská komise je správním orgánem, který rozhoduje v prvním stupni, má sedm členů, které jmenuje ministr zdravotnictví na období pěti let. Funkce člena Státní lázeňské komise je neslučitelná s funkcí poslance Národní rady Slovenské republiky, člena vlády Slovenské republiky, soudce, prokurátora a s funkcí statutárního orgánu uživatele zdroje nebo člena statutárního orgánu uživatele zdroje. Za předsedu Státní lázeňské komise ministr zdravotnictví jmenuje ředitele inspektorátu, druhého orgánu působícího na Slovensku. Do působnosti Státní lázeňské komise patří rozhodovat o uznání přírodních léčivých vod, přírodních minerálních vod a klimatických podmínek vhodných pro léčení a o zrušení jejich uznání, vydávat povolení k provozování

Nad dodržováním opatření a povinností podle lázeňského zákona v souvislosti se zdroji přírodní minerální vody, jejichž výtěžkem je minerální voda s obsahem rozpuštěných pevných látek nižším než 1 g/l nebo rozpuštěného oxidu uhličitého nižším než 1 g/l („neuhličitá voda“) a jejichž ochranná pásma se nepřekrývají s ochrannými pásmy ostatních zdrojů osvědčených podle lázeňského zákona, vykonává dozor vodoprávní úřad.

Oprávnění zaměstnanců Ministerstva zdravotnictví a jiných pověřených osob jsou zakotvena v § 39 lázeňského zákona. Zaměstnanci ministerstva pověřeni plněním úkolů dozoru nad dodržováním opatření při využívání zdrojů v ochranných pásmech a na území lázeňských míst jsou oprávněni vstupovat na cizí pozemky, do cizích staveb a do cizích objektů či zařízení, provádět při tom potřebná šetření včetně odběru vzorků, žádat údaje a doklady potřebné pro výkon dozoru, případně nařídit odstranění zjištěných závad.

Oprávnění vstupovat na cizí pozemky, do cizích staveb a provádět potřebná šetření včetně odběru vzorků mají též zaměstnanci Referenční laboratoře přírodních léčivých zdrojů a osoby pověřené ministerstvem k provádění vyhledávání a průzkumu přirozeně se vyskytujících zdrojů minerálních vod.

1.5.2 Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů

Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů je zřizována jako příspěvková organizace Ministerstva zdravotnictví. Dle ustanovení § 40 odst. 1 lázeňského zákona zabezpečuje podklady pro vydání osvědčení o zdroji, kontrolu kvality a stability užívaných zdrojů včetně kontroly kvality výtěžků z těchto zdrojů a nakládání s nimi, zajišťuje rovněž posudkovou a poradenskou činnost v oblasti zdrojů. Dále sleduje vlivy

---

přírodních léčebných lázní a lázeňských léčeben a rozhodovat o jejich zrušení, vydávat povolení využívat přírodní léčivé zdroje a přírodní minerální zdroje, rozhodovat o jejich změně, zrušení a vyznačení změny údajů, předkládat Ministerstvu zdravotnictví návrh na uznání lázeňského místa a jeho zrušení, na návrh obce předkládat Ministerstvu zdravotnictví návrh statutu lázeňského místa, jeho změnu a zrušení, předkládat návrhy obecně závazných právních předpisů, kterými se určují ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů, přírodních minerálních zdrojů a klimatických podmínek vhodných pro léčení, jejich změn a zrušení Ministerstvu zdravotnictví, rozhodovat o uložení pokuty a další. O odvolání proti rozhodnutí Státní lázeňské komise rozhoduje ministr zdravotnictví. K zajištění dozoru nad dodržováním povinností stanovených v zákoně č. 538/2005 Z.z., o přírodních léčivých vodách, přírodních léčebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále jen „slovenský lázeňský zákon“) a opatření určených podle tohoto zákona je pak na Ministerstvu zdravotnictví zřízen již zmíněný inspektorát. Na rozdíl od České republiky, kde působnost ministerstva vykonává (vedle ministra zdravotnictví jako odvolacího orgánu) pouze Český inspektorát lázní a zříděl, tedy na Slovensku působí (opět vedle ministra zdravotnictví v případě odvolacího řízení) orgány dva.

antropogenní činnosti na přírodní zdroje a spolupracuje při odhalování příčin a odstraňování následků havarijních situací v ochranných pásmech zdrojů. Sleduje nové poznatky a samostatně rozvíjí poznání oboru, odborně spolupůsobí při zabezpečování správné laboratorní praxe pracovníků uživatele zdroje pověřených průběžnou kontrolou kvality zdrojů a provádí na vyžádání další odborné úkony v rozsahu své působnosti a z pověření Ministerstva zdravotnictví.⁶⁰

1.5.3 Obce

Obce mají v problematice přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst různé postavení v závislosti na tom, zda se jedná o proces osvědčování zdroje minerální vody, plynu nebo peloidu, že tento je přírodním léčivým zdrojem nebo zdrojem přírodní minerální vody, vydávání povolení k využívání zdroje, stanovování přírodních léčebných lázní, lázeňských míst či ochranných pásem. Svou roli zastávají rovněž v problematice ukládání pokut.

1.5.4 Uživatelé přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, další uživatelé přírodních léčivých zdrojů

Přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod je dle platné právní úpravy primárně oprávněn využívat uživatel zdroje dle lázeňského zákona. Pokud je vydatnost přírodního léčivého zdroje větší než objem uvedený v povolení vydaném uživateli tohoto zdroje nebo pokud uživatel tohoto zdroje nevyužívá dlouhodobě objem uvedený v povolení k jeho využívání, může ministerstvo dle ustanovení § 18 odst. 1 lázeňského zákona povolit využívání zbývajících kapacity zdroje dalšímu uživateli.⁶¹ Další uživatel

---

⁶⁰ Na Slovensku mohou chemické, fyzikální, fyzikálně-chemické, mikrobiologické a biologické analýzy přírodních léčivých vod a přírodních minerálních vod potřebné k řízení podle slovenského lázeňského zákona provádět jen akreditované laboratoře zapsané do seznamu vedeného Státní lázeňskou komisí; na jiné analýzy se nepřihlíží. Akreditovanou laboratoří je laboratoř akreditovaná Slovenskou národní akreditační službou nebo zahraniční agenturou, která je signatářem Mnohostranné dohody European Accreditation a současně má akreditaci pro odběr vzorků.

⁶¹ Na Slovensku je subjekt dalšího uživatele rovněž zakotven (v ustanovení § 21 slovenského lázeňského zákona). Jestliže je využitelné množství vody v přírodním léčivém zdroji větší než množství přírodní léčivé vody uvedené v povolení využívat zdroj nebo pokud uživatel zdroje dlouhodobě nevyužívá množství přírodní léčivé vody uvedené v povolení využívat zdroj, může Státní lázeňská komise povolit využití volného množství přírodní léčivé vody z přírodního léčivého zdroje dalšímu uživateli přírodního léčivého zdroje. Účastníky řízení o povolení využívat zdroj dalším uživatelem jsou fyzické a právnické osoby, jejichž vlastnická nebo jiná práva k nemovitostem, na kterých se přírodní léčivý zdroj nachází, mohou být využíváním přírodního léčivého zdroje dotčeny, osoby, které k takovým nemovitostem vykonávají správu podle zvláštních předpisů, dosavadní uživatel tohoto zdroje a nový žadatel o vydání povolení využívat tento zdroj.

není stanovován v případě využívání zdrojů přírodních minerálních vod, kde zákon předpokládá vždy pouze jednoho uživatele.

1.5.5 Správce přírodních léčivých zdrojů

Uživatel zdroje, který obdržel povolení ministerstva k využívání přírodního léčivého zdroje jako první, je současně správcem⁶² tohoto zdroje. Postavení správce zdroje je ve vztahu k samotným zdrojům specifické. Na rozdíl od dalších uživatelů správce přírodního léčivého zdroje plní povinnosti vyplývající z ustanovení § 10 až 17 lázeňského zákona, související se správou zdrojů, s jejich technickou údržbou (například opravami minerálkovodů), monitoringem jednotlivých zdrojů, zadáváním pravidelných analýz zdrojů atd.

Ministerstvo může určit správcem přírodního léčivého zdroje jiného uživatele, pokud jeho původní správce o to požádá nebo neplní náležitě povinnosti uživatele nebo správce přírodního léčivého zdroje. V lázeňském místě s větším počtem poskytovatelů zdravotních služeb využívajících přírodní léčivý zdroj v tomto místě za účelem poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče, může ministerstvo určit správcem zdroje rovněž osobu, která není uživatelem tohoto zdroje.

1.5.6 Balneotechnik

Balneotechnik⁶³ je osoba, která je držitelem osvědčení o odborné způsobilosti vydaného podle lázeňského zákona k výkonu odborného dohledu nad využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Odborná způsobilost se ověřuje zkouškou^{64, 65} a osvědčení vydává Ministerstvo zdravotnictví na dobu 5 let.⁶⁶

---

⁶² Ustanovení § 18 odst. 2 lázeňského zákona.

⁶³ Ustanovení § 19 lázeňského zákona.

⁶⁴ Zkouška o odborné způsobilosti se koná před zkušební komisí v termínech určených ministerstvem, které jsou zveřejňovány ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví a na jeho internetových stránkách. Zkouška probíhá ústní formou a jejím prostřednictvím se ověřuje znalost zejména legislativy vztahující se k využívání a ochraně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, hydrogeologie minerálních vod, těžby, skladování a úpravy peloidů, jejich přípravy k použití, přírodních léčivých plynů, řešení havarijních situací a další problematiky.

⁶⁵ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 370/2001 Sb., o zkoušce o odborné způsobilosti k výkonu odborného dohledu nad využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.

⁶⁶ Na základě žádosti balneotechnika může Ministerstvo zdravotnictví po zhodnocení jeho činnosti v oblasti odborného dohledu nad svěřenými zdroji platnost osvědčení o odborné způsobilosti prodloužit o dalších 5 let, a to i opakovaně. Pokud Ministerstvo zdravotnictví naopak zjistí závažné nebo opakované nedostatky v činnosti balneotechnika, nebo jestliže takovéto nedostatky zaznamená jiný správní úřad a tyto informace ministerstvu písemně sdělí, může toto přistoupit ke zrušení osvědčení. V takovém

Předpoklady získání odborné způsobilosti jsou v zákoně kombinovány jako požadavky na vzdělání a odbornou praxi. Mezi oběma přitom platí nepřímá úměra - čím vyšší dosažené vzdělání v oboru, tím mírnější požadavek je stanoven na délku praxe.⁶⁷

2. Přírodní léčivé zdroje, zdroje přírodních minerálních vod a výtěžky z nich

2.1 Vymezení základních pojmů

Pro pojednání o právním režimu a ochraně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je nezbytné na začátku vymežit některé základní pojmy.⁶⁸

Přírodním léčivým zdrojem je dle ustanovení § 2 odst. 1 lázeňského zákona „*přírozeně se vyskytující minerální voda, plyn⁶⁹ nebo peloid, které mají vlastnost vhodnou pro léčebné využití, a o tomto zdroji je vydáno osvědčení podle tohoto zákona*“.⁷⁰ Pro srovnání je možné uvést přímořské státy disponující více možnostmi využívání přírodního bohatství. Například Itálie disponuje obrovským množstvím termálních a minerálních pramenů, které vyvěrají na povrch v důsledku vulkanické činnosti. Díky přítomnosti moře je v Itálii k léčbě využívána i talasoterapie (založena na využití mořské vody, klimatu, řas, bahna a minerálních solí k léčbě, regeneraci

---

případě se ten, jemuž byla zrušena platnost osvědčení, může k vykonání nové zkoušky přihlásit nejdříve po uplynutí 6 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti.

⁶⁷ Lze říci, že ustanovení § 19 lázeňského zákona, upravující postavení balneotechniků i prováděcí vyhláška č. 370/2001 Sb., jsou v současném znění velmi obecné. Otázkou je zejména přesnější specifikace oprávnění a povinností balneotechnika. V zákoně v současné chvíli nejsou vymezeny konkrétní povinnosti balneotechnika, ani není definována jeho odpovědnost. Stejně tak by bylo zapotřebí *de lege ferenda* stanovit povinnost dalšího vzdělávání balneotechniků, aby se zabránilo jejich profesní stagnaci a byl naopak podpořen žádoucí rozvoj. Slovenský lázeňský zákon v otázce odborného dozoru stanoví v § 22 obdobné požadavky jako český zákon (odborné vzdělání a délka praxe), nepožaduje však složení zkoušky odborné způsobilosti, pouze pravidelné doplňující odborné vzdělávání ve stanoveném rozsahu. V otázce samotného vydání osvědčení lze považovat českou právní úpravu za lepší, zkouška by měla ověřit základní předpoklady pro výkon odborného dohledu. Jak již však bylo naznačeno výše, slovenský lázeňský zákon je propracovanější v záležitosti vzdělávání balneotechniků, kterou by zajisté bylo vhodné upravit rovněž v českém lázeňském zákoně.

⁶⁸ Na Slovensku je právní úprava v mnohém podobná jako v České republice. Základní pojmy jsou nicméně podrobnější a nad rámec české právní úpravy jsou zde definovány například také tzv. přírodní léčivé soli a plyny, kterými jsou dle ustanovení § 2 odst. 8 slovenského lázeňského zákona „*přírodní látky, které jsou obsaženy v přírodních léčivých vodách a jiných přírodních zdrojích a mohou se používat k léčebným účelům jako zdravotnické pomůcky*“.

⁶⁹ Přírodní zdroj plynu vyvěrá ze země buď v doprovodu přírodní minerální vody, nebo samostatně, popřípadě separovaný z uhličitě minerální vody.

⁷⁰ Dle ustanovení § 2 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), se přírodní léčivé zdroje nepovažují za nerosty.

a relaxaci organismu), celkově vhodné jsou zde podmínky pro klimatoterapii a velmi oblíbené a rozšířené jsou rovněž přírodní jeskyně. V Itálii jsou tedy jako přírodní léčivé zdroje vymezeny termální a minerální vody, bahna a přírodní léčivé jeskyně.⁷¹

Minerální vodou pro léčebné využití je v souladu s ustanovením § 2 odst. 1 lázeňského zákona „*přírozeně se vyskytující podzemní voda původní čistoty s obsahem rozpuštěných pevných látek nejméně 1 g/l nebo s obsahem nejméně 1 g/l rozpuštěného oxidu uhličitého nebo s obsahem jiného pro zdraví významného chemického prvku anebo která má u vývěru přirozenou teplotu vyšší než 20 st. C nebo radioaktivitu radonu nad 1,5 kBq/l*“.

Zdrojem přírodní minerální vody^{72, 73} se dle ustanovení § 2 odst. 2 lázeňského zákona rozumí „*přírozeně se vyskytující podzemní voda původní čistoty, stálého složení a vlastností, která má z hlediska výživy fyziologické účinky dané obsahem minerálních látek, stopových prvků nebo jiných součástí umožňujících její použití jako potravinu i k výrobě balených minerálních vod a o tomto zdroji bylo vydáno osvědčení podle tohoto zákona*“. Pouze tyto zdroje lze využívat k výrobě balených přírodních minerálních vod. Při výrobě balených přírodních minerálních vod a nakládání s výrobkem ze zdroje přírodní minerální vody se postupuje podle zvláštních právních předpisů⁷⁴.

Přírodními léčebnými lázněmi zákon v ustanovení § 2 odst. 3 vymezuje „*soubor zdravotnických a jiných souvisejících zařízení sloužících k poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče*⁷⁵ stanovený za přírodní léčebné lázně podle lázeňského zákona“. **K účelům lázeňské léčebně rehabilitační péče** lze využívat pouze přírodní léčivé zdroje.

---

⁷¹ Lázně Itálie [online]. 2012. [cit. 2013-03-28]. Lázně Itálie. Dostupné z WWW: <<http://www.lazneitalie.com/>>.

⁷² Dle terminologie dřívějších právních předpisů šlo o zdroj přirozeně se vyskytující minerální vody stolní.

⁷³ Dle ustanovení § 2 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), se zdroje přírodních minerálních vod nepovažují za nerosty.

⁷⁴ Například zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 275/2004 Sb., o požadavcích na jakost a zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy, ve znění pozdějšího předpisu.

⁷⁵ Do 31. 3. 2012 zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů. Dne 1. 4. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), který zrušil zákon č. 20/1966 Sb. a předmětná problematika je upravena tímto předpisem.

Lázeňským místem je dle ustanovení § 2 odst. 4 lázeňského zákona „*území nebo část území obce nebo více obcí, v němž se nacházejí přírodní léčebné lázně, stanovené za lázeňské místo podle tohoto zákona*“.

2.2 Právní povaha přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod a výtěžků z nich

Právní povaha přírodního léčivého zdroje, zdroje přírodní minerální vody a výtěžků z nich je upravena v ustanovení § 4 lázeňského zákona. V souladu s ním nejsou přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod (dále také jen „zdroje“) součástí ani příslušenstvím pozemků a nejsou předmětem vlastnictví. Výtěžek se stane předmětem vlastnictví, jakmile jej ze zdroje odejme osoba, která má podle lázeňského zákona povolení k využívání zdroje.

Pojem výtěžek není v současné právní úpravě definován. Pokud budeme vycházet ze znění ustanovení § 4 lázeňského zákona, můžeme dovodit, že o výtěžku nelze hovořit, dokud do zdroje nezasáhne oprávněný subjekt formou odběru jeho části. Odebraná část zdroje je výtěžkem, který je vlastnictvím oprávněného subjektu. Je diskutabilní, nakolik od tohoto okamžiku může stát regulovat a kontrolovat následné nakládání s výtěžkem.

Do přijetí současného lázeňského zákona byly přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod ve vlastnictví státu, což vycházelo jak ze zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, tak ze stále platného zákona č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku.

V souvislosti s přijetím lázeňského zákona došlo k významné změně chápání právní povahy přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a s tím související možnosti je vlastnit. Podle nové právní úpravy tyto zdroje již nemohou být předmětem vlastnictví, ale jsou považovány za tzv. veřejný statek⁷⁶, jehož využívání

---

⁷⁶ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon). Server ASPI. 2001 [cit. 2013-03-30]. č. 164/2001 Sb. HENDRYCH D. et al.: *Správní právo – obecná část*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck a. s., 2006. ISBN 80-7179-442-2, str. 307.

a ochrana je regulována státem. Tato úprava navazuje na vodní zákon, který ohledně povrchových a podzemních vod vytváří obdobnou právní konstrukci.⁷⁷

K využívání zdrojů zavedl lázeňský zákon povolovací režim. Zachoval také možnost veřejného užívání, tedy užívání všeobecně přístupných statků předem neomezenému množství uživatelů⁷⁸, historicky volně přístupných zdrojů a nově získaných zdrojů z již využívané zřidelní struktury⁷⁹. Rozsah tohoto odběru nesmí přesáhnout 10 % vydatnosti zdroje, nejvýše však 6 litrů za minutu.^{80, 81}

2.3 Úvaha nad právním zařazením produktu balených léčivých minerálních vod

2.3.1 Úvod do problému

Balené léčivé minerální vody jsou de facto přírodní léčivé zdroje minerálních vod stáčené do lahví a běžně distribuované do obchodních řetězců (jedná se o Vincentku, Bílinskou kyselku, Mlýnský pramen, Šaratici, Zaječickou hořkou a Rudolfův pramen)⁸². V rámci české legislativy mají tyto zvláštní postavení, které je nyní upraveno pouze lázeňským zákonem a prováděcími právními předpisy. Co se týče produktové charakteristiky balených léčivých minerálních vod na trhu, pak toto není zákonem upřesněno; v praxi je balená léčivá voda považována spíše za potravinu - zatímco zdroj

---

⁷⁷ Ustanovení § 3 odst. 1 vodního zákona.

⁷⁸ HENDRYCH D. et al.: *Správní právo – obecná část*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck a. s., 2006. ISBN 80-7179-442-2, str. 303-304.

⁷⁹ Pojem „historicky volně přístupné zdroje“ není v lázeňském zákoně přesně vymezen. V praxi se jedná o jednotlivá pítká na kolonádách v lázeňských místech, pítká v otevřených objektech, kam byl od počátku využívání zdrojů umožněn volný vstup jednotlivým osobám. Jde o zdroje, kde volným využíváním nedojde k neúměrnému zásahu do práv vlastníka samotného objektu (pítká) či jeho provozovatele (tedy uživatele zdroje). Nejedná se tedy o zdroje, které se nacházejí například v uzavřených objektech, v soukromých zdravotnických zařízeních, kde by případný volný přístup mohl narušit klidný chod takových zařízení a léčebný režim pacientů. Určitou otázkou se nabízí (vzhledem ke skutečnosti, že pojem historicky volně přístupné zdroje není definován), kdo by rozhodoval v eventuálním sporu, zda se u konkrétního zdroje jedná o zdroj historicky volně přístupný, či nikoli. V tomto ohledu by rozhodovalo v jednotlivém případě správní uvážení příslušného orgánu (Ministerstva zdravotnictví), který by vzniklou situaci individuálně posoudil. Vznik případného sporu však nelze vzhledem k praxi a faktu, že se jedná o již zmíněná historická pítká, předpokládat. Nejasné se jeví rovněž, proč zákon rozlišuje nově získané zdroje z již využívané zřidelní struktury a nově získané zdroje z dosud nevyužívané zřidelní struktury, když tyto v jistém slova smyslu pozitivně diskriminuje (povinnost umožnit odběr ze zdroje zakotvuje pouze pro nově získané zdroje z již využívané zřidelní struktury).

⁸⁰ Ustanovení § 12 odst. 5 lázeňského zákona.

⁸¹ Slovenský lázeňský zákon v ustanovení § 3 upravuje vlastnické vztahy tak, že přírodní léčivá voda a přírodní minerální voda se stává majetkem fyzické osoby - podnikatele nebo právnické osoby, která ji odebrala z přírodního léčivého zdroje nebo z přírodního minerálního zdroje na základě povolení využívat zdroj vydaného podle tohoto zákona a zaplatila za ni úhradu.

⁸² Balené léčivé minerální vody jsou využívány pro zmírnění některých zdravotních obtíží, lze říci, že jde o tradiční přírodní alternativu k užívání farmak (například Vincentka při onemocnění dýchacího ústrojí, Šaratice při problémech se zažíváním, Zaječická hořká pro zlepšení funkce žlučníku a jater, atd.).

léčivé minerální vody má pod kontrolou Ministerstvo zdravotnictví, Český inspektorát lázní a zřidel, kontrolu výroby a výrobků v obalech provádí nepravidelně Státní zemědělská a potravinářská inspekce, nejčastěji na základě jednotlivých podnětů spotřebitelů.

Z hlediska prezentace jednotlivých výrobků a provozovatelů stáčíren balených léčivých minerálních vod by však bylo možné tyto vody považovat rovněž za léčivý přípravek, podléhající kontrole Státního úřadu pro kontrolu léčiv. Přesné ukotvení tedy v současné době český právní řád nezná a tato situace je kolizní s právní úpravou Evropské unie.

V souvislosti s nejasným právním ukotvením balených léčivých minerálních vod vyvstala otázka o použitelnosti nařízení Komise (EU) č. 432/2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí, rovněž na tyto produkty. Nařízení vstoupilo v platnost dne 14. 12. 2012 a v příloze uvádí seznam zdravotních tvrzení, které je možné na potravinách uvádět. Dosud používané tvrzení "léčivá minerální voda", které výrobci balených léčivých minerálních vod na obalech a v dalších obchodních sděleních používají, výše uvedené nařízení nezařazuje mezi schválená tvrzení pro používání na potravinách. Pokud by tedy byly balené léčivé minerální vody považovány za potraviny, je od tohoto data zakázáno na nich uvádět jakákoli zdravotní tvrzení, která by jim přisuzovala zdravotní účinky. Doposud užívané tvrzení „léčivá minerální voda“ by tedy od tohoto data nebylo možné na obalech uvádět.

2.3.2 Legislativa Evropské unie

Legislativa Evropské unie připouští pro uvádění na trh za účelem požití pouze léčiva nebo potraviny. Balené léčivé minerální vody jsou na pomezí těchto dvou kategorií. Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin, za potravinu považuje jakoukoliv substanci, u níž lze důvodně předpokládat ingesci člověkem. Balené léčivé minerální vody však svými obsahy rozpuštěných látek překračují maximální hodnoty stanovené pro potraviny. Obzvláště v obsazích selenu dosahují násobků přípustných hodnot. V souladu s nařízením č. 178/2002 lze vyloučit balené léčivé minerální vody z kategorie potravin uplatněním jedné z taxativních výjimek, na které se nařízení nevztahuje,

konkrétně výjimky pro léčivé přípravky ve smyslu směrnice Rady 65/65/EHS⁸³ (sloučena do směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/83/ES, o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků). Směrnice 2001/83/ES definuje léčivý přípravek jako jakoukoliv látku nebo kombinaci látek určenou k léčení nebo předcházení nemocí u lidí. Za léčivý přípravek rovněž považuje jakoukoliv látku nebo kombinaci látek, které lze podat lidem za účelem stanovení lékařské diagnózy nebo k obnově, úpravě či ovlivnění fyziologických funkcí.⁸⁴

V případě úvahy zařazení balených léčivých minerálních vod pod léčivé přípravky, je tedy nutné vycházet z této právní úpravy. Podle čl. 6 odst. 1 této směrnice žádný (dovážený či domácí) léčivý přípravek nesmí být uveden na trh, aniž by mu byla udělena registrace (podle jednoho z registračních postupů stanovených touto směrnicí). Pro případnou registraci je tedy nutné splnit taxativně stanovené požadavky uvedené zákonem č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů, který je plně harmonizován s předmětnou směrnicí.

Pro posouzení, zda výrobek spadá do působnosti směrnice, je nutné především vyhodnotit, zda splňuje definici léčivého přípravku. Směrnice obsahuje dvojí vymezení léčivého přípravku – vymezení „léčivého přípravku podle prezentace“ a „léčivého přípravku podle své funkce“. Za léčivý přípravek podle prezentace má být považována jakákoliv látka nebo kombinace látek představená s tím, že má léčebné nebo preventivní vlastnosti v případě onemocnění lidí. Za léčivý přípravek podle své funkce má být považována jakákoliv látka nebo kombinace látek, kterou lze použít u lidí nebo podat lidem buď k obnově, úpravě či ovlivnění fyziologických funkcí prostřednictvím farmakologického, imunologického nebo metabolického účinku, nebo za účelem stanovení lékařské diagnózy.

Pokud jde o kritéria, na základě kterých se má posuzovat, zda je výrobek „léčivým přípravkem podle prezentace“, Soudní dvůr Evropské unie uvádí⁸⁵, že výrobek je prezentován jako určený k léčení nebo předcházení nemoci ve smyslu směrnice 2001/83/ES, jestliže je výslovně „popsán“ nebo „doporučen“ jako výrobek určený

---

⁸³ Směrnice Rady 65/65/EHS ze dne 26. 1. 1965, o sbližování právních a správních předpisů týkajících se léčivých přípravků.

⁸⁴ Článek 1 směrnice 2001/83/ES.

⁸⁵ Například rozsudek ve věci C-319/05, *Komise Evropských společenství v. Německo*, bod 44.

k léčení nebo předcházení nemoci, třeba na etiketě, v příbalovém letáku nebo ústně, a také vždy, když se v očích průměrně obezřetného (průměrně informovaného) spotřebitele jeví, že uvedený výrobek by s ohledem na svou prezentaci měl mít předmětné vlastnosti.

Pokud jde o „léčivý přípravek podle funkce“, Soudní dvůr Evropské unie opakovaně konstatoval⁸⁶, že za účelem rozhodnutí, zda výrobek spadá pod definici léčivého přípravku podle své funkce ve smyslu směrnice 2001/83/ES, musí vnitrostátní orgány, jež podléhají při svém jednání soudnímu přezkumu, rozhodnout případ od případu, berouce v úvahu veškeré vlastnosti výrobku, mezi nimi zejména jeho složení, farmakologické, imunologické a metabolické vlastnosti, tak jak mohou být stanoveny vzhledem k současnému stavu vědeckého poznání, jeho podmínky použití, míru jeho rozšíření, znalost, kterou o něm mají spotřebitelé, a rizika, která může způsobit jeho užívání.

Soudní dvůr Evropské unie zastává názor⁸⁷, že zatímco pojem „léčivý přípravek podle své prezentace“ má být vykládán extenzivně, protože má za cíl chránit spotřebitele výrobků, které nemají účinnost, již jsou spotřebitelé oprávněni očekávat, pojem „léčivý přípravek podle své funkce“ má zahrnovat pouze výrobky, jejichž farmakologické vlastnosti byly vědecky zjištěny a které jsou skutečně určeny ke stanovení lékařské diagnózy nebo k obnově, úpravě či ovlivnění fyziologických funkcí.

V úvahu se nabízí rovněž zakotvení balených léčivých minerálních vod jako doplňků stravy podle čl. 2 písm. a) směrnice 2002/46/ES o sbližování právních předpisů členských států týkajících se doplňků stravy. Doplňky stravy dle ní jsou „*potraviny, jejichž účelem je doplňovat běžnou stravu a které jsou koncentrovanými zdroji živin nebo jiných látek s výživovým nebo fyziologickým účinkem, samostatně nebo v kombinaci, jsou uváděny na trh ve formě dávek, a to ve formě tobolek, pastilek, tablet, pilulek a v jiných podobných formách, dále ve formě sypké, jako kapalina v ampulích, v lahvičkách s kapátkem a v jiných podobných formách kapalných nebo sypkých výrobků určených k příjmu v malých odměřených množstvích*“.

---

⁸⁶ Například rozsudek ve věci C-319/05, *Komise Evropských společenství v. Německo*, bod 55, rozsudek ve věci C-88/07, *Komise Evropských společenství v. Španělské království*, bod 72.

⁸⁷ Například rozsudek ve věci C-319/05, *Komise Evropských společenství v. Německo*, bod 61.

Na obalech těchto výrobků jsou uváděny údaje o doporučeném denním dávkování, kterým je možné přiměřeně ovlivnit množství vitamínů, minerálních látek nebo dalších látek ve výrobku. Jakákoli tvrzení doprovázející doplňky stravy však nesmějí těmto výrobkům připisovat vlastnosti týkající se prevence, ošetřování nebo léčby lidských nemocí, ani na tyto vlastnosti poukazovat. Tedy rovněž v případě podřazení pod tuto kategorii je nutné respektovat výše zmíněné nařízení Komise (EU) č. 432/2012.

2.3.3 Právní úprava jiných států

Obecně lze říci, že Evropská unie problematiku balených léčivých minerálních vod nikdy dostatečně neřešila, pravděpodobně z důvodu faktu, že států, kterých se tento problém týká (tedy které vyrábějí balené léčivé minerální vody), je málo. Co se týče přístupu jiných států k této problematice, Slovenská republika s účinností od 1. 7. 2013 vyřešila postavení balených léčivých minerálních vod tak, že tyto napříště budou považovány za balené přírodní minerální vody (potravinu). Na Slovensku tak došlo ke zrušení institutu balené léčivé minerální vody⁸⁸, když do slovenského lázeňského zákona bylo vloženo nové přechodné ustanovení § 50a, podle kterého se všechny právní akty vztahující se k přírodním léčivým vodám vydané podle dosavadních právních předpisů považují za akty vztahující se k přírodním minerálním vodám podle lázeňského zákona⁸⁹.

V obdobné situaci jako Česká republika a Slovenská republika se nacházejí i Maďarsko a zejména Německo, kde je dlouholetá tradice balených léčivých vod.

---

⁸⁸ V České republice není takovéto nahrazení možné z důvodu výše uvedených vysokých mineralizací českých balených léčivých minerálních vod, které hodnoty stanovené pro balené minerální vody jako potraviny nesplňují.

⁸⁹ Přírodní léčivá voda uznaná podle dosavadních předpisů a používaná k plnění do spotřebitelského balení se považuje za přírodní minerální vodu uznanou podle tohoto zákona, rozhodnutí o jejím uznání podle dosavadních předpisů se považuje za rozhodnutí o uznání přírodní minerální vody vydané podle tohoto zákona. Povolení využívat přírodní léčivý zdroj na plnění do spotřebitelského balení vydaná podle dosavadních právních předpisů se považují za povolení využívat přírodní minerální zdroj podle tohoto zákona. Povolení využívat přírodní léčivý zdroj na léčebné účely a současně na plnění do spotřebitelského obalu vydaná podle dosavadních předpisů se považují za povolení využívat přírodní léčivý zdroj a přírodní minerální zdroj podle tohoto zákona. Povolení k úpravě přírodní léčivé vody stáčené do spotřebitelského balení vydaná podle dosavadních předpisů se považují za povolení na úpravu přírodních minerálních vod podle tohoto zákona. Ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů využívaných k plnění do spotřebitelského balení podle dosavadních předpisů se považují za ochranná pásma přírodních minerálních zdrojů podle uvedeného zákona. Ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů využívaných k léčebným účelům a současně na plnění do spotřebitelského balení podle dosavadních předpisů se považují za ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a přírodních minerálních zdrojů podle uvedeného zákona.

V Německu je problematika postavení balených léčivých minerálních vod na spolkové úrovni harmonizována se směrnicí o kodexu Společenství týkající se humánních léčivých přípravků. Balené léčivé minerální vody jsou definovány v rámci § 2 odst. 1 zákona o léčivých přípravcích (AMG)⁹⁰ jako léčiva a jakožto léčivé přípravky tak podléhají registraci. Je však nutné uvést, že v případě balených léčivých minerálních vod se v Německu jedná o historické registrace (tedy takové, které byly vydány před rokem 2001 a před vydáním směrnice 2001/83/ES). Z důvodu přísných požadavků, které musí zájemci o registraci a dále i registrované subjekty splnit a které zařazení balených léčivých minerálních vod komplikují i v České republice, je na zemské úrovni právní úprava jednodušší.

Německý institut pro léčiva a zdravotnické prostředky u historicky registrovaných produktů⁹¹ schvaluje, jaké mohou výrobci na etiketě uvést indikace, a nařizuje, jaké musejí uvádět kontraindikace, vedlejší účinky, interakce atp. Německá legislativa tedy nakládá s léčivou minerální vodou jako s volně dostupným léčivem a neopomíná léčivou vodu jmenovat na všech místech zákona o léčivech (resp. uvést negativní vylučující odkaz), kde dochází k rozporu mezi vodou, jakožto přírodním přípravkem, a léčivy, jakožto uměle vyrobenými preparáty. Pro přírodní léčivé vody tak například není stanovena povinnost, která především komplikuje registraci balených léčivých minerálních vod, a to přednést klinickou studii o jejich medicínské/zdravotní evidenci a potenciálním vlivu na zdraví. Stačí pouze literární studie a balneotechnická zpráva.

2.3.4 Možná právní východiska

Právní postavení produktu balených léčivých minerálních vod tedy není jednoznačné. Balené léčivé minerální vody se z hlediska právní úpravy České republiky svým způsobem nalézají v legislativním vakuu mezi zákonem o léčivech, lázeňským zákonem a zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zařazení pod kategorii léčiv lze s ohledem na přísná kritéria, která jsou zájemci o registraci léčivého přípravku povinni splnit jak ve fázi procesu registrace,

---

⁹⁰ Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln (Arzneimittelgesetz – AMG) vom 24. 8. 1976 (BGBl. I 2005, 3394).

⁹¹ V případě nové registrace výrobci podléhají podmínkám uvedené evropské právní úpravy (směrnicí 2001/83/ES).

tak i v dalších fázích samotné výroby a distribuce, považovat ve vztahu k baleným léčivým minerálními vodám za příliš zatěžující.

Lze si představit zařazení pod kategorii doplňků stravy, a to s ohledem na již zmíněnou skutečnost, že v případě těchto produktů jsou na obalech uváděny doporučené denní dávky výrobku, čímž je možné omezit vysoké koncentrace minerálních látek, kterými léčivé minerální vody disponují. Jak však bylo výše uvedeno, jakákoli tvrzení doprovázející doplňky stravy nesmějí těmto výrobkům připisovat vlastnosti týkající se prevence, ošetřování nebo léčby lidských nemocí, ani na tyto vlastnosti poukazovat. Tedy ani v případě podřazení pod tuto kategorii by výrobci nemohli na svých produktech uvádět žádná jiná tvrzení než tvrzení schválená Evropskou unií, uvedená ve výše zmíněném nařízení Komise (EU) č. 432/2012, a ani v tomto případě by tedy nebylo možné produkt označovat jako „léčivou minerální vodu“.

2.4 Osvědčení o zdroji

2.4.1 Zahájení řízení o osvědčení zdroje a jeho účastníci

Řízení o osvědčení zdroje Ministerstvo zdravotnictví zahajuje dle ustanovení § 5 odst. 1 lázeňského zákona z vlastního podnětu⁹², na návrh vlastníka pozemku, na němž nebo pod nímž se předpokládáný zdroj nachází, na návrh obce, na jejímž území se předpokládáný zdroj nachází, anebo na návrh právnické či fyzické osoby, která hodlá předpokládáný zdroj využívat. Osvědčení o tom, že zdroj minerální vody, plynu nebo peloidu je přírodním léčivým zdrojem nebo zdrojem přírodní minerální vody (dále také jen „osvědčení“) ministerstvo vydá formou rozhodnutí, pokud je dostatečně prokázáno, že jeho chemické složení, fyzikální vlastnosti a mikrobiologické ukazatele vyhovují požadavkům stanoveným lázeňským zákonem a vyhláškou o zdrojích a lázních.

U přirozeně se vyskytující podzemní vody, která splňuje jak kritéria pro osvědčení zdroje k léčebnému využití, tak kritéria stanovená pro zdroj přírodní minerální vody, je možné vydat jedno osvědčení v jednom řízení deklarující vlastnosti obou těchto zdrojů.

---

⁹² O existenci případných zdrojů se Ministerstvo zdravotnictví dozvídá mimo jiné na základě oznamovací povinnosti uložené dle ustanovení § 8 lázeňského zákona právnickým nebo fyzickým osobám vykonávajícím vyhledávací, průzkumné, stavební a jiné činnosti, při kterých zjistí výskyt podzemní vody se známkami zvýšené teploty, mineralizace nebo obsahu oxidu uhličitého, plynu nebo peloidu.

Je-li osvědčení vydáváno na návrh, musí být v návrhu uvedeny údaje o osobě, která návrh podává, a dále popis předpokládaného zdroje a jeho okolí. K návrhu na vydání osvědčení se připojí dokumenty vyjmenované v ustanovení § 6 lázeňského zákona.⁹³ Zejména je nutné předložit závěrečnou zprávu o výsledku geologických prací⁹⁴, včetně návrhu na ochranu předpokládaného zdroje, doklad o jeho chemickém složení, fyzikálních, mikrobiologických a radiologických vlastnostech zpracovaný Referenční laboratoří přírodních léčivých zdrojů, odborný posudek o využitelnosti minerální vody, plynu nebo peloidu k léčebným účelům nebo k jejich použití ke spotřebě jako potraviny⁹⁵ a návrh na využití minerální vody, plynu nebo peloidu z předpokládaného zdroje.

Co se týče závěrečné zprávy o výsledku geologických prací a návrhu na ochranu předpokládaného zdroje, *de lege ferenda* bylo by vhodné obecný požadavek předložení „návrhu na ochranu předpokládaného zdroje“⁹⁶ upřesnit, a to uvedením konkrétního požadavku na předložení návrhu ochranných pásem, výpočtu zásob využitelného množství předpokládaných zdrojů a návrhu jejich sledování.

Požadavek na předložení návrhu ochranných pásem již ve fázi osvědčování vyplývá z toho, že není racionální osvědčit zdroj, který v danou chvíli nemá zajištěnou dostatečnou ochranu. Přenesením vytyčení ochranných pásem již do této fáze se docílí toho, že zdroj bude osvědčen pouze za předpokladu zajištěné náležité ochrany. Požadavek na výpočet zásob je nutný proto, aby ve zřidelní struktuře nebyly osvědčovány zdroje, k jejichž využívání by nebylo možné z kapacitních důvodů vydat povolení.⁹⁷ Návrh sledování by měl obsahovat způsob a rozsah sledování předpokládaného zdroje do doby zahájení jeho využívání.⁹⁸

---

⁹³ V případě neúplné žádosti upravuje lázeňský zákon standardní postup: ministerstvo vyzve navrhovatele k doplnění a stanoví mu k tomu přiměřenou lhůtu. Pokud navrhovatel v této lhůtě návrh nedoplní, ministerstvo zahájené řízení dle ustanovení § 6 odst. 3 lázeňského zákona, v návaznosti na ustanovení § 66 odst. 1 písm. c) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, zastaví.

⁹⁴ Vyhláška č. 369/2004 Sb., o projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací, oznamování rizikových geofaktorů a o postupu při výpočtu zásob výhradních ložisek, ve znění pozdějšího předpisu.

⁹⁵ Náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodního léčivého zdroje k léčebným účelům a přírodní minerální vody k výrobě balených přírodních minerálních vod a rovněž povolené úpravy výtěžků přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stanovuje vyhláška o zdrojích a lázních.

⁹⁶ Takto formulovaný požadavek není vhodný, vyvolává dojem předložení jakéhokoli obecného návrhu budoucí ochrany, ovšem nikoli jednoznačných ochranných pásem, ty jsou dle nynější úpravy předkládány až ve fázi řízení o vydání o povolení k využívání osvědčených zdrojů.

⁹⁷ V této souvislosti je vhodné zmínit vzájemný vztah mezi zřidelní strukturou a zdrojem. Zřidelní struktura představuje rozsáhlé území, ve kterém dochází k tvorbě přírodní minerální vody. Zdroj

Požadavky na náležitosti návrhu osvědčení by bylo *de lege ferenda* vhodné dále doplnit o požadavek týkající se údajů o předpokládaném jímacím objektu včetně územního rozhodnutí o umístění stavby nebo územního souhlasu a prokázání vlastnického práva nebo jiného práva nejen k dotčeným pozemkům, ale i k objektu, který bude sloužit jako jímací objekt zdroje⁹⁹. Tento požadavek je nutný proto, aby mělo Ministerstvo zdravotnictví možnost posoudit, zda je objekt způsobilý pro budoucí využívání zdroje a toto využívání je v souladu s územně plánovací dokumentací. Hlavním cílem je předejít případným střetům zájmů již ve fázi řízení o osvědčení zdroje tak, aby se nestaly předmětem rozporu v řízení o povolení k využívání již osvědčeného zdroje.

Toto opatření by umožnilo již ve fázi řízení o osvědčení zdroje ověřit, zda je reálné jeho budoucí využívání a zamezilo by spekulativnímu osvědčování zdrojů, které by nebylo v budoucnu možné využívat a za jejich ochranu a stav by nesl odpovědnost stát. Důvodem těchto návrhů *de lege ferenda* je snaha o zabezpečení odběru přírodní minerální vody pouze z takových objektů, které zaručují zachování vlastností zdroje, mají řádný kolaudační souhlas a jasně určeného vlastníka. Obdobný

---

představuje konkrétní část zřidelní struktury, je jímaný vrtem a v případě ověření, že splňuje požadavky stanovené lázeňským zákonem a vyhláškou o zdrojích a lázních je tento osvědčen a následně využíván. V jedné zřidelní struktuře tak může být osvědčeno více zdrojů, nicméně musí být dostatečně prokázáno, že tyto zdroje se navzájem neovlivňují. Blíže k tomuto v kapitole 2.4.2.

⁹⁸ Sledování zdroje je důležitým faktorem jak ve stádiu před samotným osvědčením zdroje (tedy v době, kdy dochází k hodnocení zdroje jako takového, kdy sledování parametrů zdroje ukazuje, zda je zdroj dlouhodobě stabilní, zda nevykazuje známky znečištění, zda prvky obsažené ve zdroji nekolísají a složení zdroje je takové, že umožňuje jeho využití pro účely poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče nebo k výrobě balených přírodních minerálních vod), tak i dále v době využívání již osvědčeného zdroje. V tomto okamžiku sledování zdroje zajišťuje stálý přehled o složení zdroje, o jeho teplotě, o případném výskytu mikrobiálního či jiného znečištění. Výstupy z těchto sledování umožňují operativně reagovat na jakékoli odchylky od normálu, které by mohly signalizovat, že zdroj není v pořádku.

⁹⁹ *De lege ferenda* by bylo vhodné pojem jímací objekt definovat. Toto zařízení se ve stávajícím zákoně vyskytuje, ale není jednoznačně vymezeno (např. v ustanovení § 16 odst. 1 se hovoří o tom, že uživatel zdroje je povinen „udržovat v řádném stavu zařízení určená k zabezpečení využívání a ochrany zdroje“, dále v ustanovení § 16 odst. 3 zákon stanovuje, že „uživatel zdroje může provádět zásahy a úpravy na jímacím zařízení zdroje pouze se souhlasem ministerstva“, o jímacím zařízení se hovoří dále rovněž v ustanovení § 17 lázeňského zákona). O určitou definici se v ustanovení § 2 odst. 15 a 16 pokouší rovněž slovenský lázeňský zákon, dle kterého „záchytné zařízení je zařízení, které slouží k odebírání vody z přírodního léčivého zdroje nebo z přírodního minerálního zdroje; balneotechnické zařízení je zařízení, které slouží k čerpání, dopravě, akumulaci, balneologickému nebo jinému využití vody z přírodního léčivého zdroje nebo z přírodního minerálního zdroje.“

postup je zaveden například při vydávání povolení k nakládání s vodami pro čerpání podzemní vody ze studní.¹⁰⁰

Účastníkem řízení o vydání osvědčení je dle ustanovení § 5 odst. 5 lázeňského zákona navrhovatel a dále osoby mající vlastnické právo k nemovitostem, na kterých nebo pod nimiž se předpokládáný zdroj nachází a které mají být využíváním předpokládaného zdroje přímo dotčeny (rovněž osoby vykonávající k těmto nemovitostem správu podle zvláštních právních předpisů).

Na základě výše uvedeného by bylo *de lege ferenda* vhodné uvažovat o tom, zda jako účastníky řízení oproti stávající úpravě jednoznačně nevymezit ve smyslu ustanovení § 27 odst. 2 správního řádu¹⁰¹ i osoby, které mají povolení k využívání zdrojů ve stejné zřidelní struktuře nebo ložisku. Důvodem je předcházení případným střetům zájmů již ve fázi řízení o vydání osvědčení tak, aby se nestaly předmětem sporů v případě, kdy by tyto osoby nebyly účastníky řízení jako vlastníci dotčených nemovitostí. Rizikem tohoto kroku by však bylo možné zkomplikování řízení, která by mohla být blokována velkým množstvím účastníků, a to ať již z důvodu administrativní náročnosti, či cílených blokad ze strany jednotlivých účastníků.

2.4.2 Ověření zdroje

V případě, že se Ministerstvo zdravotnictví dozví o existenci případného zdroje, nebo že obdrží návrh na vydání osvědčení, zahájí ověřování předpokládaného zdroje. Při něm posuzuje jeho složení, vlastnosti, vhodnost a možnost jeho využití, a rovněž se zabývá podmínkami jeho ochrany¹⁰². Rozsah hodnocení zdroje z hlediska jeho fyzikálních vlastností a chemického složení je uveden v příloze č. 1 vyhlášky o zdrojích a lázních. Dle ní se přírodní minerální vody hodnotí například podle celkové mineralizace¹⁰³, podle obsahu rozpuštěných plynů a obsahu významných složek¹⁰⁴,

---

¹⁰⁰ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) a e) vyhlášky č. 432/2001 Sb., o dokladech žádosti o rozhodnutí nebo vyjádření a o náležitostech povolení, souhlasů a vyjádření vodoprávního úřadu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Ustanovení § 27 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád: „Účastníky jsou též další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech.“

¹⁰² Ustanovení § 5 odst. 2 lázeňského zákona.

¹⁰³ Přírodní minerální vody velmi slabě mineralizované, slabě mineralizované, středně mineralizované, silně mineralizované nebo velmi silně mineralizované.

¹⁰⁴ Přírodní minerální vody uhličitě, sirié, jodové nebo ostatní (například se zvýšeným obsahem kyseliny křemičité, fluoridů a další).

podle radioaktivity¹⁰⁵, přirozené teploty u vývěru¹⁰⁶ nebo podle jejich využitelnosti (jako léčivé, pokud jich lze na základě odborného posudku využít k léčbě).

Peloidy se dělí podle povahy původní matrice a přírodních podmínek v místě vzniku na humolity vznikající převážně rozkladem rostlinného materiálu¹⁰⁷ a bahna¹⁰⁸ vznikající převážně sedimentací materiálu anorganického původu.¹⁰⁹

Přírodní zdroj plynu je posuzován z hlediska obsahu oxidu uhličitého. Pro osvědčení přírodního oxidu uhličitého jako přírodního léčivého zdroje musí tento obsahovat minimálně 90 % oxidu uhličitého; aby mohl být používán rovněž k aplikaci plynových injekcí, musí obsahovat minimálně 96 % oxidu uhličitého.¹¹⁰

Posouzení zdroje se uskutečňuje na základě komplexní analýzy, kterou provádí Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů. Obsah komplexní analýzy zdroje je uveden v příloze č. 2 vyhlášky o zdrojích a lázních.

Pokud Ministerstvo zdravotnictví při ověřování vlastností zdroje zjistí, že předpokládaný zdroj nesplňuje všechny požadavky a vlastnosti týkající se vhodnosti jeho využití k léčebným účelům nebo u minerální vody vhodnosti jejího použití ke spotřebě jako potraviny, návrh na vydání osvědčení dle ustanovení § 5 odst. 2 lázeňského zákona rozhodnutím zamítne.¹¹¹

Jako obtížně řešitelná se může ukázat otázka určení „*vhodnosti a možnosti využití zdroje*“ v situaci, kdy se v jedné zřidelní struktuře vyskytují dva zdroje a dva zájemci o jejich čerpání. Konkrétně je nutné zabývat se otázkou, zda zkoumání „*vhodnosti a možnosti využití zdroje*“ znamená zkoumání a posuzování pouze tohoto jednoho zdroje, jeho vlastností a jeho teoretické možnosti využití, či zda jde o posuzování i druhého zdroje, protože se nedá předvídat, jak propojená zřidelní struktura zareaguje ve chvíli, kdy dojde k čerpání z obou vrtů najednou (a jde tedy o posouzení jeho využití v praxi).

---

¹⁰⁵ Přírodní minerální vody radonové (s radioaktivitou nad 1,5 kBq/l vody způsobenou radonem 222Rn).

¹⁰⁶ Přírodní minerální vody studené nebo termální.

¹⁰⁷ Rašeliny, slatiny, slatinné zeminy.

¹⁰⁸ Bahno se na území České republiky nevyskytuje. Lze se domnívat, že toto znění bylo chybně převzato z dřívějších právních předpisů, neboť bahno se vyskytuje v Lázních Piešťany na území Slovenské republiky.

¹⁰⁹ Příloha č. 1 část B vyhlášky o zdrojích a lázních.

¹¹⁰ Příloha č. 1 část C vyhlášky o zdrojích a lázních.

¹¹¹ Rozhodnutí, kterým byl návrh na vydání osvědčení zamítnut, ministerstvo oznámí jen účastníkům řízení.

Není jednoznačné, zda problematika možného ovlivnění více zdrojů v jedné zřidelní struktuře je předmětem řízení o osvědčení zdroje a souvisí tedy s „*vhodností a možností využití zdroje*“ v rámci řízení o osvědčení zdroje (a jedná se tedy o teoretické zhodnocení možností využívání zdroje), či je až otázkou navazujícího řízení o povolení k využívání (a jedná se tedy o řešení otázky možnosti využívání zdroje v praxi). V souladu s ustanovením § 12 odst. 1 lázeňského zákona se totiž při posuzování žádosti o vydání povolení k využívání zdroje hodnotí zejména, zda navržené využití odpovídá charakteru a kapacitě zdroje a zda žadatel je schopen zajistit jeho dlouhodobé využívání v požadované kvalitě a má praktické zkušenosti s využíváním zdrojů.

2.4.3 Náležitosti osvědčení

Náležitosti osvědčení jsou stanoveny v § 7 lázeňského zákona. Osvědčení obsahuje popis umístění zdroje, údaje o složení a vlastnostech zdroje a dále způsob jeho využití (vnitřní či vnější balneace¹¹², pokud jde o využívání přírodních léčivých zdrojů, či výroba balených minerálních vod u zdrojů přírodních minerálních vod). V případě přírodních léčivých zdrojů, by v osvědčení mohly být *de lege ferenda* uváděny rovněž příslušné indikační skupiny dle platného indikačního seznamu, vyhlášky č. 267/2012 Sb., o stanovení Indikačního seznamu pro lázeňskou léčebně rehabilitační péči o dospělé, děti a dorost, na jejichž léčbu má přírodní léčivý zdroj kauzální význam.

Rozhodnutí, kterým bylo vydáno osvědčení, Ministerstvo zdravotnictví oznámí účastníkům řízení, obci, na jejímž území se zdroj nachází, Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu pro místní rozvoj, orgánu územního plánování, stavebnímu úřadu a vodoprávnímu úřadu, příslušným podle místa výskytu zdroje. Informaci o tom, že bylo rozhodnuto o osvědčení, vyhláší Ministerstvo zdravotnictví rovněž formou sdělení ve Sbírce zákonů.

2.4.4 Zrušení osvědčení

Pokud zdroj již nesplňuje požadavky na něj kladené nebo nemá vlastnosti, pro které byl osvědčen, ministerstvo rozhodnutím z moci úřední osvědčení zruší. Oznámí to všem, jimž bylo sděleno rozhodnutí o vydání osvědčení, popřípadě jejich právním nástupcům.

---

¹¹² Balneací rozumíme jednotlivé procedury podávané pomocí přírodního léčivého zdroje (vnitřní – například pitné kúry, vnější – například koupele). Viz JANDOVÁ, D.: *Balneologie*. 1. vydání. Praha Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2820-9. str. 2.

Platné znění § 5 odst. 6 lázeňského zákona se zmiňuje pouze o variantě, kdy ministerstvo osvědčení musí zrušit. *De lege ferenda* by však bylo vhodné rozšířit toto ustanovení i o případy, kdy ministerstvo osvědčení zrušit může. Jednat by se mohlo například o případy, kdy o zrušení požádá navrhovatel osvědčení zdroje, kdy nebude předložena žádost o povolení k využívání zdroje nebo nebudou stanoveny ochranná pásma zdroje či pokud zdroj dlouhodobě není využíván.

De lege ferenda by bylo rovněž vhodné jasně vymezit, kdo je účastníkem řízení o zrušení osvědčení. Dle současné dikce ustanovení je předpokládáno zrušení pouze z moci úřední, tedy *ex officio*. Analogicky by bylo možné postupovat dle ustanovení § 5 odst. 5 lázeňského zákona a jako účastníky řízení definovat ty, kteří byli účastníky řízení o osvědčení zdroje. Nevyřešenou otázkou zůstává, jak postupovat, pokud by Ministerstvo zdravotnictví vydalo rozhodnutí o zrušení osvědčení zdroje z podnětu jiného subjektu, tedy takového, který nebyl účastníkem řízení o osvědčení. Pravděpodobně by bylo nutné postupovat opět analogicky dle ustanovení § 5 odst. 5 lázeňského zákona a subjektu, který podal návrh na zrušení osvědčení, by bylo vhodné rozhodnutí o zrušení osvědčení dát na vědomí či ho jiným způsobem vyrozumět o učiněných krocích.

Informaci o tom, že bylo rozhodnuto o zrušení osvědčení, vyhláší Ministerstvo zdravotnictví formou sdělení ve Sbírce zákonů.

2.4.5 Uznání zdroje dle slovenské právní úpravy

Slovenský lázeňský zákon č. 538/2005 Z.z. upravuje uznání¹¹³ přírodních léčivých vod a uznání přírodních minerálních vod trochu odlišným způsobem, než je tomu v českém právním řádu. Základním rozdílem je určitá časová lhůta, po kterou je zdroj sledován, než může k uznání dojít. Minerální vodu tak lze uznat za přírodní léčivou vodu, pokud jsou její léčivé účinky prokázány v balneologické praxi po dobu nejméně pěti let a současně splňuje požadavky stanovené obecně závazným právním předpisem.¹¹⁴ Rovněž pětiletá lhůta, během které je nutné prokázání stálosti všech rozhodujících ukazatelů, je stanovena pro uznání přírodní léčivé vody.¹¹⁵ Přírodní minerální vodou lze

---

¹¹³ Obdoba osvědčení zdroje dle českého lázeňského zákona.

¹¹⁴ Dle ustanovení § 5 odst. 2 slovenského lázeňského zákona lze léčivé účinky považovat za prokázané také tehdy, pokud byly ověřeny dlouhodobou balneologickou praxí při využívání vod s podobnými fyzikálními, chemickými a fyzikálně-chemickými vlastnostmi.

¹¹⁵ Ustanovení § 5 odst. 3 slovenského lázeňského zákona.

uznat vodu ze zdroje sledovaného minimálně tři roky, pokud se v tomto období prokázala stálost všech rozhodujících ukazatelů, nedošlo ke změně jejích nutričních vlastností a splňuje požadavky stanovené obecně závazným právním předpisem.¹¹⁶ O uznání přírodní léčivé vody a o uznání přírodní minerální vody rozhoduje Státní lázeňská komise.¹¹⁷

Pokud uživatel zdroje nemůže z technických důvodů využívat přírodní minerální vodu ze zdroje, na který bylo vydáno povolení využívat zdroj, a požádá o uznání přírodní minerální vody se stejným chemickým složením z nového zdroje ze stejné zřidelní struktury, podmínka sledování zdroje se považuje za splněnou. Stabilita vody ze zdroje musí být v tomto případě prokázána hydrodynamickou zkouškou v délce trvání 30 dnů.¹¹⁸

K návrhu na uznání přírodní léčivé vody anebo přírodní minerální vody navrhovatel dokládá¹¹⁹ jednak obdobné dokumenty, jako je tomu v české právní úpravě, a dále předkládá rovněž závěrečnou zprávu z hydrogeologického průzkumu (v případě potřeby si Státní lázeňská komise může vyžádat další odborné stanovisko), doklad o využitelném množství přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody z lokálního zdroje nebo z celé hydrogeologické struktury, návrh na stanovení ochranných pásem (návrh na stanovení ochranných pásem je součástí závěrečné zprávy z hydrogeologického průzkumu nebo dalšího odborného stanoviska), rozšířenou fyzikální, chemickou, fyzikálně-chemickou, mikrobiologickou a biologickou analýzu vypracovanou akreditovanou laboratoří ne starší než šest měsíců, balneologický posudek pro přírodní léčivé vody s návrhem vhodných indikací ne starší než šest měsíců, balneologický posudek pro přírodní minerální vody s návrhem na úpravu vody (pokud je potřebná), ne starší než šest měsíců, a případně rovněž klinické a farmakologické testy podle zvláštního právního předpisu. O uznání přírodní léčivé vody a uznání přírodní minerální vody z téhož zdroje minerální vody lze rozhodnout v jednom řízení. Jestliže voda ze stejného zdroje minerální vody byla uznána za přírodní léčivou vodu a za přírodní minerální vodu, označuje se zdroj jako přírodní léčivý zdroj a přírodní minerální zdroj; takový zdroj se pak přednostně využívá pro léčebné účely.¹²⁰

---

¹¹⁶ Ustanovení § 5 odst. 5 slovenského lázeňského zákona.

¹¹⁷ Ustanovení § 5 odst. 1 slovenského lázeňského zákona.

¹¹⁸ Ustanovení § 5 odst. 5 slovenského lázeňského zákona.

¹¹⁹ Ustanovení § 6 slovenského lázeňského zákona.

¹²⁰ Ustanovení § 9a slovenského lázeňského zákona (účinnost od 1. 7. 2013).

2.4.6 Úvaha nad možností osvědčení zdroje, který nepochází z území České republiky

Na závěr této části výkladu je zajímavé zamyslet se nad možností osvědčení zdroje, který nepochází z území České republiky. Jak již bylo uvedeno v kapitole týkající se pramenů právní úpravy, celá problematika přírodních léčivých zdrojů není upravena právem Evropské unie. Postupujeme-li tedy pouze podle české právní úpravy, lze osvědčení o přírodním léčivém zdroji vydat o zdroji pocházejícím z území České republiky. Pouze takový zdroj lze tedy následně využívat k účelům lázeňské léčebně rehabilitační péče. V případě dovozu jiného přírodního zdroje ze zahraničí není možné tento zdroj osvědčit, a tedy ani použít pro účely lázeňské léčebně rehabilitační péče, byť by splňoval veškerá kritéria stanovená pro hodnocení přírodních léčivých zdrojů lázeňským zákonem a vyhláškou o zdrojích a lázních. Dovozce je oprávněn distribuovat takový zdroj, resp. jeho výtěžek na našem území pouze pro jiné účely – například pro wellness procedury, použití ve zdravotnických zařízeních léčebně rehabilitační péče a podobně. Ve zdravotnických zařízeních lázeňské léčebně rehabilitační péče pro účely poskytování lázeňských procedur jej však není možné za současné právní úpravy použít.

3. Právní regulace využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

3.1 Práva a povinnosti uživatele zdroje

3.1.1 Práva uživatele zdroje - povolení k využívání osvědčených přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

Práva uživatele zdroje jsou spjata s rozhodnutím o povolení k využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. To dává uživateli základní právo – právo zdroj, za dodržení povinností stanovených lázeňským zákonem a podmínek uvedených v povolení, nerušeně využívat. S tím souvisí právo (a v některých případech též povinnost) uživatele obracet se na Ministerstvo zdravotnictví se žádostmi o změnu nebo o zrušení daného rozhodnutí o povolení.

Řízení o vydání povolení k využívání zdroje je správním řízením podléhajícím správnímu řádu.¹²¹ Správní řád se nepoužije pouze na určení správcem zdroje jiného uživatele, pokud jeho původní správce o to požádá nebo neplní náležitě stanovené povinnosti. Nepoužije se rovněž na určení správce zdroje v lázeňském místě s větším počtem poskytovatelů zdravotních služeb, kteří poskytují lázeňskou léčebně rehabilitační péči za pomoci přírodního léčivého zdroje – v tomto případě je možné určit správcem tohoto zdroje osobu, která není uživatelem tohoto zdroje. Je však nutné zmínit, že ačkoliv lázeňský zákon vylučuje v těchto případech použití správního řádu, nestanovuje současně vlastní právní úpravu. S ohledem na ustanovení § 177 odst. 1 správního řádu tedy i zde bude nutné použít některá ustanovení správního řádu.¹²²

Účely, k nimž může být využívání zdroje povoleno

Povolení k využívání osvědčených přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je upraveno v ustanovení § 9 lázeňského zákona a následujících. Využívat zdroje lze jen na podkladě povolení vydaného Ministerstvem zdravotnictví. Při jeho vydávání ministerstvo dbá, aby užívání zdroje bylo šetrné a výtěžek ze zdroje byl používán především k léčebným a dietetickým účelům. Peloidy získané z přírodního léčivého zdroje se prvotně využívají pro balneologické účely.¹²³

V souvislosti s uvedeným ustanovením je vhodné zamyslet se nad otázkou, zda je možné (a vhodné) povolit využívání zdrojů i pro jiné účely, například v bazénech a podobných zařízeních. Vzhledem k dikci ustanovení, které stanoví, že výtěžek má být využíván „především“ k léčebným a dietetickým účelům, lze v případě šetrného využívání, které nemůže zásoby zdroje ohrozit ani jinak narušit, za určitých podmínek povolit využití i pro jiný účel. Nicméně je potřeba dbát, aby prvotní byl stále účel léčebný a dietetický. V případě rehabilitačních bazénů můžeme navíc připustit úvahu, že i toto využití k léčbě napomáhá.

---

¹²¹ Ustanovení § 43 odst. 2 lázeňského zákona.

¹²² Dle ustanovení § 177 odst. 1 správního řádu se základní zásady činnosti správních orgánů uvedené v § 2 až 8 správního řádu použijí „při výkonu veřejné správy i v případech, kdy zvláštní zákon stanoví, že se správní řád nepoužije, ale sám úpravu odpovídající těmto zásadám neobsahuje.“

¹²³ Ustanovení § 10 slovenského lázeňského zákona definuje využívání přírodního léčivého zdroje a přírodního minerálního zdroje tak, že přírodní léčivý zdroj se přednostně využívá pro léčebné účely. Přírodní léčivý zdroj nebo přírodní minerální zdroj lze využívat jen v rozsahu oprávnění využívat zdroj a pro účel uvedený v povolení využívat zdroj. Přírodní léčivá voda se používá k prevenci, léčbě a rehabilitaci ve stavu, v jakém se vyskytuje v místě vývěrů, nebo po úpravě, která nenaruší její léčivé účinky.

Naprosto nepřipustné by naopak bylo například povolení k využívání peloidu za účelem jeho následného prodeje v podobě zábalů a podobných výrobků poskytovatelům zdravotních služeb. Není možné přistoupit na to, aby se výtěžek přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod stal touto cestou běžným předmětem obchodu.

Žádost o vydání povolení k využívání zdroje de lege lata

Žádost o vydání povolení k využívání zdroje může dle § 10 lázeňského zákona podat jen právnická nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání nebo k jiným činnostem, při nichž má být zdroj využíván (dále také jen „žadatel“). V žádosti je kromě detailní identifikace žadatele a nemovitosti přímo dotčené užíváním zdroje třeba především uvést předmět podnikání nebo činnosti, při nichž má být zdroj využíván, způsob využívání zdroje a určité časové údaje (předpokládaný den zahájení využívání zdroje, případně pokud má být zdroj využíván pouze po dobu určitou, tak i předpokládaný den ukončení využívání zdroje).

K žádosti musí žadatel přiložit řadu dokumentů¹²⁴, z nichž nejvýznamnějším bude věnována pozornost podrobněji.

Na prvním místě je k žádosti třeba přiložit plán využití zdroje¹²⁵. Jedná se o dokument zpracovaný žadatelem, který kromě jednoznačné identifikace zdroje, který má být využíván, obsahuje zejména návrh množství výtěžku, které bude odebíráno ze zdroje, účel, ke kterému bude využito (žadatel sdělí, zda výtěžek bude využívat například pro účely podávání koupelí nebo zábalů, stáčení do lahví atd.) a způsob nakládání s použitým výtěžkem.

Dalším dokumentem je smlouva o náhradě nákladů za průzkum zdroje s osobou, která na své náklady průzkum provedla¹²⁶, nejde-li o žadatele, který průzkum provedl sám. Taková smlouva je důležitým dokumentem, jenž má předejít tomu, aby o vydání povolení k využívání zdroje nezažádal někdo, kdo průzkum neprovedl, případně mezi ním a oprávněnou osobou nedošlo k vyrovnání nákladů za provedení průzkumu (které jsou nemalé). Kdyby zákon vydání povolení k využívání zdroje nepodmínil touto skutečností, mohlo by být vydáno i osobě, která do průzkumu neinvestovala žádné

---

¹²⁴ Ustanovení § 10 odst. 2 lázeňského zákona.

¹²⁵ Ustanovení § 10 odst. 2 písm. a) lázeňského zákona.

¹²⁶ Ustanovení § 10 odst. 2 písm. c) lázeňského zákona.

finanční prostředky, tedy osobě, která by pouze podala žádost dříve než subjekt provádějící průzkum.

Podstatným dokladem předkládaným k žádosti o vydání povolení je dále návrh ochranných pásem zdroje¹²⁷ zpracovaný osobou s odbornou způsobilostí podle zvláštního právního předpisu¹²⁸. Jak již bylo uvedeno v rámci výkladu o osvědčení zdroje, *de lege ferenda* by bylo vhodné tuto podmínku přesunout již do fáze řízení o osvědčení zdroje.

V případě zdrojů přírodní minerální vody se k žádosti o vydání povolení k využívání zdroje předkládá rovněž vyjádření vodoprávního úřadu.¹²⁹

Co se týče využívání výtěžku ze zdroje peloidu, jedná se o složitější problematiku, neboť peloid je s ohledem na jeho vyčerpatelné zásoby nutné po použití navracet zpět do ložiska k jeho rekultivaci. Žádost o vydání povolení proto v tomto případě obsahuje také plán rekultivace ložiska.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že v případě využívání peloidu k podávání peloidních koupelí je rekultivace peloidu po podané koupeli možná pouze se složitým mechanismem zpracování odpadních vod, který oddělí vodu od peloidu (bez tohoto systému by docházelo k vypouštění peloidu po proceduře spolu s vodou do kanalizace).

K instalaci složitého zařízení na oddělování použitého peloidu od oplachové vody přistupují z finančních důvodů pouze subjekty, které mají ve využívání peloidu dlouhou tradici (dosahující díky právním předchůdcům několik desítek i stovek let), což jsou takřka výlučně subjekty působící přímo v místě, kde se ložisko nalézá. Ostatní poskytovatelé lázeňské léčebně rehabilitační péče, jejichž zdravotnická zařízení jsou prvotně založená na jiných procedurách a podávání peloidních procedur je zde uvažováno pouze doplňkově, takové finančně náročné mechanismy nemají. Z uvedeného důvodu je podávání peloidních koupelí povolováno prakticky pouze subjektům působícím v místě ložiska, které disponují složitým mechanismem pro oddělování peloidu od oplachové vody.

Dle ustanovení § 10 odst. 3 lázeňského zákona musí žadatel při podání žádosti o vydání povolení k využívání zdroje dále prokázat, že je vlastníkem nemovitosti,

---

¹²⁷ Ustanovení § 10 odst. 2 písm. d) lázeňského zákona.

¹²⁸ Vyhláška č. 206/2001 Sb., o osvědčení odborné způsobilosti projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce.

¹²⁹ Ustanovení § 10 odst. 2 písm. e) lázeňského zákona.

na které nebo pod níž se zdroj nachází a která má být jeho využíváním přímo dotčena, nebo že má k této nemovitosti jiné právo, které jej opravňuje nemovitost k využívání zdroje používat (například na základě nájemní smlouvy, smlouvy o věcném břemenu nebo jiné smlouvy uzavřené mezi žadatelem a vlastníkem nemovitosti).

Pokud žádost neobsahuje všechny požadované náležitosti, vyzve Ministerstvo zdravotnictví žadatele k doplnění v přiměřené lhůtě. Jestliže žadatel svoji žádost ve stanovené lhůtě nedoplní, ministerstvo zahájené řízení o vydání povolení k využívání zdroje zastaví.¹³⁰

Žádost o vydání povolení k využívání zdroje de lege ferenda

Obdobně, jako bylo zmíněno výše v kapitole týkající se osvědčení zdroje, by bylo vhodné rozšířit rovněž platné požadavky na žadatele o povolení k využívání zdroje o povinnost prokázat vlastnické vztahy nebo jiná práva nejen k předmětným nemovitostem, ale i k objektu, který bude sloužit jako jímací objekt zdroje.

Ke stávající právní úpravě žádosti by však bylo zároveň vhodné doplnit ustanovení zamezující zbytečné administrativní zátěži žadatelů při zajišťování podkladů v případě, je-li žadatel o povolení totožný s navrhovatelem osvědčení zdroje a některé požadované podklady již byly součástí návrhu na vydání osvědčení. Toto by neplatilo v případě, že se skutečnosti uvedené v návrhu na osvědčení změnily.

Účastníci řízení o vydání povolení k využívání zdroje

Účastníky řízení o povolení k využívání zdroje¹³¹ jsou žadatel o vydání tohoto povolení a dále vlastníci (správci)¹³² nemovitostí, na kterých nebo pod nimiž se zdroj nachází a které budou využíváním zdroje přímo dotčeny. Účastníkem řízení je též obec, ovšem pouze v případě, kdy se vydává povolení k využívání zdroje v dosud nevyužívané zřidelní struktuře nebo povolení k využívání zdroje, pro jehož využití nebyla dosud vybudována žádná zařízení.

Analogicky s výše uvedeným výkladem o účastenství v řízení o vydání osvědčení zdroje je vhodné uvažovat i v řízení o povolení k využívání zdroje o rozšíření

---

¹³⁰ Ustanovení § 10 odst. 4 lázeňského zákona.

¹³¹ Ustanovení § 11 lázeňského zákona.

¹³² Například společnost Lesy České republiky s.p., pokud jde o pozemky určené k plnění funkce lesa ve vlastnictví státu.

účastníků ve smyslu § 27 odst. 2 správního řádu¹³³ také na osoby, které mají povolení k využívání zdrojů ve stejné zřídelní struktuře nebo ložisku. Co se týká účastenství obce, nezdá se vhodné ho omezovat pouze na dosud nevyužívanou zřídelní strukturu. Obec by měla být účastníkem i v případě, kdy se vydává povolení k využívání zdroje dosud nevyužívaného ložiska peloidu.

Rozhodnutí o žádosti o vydání povolení k využívání přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody

Ministerstvo zdravotnictví může žádosti buď vyhovět a vydat povolení k využívání přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody, nebo žádost zamítnout. Povolení k využívání zdrojů a zamítnutí žádosti o povolení k využívání zdrojů jsou správními rozhodnutími vydanými podle správního řádu.

Zamítnutí žádosti o vydání povolení k využívání přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody

Zákon stanoví několik důvodů, pro které ministerstvo musí žádost zamítnout¹³⁴. V první řadě se jedná o případ, kdy zájem na ochraně zdroje převažuje nad zájmem na jeho využívání. S tím souvisí rovněž varianta, že žadatel předloží plán využívání zdroje, který není v souladu s účelem vhodným k jeho využití, případně, že navrhovaný způsob ochrany zdroje, který žadatel doloží, neodpovídá potřebě jeho ochrany, je nedostatečný a nezaručuje záruku zachování kvality i kvantity zdroje. V praxi se lze nejčastěji setkat s touto variantou v případě nově vznikajících zdrojů, ke kterým není možné vydat povolení k využívání, dokud nedojde ke stanovení ochranných pásem předmětného zdroje. Žádost o vydání povolení ministerstvo zamítne rovněž v případě žádosti o povolení k využívání zdroje, ke kterému již bylo vydáno jinému žadateli. V tomto případě je možné vydat povolení k takovému zdroji již jen postupem podle ustanovení § 18 lázeňského zákona, a tedy vydat povolení k využívání zdroje dalšímu uživateli.

---

¹³³ Připomeňme, že ustanovení § 27 odst. 2 správního řádu stanoví, že „účastníky jsou též další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech.“

¹³⁴ Ustanovení § 12 odst. 2 lázeňského zákona.

Vydání rozhodnutí o povolení k využívání přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody

Samotné rozhodnutí o povolení k využívání zdroje je upraveno v ustanovení § 12 lázeňského zákona. Ministerstvo zdravotnictví vydá povolení k využívání jen takového zdroje, o němž je vydáno osvědčení, a jen tehdy, když žadatel předložil úplnou žádost o vydání povolení k využívání zdroje.

Při posuzování žádosti o vydání povolení k využívání zdroje ministerstvo hodnotí zejména, zda navržené využití zdroje odpovídá jeho charakteru a kapacitě, zda žadatel je schopen zajistit dlouhodobé využívání zdroje v požadované kvalitě a má praktické zkušenosti s využíváním zdrojů.

Zákon stanoví, že ministerstvo vydá povolení přednostně žadateli, jenž je vlastníkem nemovitosti, na které nebo pod níž se zdroj nachází, a současně uhradil náklady za průzkum zdroje. Toto ustanovení o přednostním vydání povolení by se uplatnilo v okamžiku, kdy by o jeden a týž zdroj projevilo zájem více žadatelů. Ve chvíli, kdy by všichni splnili požadavky kladené na případné zájemce o využívání zdrojů, avšak kapacita zdroje by nebyla pro více uživatelů dostačující, je zapotřebí, aby správní orgán disponoval mechanismy pro určení subjektu, kterému by povolení k využívání zdroje bylo vydáno přednostně.

V povolení k využívání zdroje Ministerstvo zdravotnictví dle ustanovení § 12 odst. 4 lázeňského zákona zejména uvede předmět podnikání nebo činnosti, při nichž lze zdroj využívat, popis zdroje a jeho umístění, způsob, rozsah a podmínky využívání zdroje (u peloidu též způsob nakládání s použitým peloidem a způsob rekultivace jeho ložiska) včetně povolených úprav výtěžku ze zdroje, podmínky pro hydrogeologické, chemické, fyzikální a mikrobiologické sledování zdroje a výtěžku z něho, rozsah a četnost ověřování kvality zdroje a výtěžku z něho, termín započetí využívání zdroje, a případně dobu povoleného využívání zdroje, má-li být využíván po dobu určitou.

U historicky volně přístupných zdrojů a u nově získaných zdrojů z již využívané zřidelní struktury může ministerstvo v povolení stanovit uživateli povinnost umožnit bezplatný odběr minerální vody ze zdroje fyzickým osobám pro jejich osobní potřebu v rozsahu nepřesahujícím 10 % vydatnosti zdroje, nejvýše však 6 litrů za minutu.

Vydané povolení k využívání zdroje Ministerstvo zdravotnictví neprodleně zašle obci, na jejímž území se zdroj nachází, a místně příslušnému stavebnímu a vodoprávnímu úřadu. Povolení k využívání zdroje přírodní minerální vody zašle rovněž celnímu úřadu příslušnému podle sídla uživatele zdroje.

Jak již bylo zmíněno dříve, uživatel, který získal povolení Ministerstva zdravotnictví k využívání přírodního léčivého zdroje jako první, se současně stává správcem tohoto zdroje. Správce přírodního léčivého zdroje plní povinnosti vyplývající z § 10 až 17 lázeňského zákona v rozsahu určeném Ministerstvem zdravotnictví. Pokud o to správce zdroje požádá nebo neplní náležitě povinnosti uživatele nebo správce přírodního léčivého zdroje, může ministerstvo určit správcem přírodního léčivého zdroje jiného uživatele. V lázeňském místě s větším počtem zdravotnických zařízení lázeňské léčebně rehabilitační péče využívajících místní přírodní léčivý zdroj, může ministerstvo určit správcem tohoto zdroje osobu, která není uživatelem tohoto zdroje.^{135, 136}

Povolení k využívání zdroje dalšímu uživateli

V případě, že je vydatnost přírodního léčivého zdroje větší než objem uvedený v povolení vydaném uživateli tohoto zdroje, nebo pokud uživatel dlouhodobě nevyužívá objem uvedený v povolení, může Ministerstvo zdravotnictví povolit využívání zbývajících kapacity zdroje dalšímu uživateli.¹³⁷ Účastníky řízení o povolení k využívání přírodního léčivého zdroje dalším uživatelem jsou dosavadní uživatel tohoto zdroje a další žadatel o povolení k jeho využívání^{138, 139}.

V této souvislosti a v návaznosti na to, že na řízení o vydání povolení k užívání zdroje dalšímu uživateli se ustanovení § 10 až 16 lázeňského zákona vztahují přiměřeně, vyvstává otázka, která ustanovení je vhodné použít a která nikoli.

---

¹³⁵ Ustanovení § 18 odst. 2 a 3 lázeňského zákona.

¹³⁶ To je případ našeho asi nejznámějšího lázeňského místa - Karlových Varů. Zde plní funkci správce zdrojů příspěvková organizace města Karlovy Vary Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád, která zdroj nevyužívá, nýbrž je pouze spravuje po technické stránce. O využívání zdrojů následně žádají jednotliví zájemci. – viz *Splzak.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-09-12]. Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád. Dostupné z WWW: <<http://www.splzak.cz/cs.html>>.

¹³⁷ Povolení využívání zbývajících kapacity zdroje dalšímu uživateli je možné pouze u přírodního léčivého zdroje, nikoli u zdroje přírodní minerální vody.

¹³⁸ Účastníky tak na rozdíl od řízení o vydání povolení k využívání zdroje prvnímu uživateli již nejsou ani vlastník (správce) nemovitosti, na které nebo pod kterou se zdroj nachází a která bude využíváním zdroje dotčena, ani příslušná obec.

¹³⁹ Ustanovení § 18 odst. 1 lázeňského zákona.

Bezpochyby na něj bude vhodné aplikovat ustanovení týkající se vedení řízení, vydání povolení, jeho změny či zrušení. V zájmu právní jistoty by však bylo žádoucí jasně vymezit vztahy mezi prvním uživatelem zdroje, dalším uživatelem a případným správcem zdroje a přesněji definovat zejména jejich povinnosti.¹⁴⁰

Změna, zrušení a zánik povolení k využívání zdroje

Uživatel zdroje je povinen oznamovat Ministerstvu zdravotnictví všechny změny týkající se údajů uvedených v žádosti o vydání povolení k využívání zdroje a dokladů k žádosti připojených, a to nejméně 30 dnů před jejich zamýšleným uskutečněním, případně pokud změny nebyly předem známy, do 15 dnů od jejich vzniku.¹⁴¹

Na základě tohoto oznámení ministerstvo podle ustanovení § 14 odst. 2 lázeňského zákona rozhodne o změně povolení k využívání zdroje, o pozastavení jeho využívání, anebo povolení zruší. Při pozastavení využívání zdroje zároveň určí lhůtu, v níž je uživatel povinen odstranit nedostatky, které k pozastavení využívání vedly.

V souladu s uvedeným lze v současné chvíli měnit povolení pouze na základě oznámení (žádosti) uživatele zdroje. Lázeňský zákon zcela opomíjí úpravu varianty, kdy by povolení bylo nutné změnit *ex offio*, tedy z moci úřední. K tomu by mohlo dojít zejména v případě, kdy ministerstvo zjistí, že dlouhodobě není využíváno množství zdroje uvedené v povolení, a bylo by tedy vhodné toto množství adekvátně snížit, či nastanou jiné skutečnosti odůvodňující změnu vydaného povolení, například z formálních důvodů.¹⁴²

Co se týče rušení povolení k využívání zdroje, zákon upravuje jak možnost fakultativního zrušení, které je v diskreční pravomoci ministerstva (ministerstvo „může zrušit“), tak také případy obligatorního zrušení (ministerstvo „zruší“).

---

¹⁴⁰ Na rozdíl od české právní úpravy, která není konkrétní, slovenský lázeňský zákon stanovuje, že jestliže se uživatel přírodního léčivého zdroje a další uživatel přírodního léčivého zdroje podle § 21 nedohodnou jinak, je další uživatel přírodního léčivého zdroje povinen plnit taxativně vymezené povinnosti, další uživatel je dále povinen podílet se poměrně, podle povoleného odběrného množství, na nákladech uživatele přírodního léčivého zdroje.

¹⁴¹ Ustanovení § 14 odst. 1 lázeňského zákona.

¹⁴² Slovenský lázeňský zákon zakotvuje možnost Státní lázeňské komise z vlastního podnětu nebo na návrh uživatele zdroje rozhodnout o změně povolení využívat zdroj, pokud se změnila skutečná vydatnost přírodního léčivého zdroje nebo přírodního minerálního zdroje, změnily se nebo navrhuje se změnit podmínky využívání přírodního léčivého zdroje nebo přírodního minerálního zdroje, uživatel zdroje neodůvodněně více než tři roky nevyužívá povolené odběrné množství přírodní minerální vody, nebo uživatel zdroje neodůvodněně více než tři roky v II. a III. kvartálu nevyužívá více než 30 % povoleného odběrného množství přírodní léčivé vody.

Fakultativně¹⁴³ Ministerstvo zdravotnictví může přistoupit ke zrušení, například pokud uživatel zdroje nezapočal s jeho využíváním ve lhůtě stanovené v povolení. Obligatorně¹⁴⁴ Ministerstvo zdravotnictví povolení k využívání zdroje zruší, zejména pokud zjistí, že se vlastnosti zdroje změnily tak, že z hlediska zájmů stanovených v lázeňském zákoně nejsou vhodné k jeho využívání nebo že využíváním zdroje došlo k nepříznivému vlivu na podzemní vody či životní prostředí. Ke zrušení rovněž přistoupí, pokud uživatel závažným způsobem porušuje podmínky stanovené lázeňským zákonem nebo v povolení k využívání zdroje, a k nápravě nejsou dostačující jiná nápravná opatření, případně pokud o zrušení požádá sám uživatel.

Vedle zrušení rozhodnutím ministerstva upravuje zákon i zánik povolení¹⁴⁵, ke kterému dochází na základě několika skutečností na ministerstvu nezávislých.

Prvním okruhem těchto skutečností jsou skutečnosti týkající se uživatele zdroje. V případě uživatele, kterým je právnická osoba, dochází k zániku změnou uživatele (například prodejem právnické osoby nebo její části, rozdělením, sloučením nebo splynutím právnické osoby), zrušením uživatele nebo zánikem uživatele. V případě fyzické osoby rovněž smrtí uživatele zdroje. K zániku povolení dochází dále zánikem nebo zrušením živnostenského nebo jiného oprávnění¹⁴⁶ nebo ukončením činnosti, při níž byl zdroj využíván.

Dalším okruhem jsou skutečnosti týkající se přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody. K zániku povolení tak dojde vyčerpáním, znehodnocením nebo ztrátou zdroje. K tomuto případu naštěstí doposud nedošlo.

Posledním okruhem jsou skutečnosti týkající se běhu času. V případě, že bylo povolení vydáno na dobu určitou, dochází k zániku také uplynutím této stanovené doby. Uživatel, který hodlá pokračovat ve využívání zdroje i po uplynutí doby, na niž bylo povolení k využívání zdroje vydáno, může nejpozději 12 měsíců před uplynutím této doby Ministerstvo zdravotnictví požádat o prodloužení doby využívání zdroje. Ministerstvo o této žádosti rozhodne nejpozději do 3 měsíců ode dne podání žádosti.

V případě zániku povolení k využívání zdroje změnou uživatele, jeho zrušením nebo zánikem (je-li uživatelem právnická osoba) či smrtí uživatele zdroje (je-li jím

---

¹⁴³ Ustanovení § 14 odst. 3 lázeňského zákona.

¹⁴⁴ Ustanovení § 14 odst. 4 lázeňského zákona.

¹⁴⁵ Ustanovení § 15 lázeňského zákona.

¹⁴⁶ Ustanovení § 57 a 58 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

fyzická osoba), může právnická nebo fyzická osoba pokračující v předmětu podnikání¹⁴⁷ nebo v činnosti, při níž je zdroj využíván, jej využívat po dobu nezbytně nutnou k získání povolení k jeho využívání pro sebe, a to za předpokladu, že Ministerstvu zdravotnictví ve lhůtě do 15 dnů ode dne zániku povolení oznámí svůj úmysl nadále zdroj využívat. Dále musí předložit žádost o vydání nového povolení k využívání zdroje ve lhůtě do 60 dnů ode dne zániku povolení původního. Do doby vydání nového povolení osoba dodržuje podmínky stanovené v povolení k využívání tohoto zdroje, i když zaniklo.

3.1.2 Povinnosti uživatele zdroje

Povinnosti uživatele zdroje vymezuje ustanovení § 16 lázeňského zákona. V případě jejich neplnění je možné uživatele zdroje sankcionovat zejména zrušením rozhodnutí o povolení k využívání zdroje¹⁴⁸ případně uložením pokuty do výše 5 000 000 korun¹⁴⁹.

Povinnost uživatele zdroje dodržovat podmínky povolení

Primární povinností uživatele je dodržovat podmínky stanovené v povolení k využívání zdroje¹⁵⁰. Na prvním místě je tak uživatel zdroje povinen dodržovat povolené množství výtěžku, které může čerpat či těžit (v případě peloidu), a používat ho pouze povoleným způsobem k jasně stanovenému účelu. V případě, že v průběhu využívání bude žadatel požadovat jakékoli změny, musí zažádat o vydání změny povolení. Jakékoli plánované změny ve využívání výtěžku tak uživatel musí předem projednat s Ministerstvem zdravotnictví a přistoupit k nim až ve chvíli, kdy taková změna bude v rámci správního řízení povolena.

Povinnosti uživatele zdroje týkající se využívání výtěžku

Uživatel zdroje je povinen oznámit Ministerstvu zdravotnictví, a v případě zdroje přírodní minerální vody též příslušnému celnímu úřadu, zahájení využívání zdroje. K zabezpečení využívání zdroje a jeho ochrany je povinen provádět opatření k odstranění případných závad. Pro vedení databází přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod uživatel zdroje poskytuje potřebné údaje, zejména každý

---

¹⁴⁷ Ustanovení § 13 a 14 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁸ Ustanovení § 14 odst. 4 písm. b) lázeňského zákona.

¹⁴⁹ Ustanovení § 41 odst. 1 písm. c) lázeňského zákona.

¹⁵⁰ Ustanovení § 16 odst. 1 písm. a) lázeňského zákona.

měsíc oznamuje Ministerstvu zdravotnictví údaje o skutečném množství výtěžku odebraného ze zdroje za uplynulý kalendářní měsíc.

Stanoví-li tak povolení k využívání zdroje, je uživatel povinen umožnit bezplatný odběr minerální vody ze zdroje fyzickým osobám pro jejich osobní potřebu a volný přístup k tomuto odběru (jedná se o již dříve zmíněné historicky volně přístupné zdroje)¹⁵¹.

Pokud využívání zdroje vyžaduje provedení určité stavby, je osoba, které bylo vydáno povolení k využívání zdroje povinna dle ustanovení § 13 lázeňského zákona předložit dokumentaci této stavby Ministerstvu zdravotnictví nejpozději do 1 roku ode dne nabytí právní moci povolení k využití zdroje, a to k posouzení její vhodnosti pro povolený způsob využívání. Pokud tato dokumentace nebude odpovídat povolenému způsobu využívání zdroje, ministerstvo vrátí dokumentaci uživateli a určí způsob, rozsah a lhůtu pro její doplnění nebo změnu. Výsledek posouzení ministerstvo sdělí uživateli ve svém vyjádření, v němž může uvést podmínky k umístění, provedení a užívání stavby zaměřené na zabezpečení využívání zdroje povoleným způsobem.

Do zákona by bylo *de lege ferenda* vhodné doplnit povinnost využívat k lázeňské léčebně rehabilitační péči pouze místně příslušný zdroj. Významnou se tato skutečnost jeví zejména v případě využívání přírodních léčivých zdrojů peloidů, jejichž ložiska jsou po České republice rozmístěna pouze v omezeném množství a poskytovatelé lázeňské léčebně rehabilitační péče tak mohou mít tendenci dovážet peloid ze vzdálených lokalit. Riziko takového dovozu však spočívá v tom, že není ověřeno, v jaké formě a jak dlouho transportovaný peloid vydrží zdravotně nezávadný.

---

¹⁵¹ Obdobnou povinnost - umožnit bezplatný odběr přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody z přírodního léčivého zdroje nebo z přírodního minerálního zdroje fyzickým osobám pro jejich osobní spotřebu - zakotvuje v ustanovení § 16 rovněž slovenský lázeňský zákon. Jestliže uživatel zdroje přírodní léčivý zdroj nebo přírodní minerální zdroj, který je oprávněn podle povolení využívat, nevyužívá nebo jej využívá v omezené míře a umožní bezplatný odběr přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody fyzickým osobám pro jejich osobní spotřebu, je povinen plnit všechny povinnosti uživatele zdroje. Pokud se v lázeňském místě nacházejí přírodní léčivé zdroje, které jsou volně přístupné fyzickým osobám pro jejich osobní spotřebu, provádění fyzikálních, chemických, mikrobiologických a biologických analýz v pravidelných časových intervalech podle zvláštního právního předpisu zajišťuje příslušný orgán ochrany zdraví. Výsledky analýz orgán na ochranu zdraví poskytne Ministerstvu zdravotnictví. Správu a údržbu takových přírodních léčivých zdrojů zabezpečuje uživatel jiných přírodních léčivých zdrojů v daném lázeňském místě.

Povinnosti uživatele zdroje související s dohledem nad zdrojem

Uživatel zdroje je povinen zajistit hydrologický a hydrogeologický dohled nad využíváním a ochranou zdroje¹⁵² fyzickou osobou, která je držitelem osvědčení o odborné způsobilosti vydaného podle lázeňského zákona (balneotechnikem).¹⁵³ Zásahy a úpravy na jímacím zařízení zdroje může uživatel zdroje provádět pouze se souhlasem Ministerstva zdravotnictví.

Uživatel zdroje je dále povinen zajistit sledování chemických, fyzikálních, mikrobiologických a radiologických vlastností zdroje a výtěžku, jejich zdravotní nezávadnost, tzn. pravidelně provádět komplexní nebo kontrolní analýzy. Komplexní analýzu provádí Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů a pro potřeby využívání zdroje se provádí každých 5 let, pokud není v povolení k využívání zdroje stanoveno jinak. Obsah komplexní analýzy zdroje je, jak již bylo zmíněno výše, uveden v příloze č. 2 vyhlášky o zdrojích a lázních.

Kontrolní analýzu pro potřeby ověřování kvality a stability zdroje může provádět Referenční laboratoř přírodních léčivých zdrojů, jiná akreditovaná laboratoř nebo samotný uživatel zdroje. Kontrolní analýzy se provádějí v četnosti stanovené v povolení k využívání zdroje a vždy po technickém nebo jiném zásahu do jímání zdroje před jeho opětovným využíváním, a to v rozsahu uvedeném v příloze č. 2 vyhlášky o zdrojích a lázních, případně v závislosti na charakteru zdroje, typu zásahu do jeho jímání, na základě ověřených změn přírodních faktorů, popřípadě v zájmu ověření nebo vyloučení jiných vlivů dle podmínek stanovených v povolení k využívání zdroje.

Hodnocení výtěžku z přírodního léčivého zdroje za účelem ověření kvality před jeho použitím k léčebným účelům provádí zaměstnanec pověřený uživatelem zdroje, a to v případě přírodního léčivého zdroje minerální vody v rozsahu stanoveném v povolení k využívání zdroje, v případě přírodního léčivého zdroje peloidu sledováním konzistence a teploty peloidu připraveného k aplikaci a měsíční spotřeby peloidu.

---

¹⁵² Ustanovení § 16 odst. 1 písm. d) lázeňského zákona.

¹⁵³ Jako určitý problém se jeví skutečnost, že balneotechnici jsou v současné době zaměstnanci jednotlivých lázeňských zařízení. Je proto diskutabilní, nakolik jsou při své práci objektivní a zda nepodávají takové zprávy o zdroji, které jsou příznivé pro uživatele (tedy zaměstnavatele), nikoli však pravdivé.

Minerální voda a plyn u vývěru a peloid získaný z ložiska musí být zdravotně nezávadné. Dle ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky o zdrojích a lázních nesmí vykazovat mikrobiální známky fekálního nebo jiného druhu znečištění z vnějšího prostředí a nesmí obsahovat mikroorganismy, které by mohly představovat zdravotní rizika pro člověka. Mikrobiologické požadavky na zdroje minerálních vod a peloidů z hlediska mikrobiologických ukazatelů jsou uvedeny v příloze č. 3 vyhlášky o zdrojích a lázních. Mikrobiologické požadavky na zdroj přírodního léčivého plynu určeného k zevní balneaci se nestanovují. Požadavky na plyn z přírodního léčivého zdroje určený k plynovým injekcím musí odpovídat požadavkům na mikrobiologickou čistotu léčiv stanovenou zvláštním právním předpisem – Českým lékopisem.¹⁵⁴

Povinnosti uživatele zdroje související s úpravou, přepravou a skladováním výtěžku

Uživatel zdroje je pomocí Referenčních laboratoří přírodních léčivých zdrojů povinen v rozsahu a četnosti určené v povolení k využívání zdroje ověřovat jeho kvalitu a kvalitu výtěžku při jeho získávání, dopravě, případné akumulaci a u přírodního léčivého zdroje i při použití k balneaci¹⁵⁵.

Právní úprava stanovuje přísné podmínky pro případné úpravy výtěžku ze zdroje, jejichž cílem je zachování či zvýšení kvality výtěžku zejména z hlediska jeho vlivu na lidské zdraví. Upravovat ho tak lze pouze způsobem vymezeným v povolení k využívání zdroje, který musí být v souladu s vyhláškou o zdrojích a lázních.^{156, 157}

---

¹⁵⁴ Až do roku 2002 byl Český lékopis vydáván formou vyhlášky Ministerstva zdravotnictví. Lékopis vycházel jednak v knižní podobě (využívané v běžné praxi) a zároveň jako příloha příslušné vyhlášky – zejména pro právní účely. Od roku 2002 je lékopis vydáván již jen formou knižního vydání a v elektronické podobě, jeho závaznost vyplývá z příslušných ustanovení zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), zejména z ustanovení § 23 odst. 1 písm. a) a § 79 odst. 1 písm. b) a odst. 8. O vydání Českého lékopisu a jeho doplňků Ministerstvo zdravotnictví informuje formou oznámení na svých webových stránkách.

Český lékopis, Státní ústav pro kontrolu léčiv. [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z WWW: <http://www.sukl.cz/farmaceuticky-prumysl/cesky-lekopis>.

¹⁵⁵ Ustanovení § 16 odst. 1 písm. e) lázeňského zákona.

¹⁵⁶ Ustanovení § 5 vyhlášky o zdrojích a lázních.

¹⁵⁷ Rovněž ustanovení § 23 slovenského lázeňského zákona zakotvuje úpravu přírodní léčivé vody a přírodní minerální vody. Úprava přírodní léčivé vody a přírodní minerální vody se může provádět pouze na základě povolení na úpravu přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody, které vydá Státní lázeňská komise, pokud tento zákon nestanoví jinak. Přírodní léčivá voda se může využívat i na koupání na koupalištích a v takovém případě musí splňovat podmínky kvality vody podle zvláštního předpisu. Žádost o vydání povolení na úpravu přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody může dle ustanovení § 24 slovenského lázeňského zákona podat pouze žadatel o vydání povolení k využívání zdroje nebo uživatel zdroje.

Použitím těchto úprav se nesmí změnit skladba základních složek výtěžku ze zdroje, které mu propůjčují jeho vlastnosti, a nesmějí vznikat škodlivé látky.

Pro výtěžky z přírodního léčivého zdroje lze používat pouze obaly a obalové materiály, které nemění vlastnosti výtěžku a nemají nepříznivé účinky na lidské zdraví. Bližší podmínky nakládání s přírodním léčivým zdrojem a zdrojem přírodní minerální vody jsou dále uvedeny v ustanovení § 6 vyhlášky o zdrojích a lázních, které mimo jiné ukládá, jakým způsobem lze jednotlivé druhy zdrojů přepravovat, aby nedošlo ke snížení jejich kvality, bylo zamezeno ztrátě léčivých složek na co možná nejnížší míru a bylo zabráněno vzniku jejich možné kontaminace škodlivými nebo nežádoucími látkami.

Na obalu výtěžku z přírodního léčivého zdroje, u peloidu na příbalovém letáku, je uživatel zdroje povinen vyznačit charakteristické složení, způsob uskladnění, dobu použití a další údaje stanovené vyhláškou Ministerstva zdravotnictví.¹⁵⁸ Na obalu zdroje přírodní minerální vody je uživatel povinen uvést údaje vymezené dalšími právními předpisy.¹⁵⁹

Povinnosti uživatele zdroje spojené s jímacím zařízením

Problematické se může jevit ustanovení § 16 odst. 1 písm. c) lázeňského zákona stanovující povinnost uživatele zdroje udržovat v řádném stavu zařízení určená k zabezpečení využívání a ochrany zdroje, a to s ohledem na absenci definice tohoto zařízení. V tomto ohledu není zcela zřejmé, zda je jím pouze jímací zařízení či i potrubí,

---

¹⁵⁸ Dle ustanovení § 7 vyhlášky o zdrojích a lázních se na obalu výtěžku z přírodního léčivého zdroje, kterým je minerální voda, popřípadě na příbalovém letáku výtěžku, kterým je peloid, vyznačí zejména identifikační údaje výrobce, označení zdroje minerální vody (název minerální vody, označení vrtu včetně jeho místopisného určení, klasifikace přírodního léčivého zdroje včetně data poslední provedené komplexní analýzy a případných úprav vody), údaj o objemu nebo hmotnosti, číslo výrobní série, minimální doba trvanlivosti a doporučený způsob skladování.

¹⁵⁹ Dle vyhlášky č. 275/2004 Sb., o požadavcích na jakost a zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy, ve znění pozdějšího předpisu, musí být na obalu určeném pro spotřebitele uvedeno označení druhu balené přírodní minerální vody (přírodní minerální voda přirozeně sycená, přírodní minerální voda obohacená, přírodní minerální voda sycená, přírodní minerální voda dekarbonovaná, přírodní minerální voda nesycená). Obal musí dále obsahovat zejména údaj o analytickém složení udávající charakteristické složky balené přírodní minerální vody, obsah oxidu uhličitého, označení laboratoře, která provedla rozbor vody, informace o provedených úpravách, lokalitě, kde se zdroj využívá, název zdroje a upozornění na způsob skladování. V případě, že voda je distribuovaná v obalech o objemu větším než 5 l, musí být na obalu uvedeny podmínky uchovávání a doba spotřeby po otevření obalu. Další požadavky na označování jsou stanoveny vyhláškou č. 335/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), h), i), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro nealkoholické nápoje a koncentráty k přípravě nealkoholických nápojů, ovocná vína, ostatní vína a medovinu, pivo, konzumní líh, lihoviny a ostatní alkoholické nápoje, kvasný ocet a droždí, ve znění pozdějších předpisů.

kterým je voda od zdroje rozváděna. V návaznosti na ustanovení § 16 odst. 1 písm. l) lázeňského zákona, dle kterého je uživatel povinen umožnit za úhradu provozních nákladů užívání přírodního léčivého zdroje dalšímu uživateli, který má povolení podle § 18 odst. 1 lázeňského zákona, je sporné, zda uživatel zdroje je povinen dalšímu uživateli umožnit pouze odběr u jímacího zařízení, nebo i přístup do samotného potrubí. Ze zodpovězení této otázky se následně odvíjí další. Zda uživatel a správce zdroje v jedné osobě může dalšímu uživateli určovat místo, kam přesně (do které části potrubí) se může připojit. Je samozřejmé, že další uživatel bude mít zájem vybudovat si potrubí co nejkratší a napojit se tak v jemu co nejbližším místě. Problém by mohl nastat ve chvíli, pokud by ho správce zdroje v tomto místě odmítl k potrubí napojit, například čistě z konkurenčních důvodů.

K zamyšlení se také nabízí otázka, zda oním „zařízením určeným k zabezpečení využívání a ochrany zdroje“ je i soukromé potrubí vybudované konkrétním správcem zdroje. Pokud ano, pak je sporné nařizovat vlastníku, aby do něj napojil někoho jiného. Jestliže takovým zařízením naopak není, naskytá se otázka, zda je stát oprávněn vymáhat na vlastníku, aby jej udržoval v řádném stavu tak, jak požaduje lázeňský zákon.

V případě, že uživatel zdroj nevyužívá, bylo mu zrušeno povolení k jeho užívání, zaniklo mu povolení k jeho využívání nebo je v zájmu ochrany zřidelní struktury nutné jímací zařízení zdroje odstranit, může Ministerstvo zdravotnictví uživateli zdroje dle ustanovení § 17 lázeňského zákona uložit, aby na vlastní náklady toto zařízení zakonzervoval nebo odstranil.¹⁶⁰

Povinnost správce přírodního léčivého zdroje umožnit za úhradu provozních nákladů užívání přírodního léčivého zdroje dalšímu uživateli

Povinnost správce přírodního léčivého zdroje umožnit za úhradu provozních nákladů jeho užívání dalšímu uživateli¹⁶¹ dle § 18 lázeňského zákona má dvojí význam. První ve vztahu k samotnému správci zdroje, který je povinen užívání zdroje dalšímu uživateli (pokud je vydatnost zdroje dostačující) umožnit. Ustanovení proto předchází případným

---

¹⁶⁰ Pokud zmíněné rozhodnutí není vydáno či pokud zdroj nemá uživatele, zajistí zakonzervování nebo odstranění jímacího zařízení zdroje Ministerstvo zdravotnictví. Učiní tak prostřednictvím subjektu, jehož nabídka bude vybrána jako nejlepší v rámci veřejné zakázky zadané dle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶¹ Ustanovení § 16 odst. 1 písm. l) lázeňského zákona.

sporům, které by mohly vznikat s ohledem na neochotu správce zdroje z konkurenčních důvodů zamezit jinému subjektu zdroj využívat.

Z druhého pohledu je ustanovení § 16 odst. 1 písm. l) lázeňského zákona důležité také s ohledem na finanční stránku správy zdrojů. Jak již bylo zmíněno v dřívějším výkladu, postavení správce zdroje je ve vztahu k samotným zdrojům specifické. Na rozdíl od dalších uživatelů správce zdroje plní povinnosti vyplývající z ustanovení § 10 až 17 lázeňského zákona, související se správou zdrojů, s jejich technickou údržbou (například opravami minerálovodů), monitoringem jednotlivých zdrojů, zadáváním pravidelných analýz zdrojů atd. Se všemi těmito činnostmi jsou spojeny četné náklady, proto lázeňský zákon zakotvuje povinnost správce umožnit odběr přírodního léčivého zdroje dalšímu uživateli, avšak za úhradu provozních nákladů souvisejících s užíváním přírodního léčivého zdroje. Není možné mezi těmito stranami dohodnout cenu vyšší. Účelem tohoto ustanovení je tedy rovněž zajistit finanční podíl dalších uživatelů na správě zdrojů a současně předejít obchodování s výtěžkem přírodního léčivého zdroje. Určení provozních nákladů je na jednotlivém správci, který v závislosti na místě výskytu přírodního léčivého zdroje a místních podmínkách, dokáže nejlépe provozní náklady stanovit. Tyto se následně promítnou do smluvního vztahu mezi dalším uživatelem a správcem zdroje.

3.1.3 Ekonomické nástroje při využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

Za výtěžek odebíraný ze zdroje přírodní minerální vody v množství stanoveném v povolení k využívání platí uživatel zdroje poplatek počínaje měsícem, který následuje po dni, v němž bylo započato s jeho využíváním.¹⁶² Jednotková výše poplatku je stanovena příslušným nařízením vlády¹⁶³.

Poplatek se platí měsíčně, a to ve výši jedné dvanáctiny ročního poplatku stanoveného vynásobením jednotkové výše poplatku povoleným množstvím odebrané

---

¹⁶² Poplatek za odběr výtěžku ze zdroje přírodní minerální vody se tak platí za množství uvedené v povolení k využívání zdroje, nikoli za skutečně odebrané množství. Naproti tomu dle ustanovení § 88 zákona o vodách, který upravuje poplatek za odběr množství podzemní vody, se tento platí za skutečné množství odebrané podzemní vody podle účelu odběru vody. Příloha č. 2 vodního zákona stanovuje poplatek pro zásobování pitnou vodou 2,00 Kč/m³, pro ostatní užití 3,00 Kč/m³. Poplatek se neplatí za odběr podzemní vody v objemu menším než 6 000 m³ za kalendářní rok nebo menším než 500 m³ v každém měsíci kalendářního roku a dále za odběry definované vodním zákonem.

¹⁶³ Nařízení vlády č. 385/2001 Sb., kterým se stanoví jednotková výše poplatku za přírodní minerální vodu odebíranou ze zdroje přírodní minerální vody.

minerální vody za kalendářní rok. V současné době je stanovena cena 3 Kč za 1 m³. Poplatek je příjmem státního rozpočtu.

Bezplatný odběr minerální vody u historicky volně přístupných zdrojů poplatku nepodléhá a poplatková povinnost není zavedena ani pro uživatele přírodních léčivých zdrojů.¹⁶⁴

Určitý ekonomický nástroj vztahující se k přírodním léčivým zdrojům nalezneme v zákoně č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, který uvádí, že obce mohou vybírat poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt¹⁶⁵, nicméně použití příjmů z těchto poplatků na rozvoj lázeňského místa je v současné době omezené. Vybrané poplatky jsou často využívány na různé aktivity příslušné obce, které nemají s lázeňstvím jako takovým nic společného. Je vhodné uvést, že například v Německu, které je lázeňskou tradicí České republiky pravděpodobně nejbližší, vybírá obec rovněž tzv. lázeňské poplatky. Obec pak prostředky získané z těchto poplatků investuje zpět do rozvoje lázeňského místa (veřejné toalety, údržba parků, kolonád, chodníků apod.), o čemž informuje plátce při uhrazení poplatku. Ten obdrží kartu, která stvrzuje zaplacení poplatku a umožňuje mu tak určité výhody, zároveň plátce a držitele této karty informuje, kam odvedený poplatek investuje. Obce si samy vydávají závazné vyhlášky, v nichž stanoví investiční priority financované z vybraných lázeňských poplatků.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ Na rozdíl od české právní úpravy ustanovení § 25 slovenského lázeňského zákona upravuje úhradu nejen za využívání přírodních minerálních zdrojů, ale také přírodních léčivých zdrojů. Za výtěžek, objem přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody odebraný z přírodního léčivého zdroje nebo z přírodního minerálního zdroje, platí uživatel zdroje úhradu Ministerstvu zdravotnictví. Uživatel zdroje platí úhradu za skutečně odebrané množství přírodní léčivé vody nebo přírodní minerální vody. Úhrada za odběr přírodní léčivé vody nebo úhrada za odběr přírodní minerální vody je příjmem státního rozpočtu. Způsob platby úhrady a sazby úhrady je stanoven obecně závazným právním předpisem Ministerstva zdravotnictví.

¹⁶⁵ Dle ustanovení § 3 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt (15,- Kč za osobu a za každý i započatý den pobytu) platí fyzické osoby, které přechodně a za úplatu pobývají v lázeňských místech a v místech soustředěného turistického ruchu za účelem léčení nebo rekreace, pokud tyto osoby neprokáží jiný důvod svého pobytu. Poplatku za lázeňský nebo rekreační pobyt nepodléhají taxativně vymezené osoby.

¹⁶⁶ Zákon o lázních v Porýní-Vestfálsku (Gesetz über Kurorte im Land Nordrhein-Westfalen (Kurortengesetz - KOG) vom 11. 12. 2007 (GV NRW. 2008, 8) upravuje v 5. oddíle léčebný příspěvek pro obec Bad Meinberg. Dle ustanovení § 22 odst. 1 může Bad Meinberg pro účely pořízení, rozšíření a údržby léčebných a lázeňských zařízení a investic vznášet požadavek takového poplatku. Lázeňský zákon upravuje dále tzv. léčebné příspěvky, ke kterým jsou dle ustanovení § 23 povinni ti, kdo jsou v místě léčby ubytováni (nejedná-li se o místo trvalého bydliště) nebo ti, kteří nejsou v místě léčby ubytováni, ale odebírají místní zdravotní péči. Zákon taxativně vymezuje, kdo není k placení poplatku povinný (například osoby mladší 14 let, osoby vykonávající vojenskou nebo náhradní vojenskou službu a jiní). Podrobnosti k určení, úhradě, výši a výjimce z placení jsou dány nařízením pro léčebné příspěvky. U obce Bad Meinberg jsou tyto dle § 11 zákona o krajské asociaci Lippe (Gesetz über den Landesverband Lippe, GV. NRW. 1949, 269) prominuty. Krajská asociace Lippe spravuje lesní a hospodářské plochy,

Na Slovensku je v této problematice zavedena tzv. místní daň za ubytování¹⁶⁷, jejíž výnos a použití obcí není tak jako v České republice usměrňováno. Místní dani podléhá fyzická osoba, která se v zařízení přechodně za úplatu ubytuje. Osvobození od této daně nebo její snížení stanovuje příslušná obec obecně závazným nařízením, většinou je osvobozen každý hospitalizovaný pacient.

3.2 Vývoz a dovoz

3.2.1 Vývoz a dovoz přírodních léčivých zdrojů

Vývoz a dovoz přírodních léčivých zdrojů není v lázeňském zákoně explicitně upraven a touto problematikou se nezabývá ani právo Evropské unie. Z podstaty věci je však tento vyloučen v případě přírodních léčivých zdrojů minerálních vod a plynů, jejichž využívání je vázáno striktně na místo jejich výskytu (zdroje jsou potrubím rozváděny do jednotlivých zdravotnických zařízení). Jiná otázka vyvstává v případě přírodního léčivého zdroje peloidu, který je možné převážet.

Co se týče dovozu přírodního léčivého zdroje peloidu, o tomto bylo nepřímo pojednáno již v kapitole 2.4.6. Dle ustanovení § 3 odst. 2 lázeňského zákona lze k účelům lázeňské léčebně rehabilitační péče využívat pouze ty zdroje, o nichž je vydáno osvědčení podle tohoto zákona. Osvědčení o přírodním léčivém zdroji lze vydat o zdroji pocházejícím z území České republiky. Pouze takový zdroj lze tedy následně využívat k účelům lázeňské léčebně rehabilitační péče. Jakýkoli dovážený zdroj ze zahraničí tedy není možné použít pro účely lázeňské léčebně rehabilitační péče, a tedy ani nepodléhá legislativě vztahující se k přírodním léčivým zdrojům. Dovozce je oprávněn distribuovat takový zdroj, resp. jeho výtěžek na našem území pouze pro jiné účely – například pro wellness procedury, použití ve zdravotnických zařízeních léčebně rehabilitační péče a podobně.

---

kulturní památky, chráněné krajinné oblasti a plní další úkoly v sociálních, zdravotnických, kulturních a vědeckých oblastech. Z vyjádření současného starosty města Horn-Bad Meinberg Eberharda Blocka vyplývá, že výjimečné postavení lázní Bad Meinberg vyplývá z podpory Zemského spolku Lippe (Landesverband Lippe), a nepřímo tedy z poválečných Lipských smluv (Lippischen Punktuationen) z 5. 12. 1946. Tyto upravují poválečné začlenění státu Lippe do Severního Porýní-Vestfálska, a právě na jejich základě byl Zemský spolek Lippe ustaven.

¹⁶⁷ Ustanovení § 37 a následující zákona č. 544/1990 Zb., o miestnych poplatkoch.

Co se týče vývozu, tento rovněž není jednoznačně upraven. S ohledem na koncepční přístup k využívání ložisek peloidů a vyčerpatelnost jejich zásob, však tento není, a do budoucna by ani neměl být, povolován.

3.2.2 Vývoz a dovoz balených přírodních minerálních vod

Dle ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky č. 275/2004 Sb., o požadavcích na jakost a zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy, ve znění pozdějšího předpisu, se balenou přírodní minerální vodou rozumí *„výrobek z přírodní minerální vody získané ze zdroje přírodní minerální vody, o kterém bylo vydáno osvědčení, popř. certifikát podle lázeňského zákona, nebo ze zdrojů uznaných odpovědným orgánem některého členského státu Evropské unie nebo některé země Evropského sdružení volného obchodu, jež jsou vyhlášovány v Úředním věstníku Evropské unie, anebo výrobek z přírodní minerální vody získané z přírodního léčivého zdroje, o kterém bylo vydáno osvědčení dle lázeňského zákona, pokud její vlastnosti umožňují použití jako potraviny.“*

Vývoz a dovoz v rámci Evropské unie

Co se týče vývozu a dovozu přírodních minerálních vod v rámci členských států Evropské unie, je tato problematika upravena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/54/ES ze dne 18. 6. 2009 o využívání a prodeji přírodních minerálních vod. Přírodní minerální vodu splňující požadavky této směrnice, osvědčenou či uznanou kterýmkoli členským státem a zapsanou na Seznam přírodních minerálních vod uznaných členskými státy vyhlášený v Úředním věstníku Evropské unie, je tak možné vyvážet a dovážet v rámci ostatních členských států.

Vývoz a dovoz do/z třetích zemí

Co se týče vývozu a dovozu přírodní minerální vody vůči třetím státům, pro potřeby vývozu přírodní minerální vody z osvědčených zdrojů (tedy ze zdrojů pocházejících z území České republiky) Ministerstvo zdravotnictví na základě žádosti vývozce

v souladu s ustanovením § 36 odst. 1 lázeňského zákona vydá certifikát¹⁶⁸, jímž pro potřeby vývozu do třetích zemí potvrdí, že výtěžek je přírodní minerální vodou.¹⁶⁹

V případě dovozu Ministerstvo zdravotnictví na základě žádosti dovozce přírodní minerální vody vydá certifikát pro potřeby dovozu této přírodní minerální vody. Osvědčuje jím, že výtěžek získaný ze zdroje v zemi, která není členským státem Evropské unie, je přírodní minerální vodou, a to za předpokladu, že příslušný orgán této země uznal (osvědčil) tento výtěžek za přírodní minerální vodu a že z tohoto uznání (osvědčení) je patrné, že voda splňuje požadavky právních předpisů Evropské unie kladené na výtěžky ze zdroje přírodní minerální vody (výše zmíněné směrnice 2009/54/ES).

V praxi tedy žadatel (dovozce) předloží dokumenty, které vydal příslušný statní orgán, ze kterého přírodní minerální voda pochází (většinou příslušné ministerstvo, pod které problematika přírodních minerálních zdrojů v daném státě spadá), dokládající, že výtěžek ze zdroje, který má být dovážen, je přírodní minerální vodou a že splňuje příslušné požadavky právních předpisů Evropské unie. Pokud z nich toto vyplývá, vydá Ministerstvo zdravotnictví zmíněný certifikát, kterým osvědčí výše uvedené, a to nejdéle na dobu 5 let. Informaci o tomto osvědčení Ministerstvo zdravotnictví nechá zveřejnit v Úředním věstníku Evropské unie a po tomto zveřejnění je dovozce oprávněn přírodní minerální vodu dovážet i do ostatních členských států Evropské unie.

Je však nutné zdůraznit, že zmíněné certifikáty se vztahují pouze ke zdroji jako takovému, netýkají se náležitostí přírodní minerální vody jako potraviny vymezené zvláštními právními předpisy¹⁷⁰. Není jimi tedy nijak dotčena působnost jiných orgánů České republiky vydat osvědčení nebo jiné vyjádření o tom, že přírodní minerální voda jako potravin splňuje požadavky právních předpisů České republiky či Evropské

---

¹⁶⁸ Náležitosti žádostí o certifikáty může ministerstvo dle lázeňského zákona stanovit vyhláškou. V současné době však žádná taková vyhláška vydána není.

¹⁶⁹ Ustanovení § 36 provádí evropskou směrnicí 80/777/EHS (nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/54/ES ze dne 18. 6. 2009 o využívání a prodeji přírodních minerálních vod).

¹⁷⁰ Například zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 275/2004 Sb., o požadavcích na jakost a zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy, ve znění pozdějšího předpisu.

unie¹⁷¹, anebo pozastavit či zakázat vývoz a dovoz přírodní minerální vody jako potraviny¹⁷².

3.2.3 Vývoz a dovoz balených léčivých minerálních vod

Balené léčivé minerální vody (Vincentka, Bílinská kyselka, Mlýnský pramen, Šarátice, Zaječická hořká a Rudolfův pramen) jsou, jak již bylo dříve zmíněno, problematickou kategorií výrobku. Všechny tyto vody, které jsou uznané za přírodní léčivé, není v současné chvíli možné do zahraničí bez problémů vyvážet, protože se na ně právní úprava uvedená v kapitole 3.2.2 (balené léčivé minerální vody nesplňují z důvodu vysokého obsahu rozpuštěných látek požadavky směrnice 2009/54/ES o využívání a prodeji přírodních minerálních vod a není jim tedy možné vydat certifikát tak jako vývozcům přírodních minerálních vod), ani žádná jiná jednoznačně nevztahuje. Obdobné komplikace mají i další státy jako například Německo, Polsko a Maďarsko.

3.3 Omezení vlastnického práva v souvislosti s využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

V úvodu této podkapitoly je vhodné zamyslet se, v jakých případech by mohlo dojít ke střetu vlastnického práva a veřejného zájmu na ochraně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Vzhledem ke skutečnosti, že k takovému případu doposud nikdy nedošlo, je možné uvést pouze úvahu. Pravděpodobně by k takovému případu mohlo dojít v případě výskytu zdroje s mimořádným složením, vlastnostmi a vydatností, jehož zachování by bylo natolik významné, že by převážilo nad zájmem případného vlastníka pozemku, který by nestál o využívání takového zdroje a ani by jeho využití neumožnil jinému subjektu. Důvodem by také mohla být potřeba zajištění ochrany již využívaného zdroje, kterému by ze strany vlastníka pozemku hrozilo nějaké závažné ohrožení.

Jak již bylo zmíněno v rámci výkladu o pramenech právní úpravy, dle článku 11 Listiny základních práv a svobod, má každý právo vlastnit majetek, vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dle článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod je vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva

---

¹⁷¹ Ustanovení § 16 odst. 13 zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷² Ustanovení § 15 odst. 11 písm. a) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

možné jen ve veřejném zájmu, na základě zákona a za odpovídající náhradu. V obdobném znění je omezení vlastnických práv zakotveno rovněž v ustanovení § 33 lázeňského zákona, které konstatuje, že vlastnická práva k nemovitostem lze omezit nebo nemovitosti vyvlastnit pouze ve veřejném zájmu. Tím se pro tyto účely rozumí zájem na vyhledávání a využití zdroje k léčebným účelům, na ochraně zdrojů z důvodu zachování jejich kvalitativních a kvantitativních vlastností a zdravotní nezávadnosti. V této souvislosti zákon výslovně rozlišuje dvě situace. V prvním případě se jedná o situaci, kdy vlastník nemovitosti brání „*vyhledávání přírodního léčivého zdroje*“¹⁷³. V takovém případě lze vlastnická práva k nemovitosti pouze omezit. Zpravidla půjde o omezení ve formě povinnosti strpět vyhledávání přírodních léčivých zdrojů. Zákon v tomto případě hovoří pouze o přírodním léčivém zdroji, nevztahuje se tedy rovněž na zdroje přírodních minerálních vod využívaných ke stáčení a k výrobě balených minerálních vod. Ve druhém případě se jedná o situaci, kdy vlastník nemovitosti brání „*využívání nebo ochraně přírodního léčivého zdroje a ochraně zdroje přírodní minerální vody*“¹⁷⁴. V takovém případě je možné vlastnická práva nejen omezit, ale nemovitost lze též vyvlastnit. Tato varianta tedy již pamatuje na přírodní léčivé zdroje i na zdroje přírodních minerálních vod.

Řízení o vyvlastnění se dle lázeňského zákona provádí na základě žádosti Ministerstva zdravotnictví¹⁷⁵. To je tak vyvlastnitelem dle zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), ve znění pozdějších předpisů, a náhradu za vyvlastnění stanoví podle tohoto zákona příslušný vyvlastňovací úřad. Vlastníkům nemovitostí a osobám, jimž vznikne újma v důsledku omezení dosavadního užívání nemovitosti nebo ukončení činnosti v souvislosti s opatřeními podle lázeňského zákona, náleží finanční náhrada této újmy, kterou je povinen uhradit uživatel zdroje. Pokud není určen uživatel zdroje, poskytne náhradu Ministerstvo zdravotnictví. Nedojde-li k dohodě o náhradě újmy, rozhodne o její výši soud. Jak již bylo zmíněno dříve, doposud se Ministerstvo zdravotnictví do takového sporu nedostalo, resp. za účelem využívání a ochrany jednotlivých zdrojů nebyla omezována vlastnická práva ani vyvlastňovány žádné nemovitosti.

---

¹⁷³ Ustanovení § 33 odst. 2 písm. a) lázeňského zákona.

¹⁷⁴ Ustanovení § 33 odst. 2 písm. b) lázeňského zákona.

¹⁷⁵ Ustanovení § 33 odst. 3 lázeňského zákona.

Vedle nuceného omezení či odnětí vlastnického práva upravuje lázeňský zákon celou řadu dalších omezení vlastníků nemovitostí. Jedná se o omezení, která se týkají všech vlastníků a za něž není poskytována náhrada. Vlastníci nemovitostí jsou povinni umožnit oprávněným osobám¹⁷⁶ vstup na pozemky, do staveb a objektů, které nejsou nemovitostmi, a to zejména za účelem získání potřebných údajů. Rovněž jsou povinni strpět na svých nemovitostech umístování značek vyznačujících hranice ochranných pásem, lázeňského místa a vnitřního území lázeňského místa.

Slovenský lázeňský zákon, stejně jako český, stanoví výslovně povinnosti vlastníků nemovitostí¹⁷⁷ umožnit vstupy na pozemky, do staveb, nebytových prostor a jiných objektů, strpět na svých nemovitostech označení hranic ochranných pásem a lázeňských území. Na rozdíl od českého zákona slovenská právní úprava výslovně zmiňuje i povinnost předložit oprávněným osobám podklady při provádění vrtných prací, prací podléhajících zvláštním předpisům a jiných zemních prací za účelem získání potřebných údajů podle tohoto zákona.

Stejně jako v české právní úpravě je na Slovensku upraveno rovněž omezení vlastnických práv.¹⁷⁸

3.4 Přírodní léčebné lázně a lázeňská místa

3.4.1 Přírodní léčebné lázně

Stanovení a rušení přírodních léčebných lázní

Stanovení přírodních léčebných lázní je upraveno v ustanovení § 25 lázeňského zákona. Dle něj lze za přírodní léčebné lázně stanovit „*soubor zdravotnických a jiných zařízení, která mají sloužit k poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče na území, kde stav životního prostředí odpovídá požadavkům lázeňské léčebně rehabilitační péče, pokud se na tomto území nebo v jeho blízkosti nachází přírodní léčivý zdroj či území disponuje klimatickými podmínkami příznivými k léčení*“.

Přírodní léčebné lázně stanovuje Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou z vlastního podnětu, na návrh obce, na jejímž území mají být přírodní léčebné lázně stanoveny, nebo na návrh fyzické či právnické osoby, která hodlá místní přírodní léčivé

---

¹⁷⁶ Ustanovení § 39 lázeňského zákona.

¹⁷⁷ Ustanovení § 38 slovenského lázeňského zákona.

¹⁷⁸ Ustanovení § 39 slovenského lázeňského zákona.

zdroje či klimatické podmínky vhodné k léčbě využívat k poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče. Požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní jsou stanoveny vyhláškou o zdrojích a lázních.

Návrh na stanovení přírodních léčebných lázní obsahuje řadu dokumentů. Zejména je nutné doložit návrh vymezení území přírodních léčebných lázní a informace o přírodních léčivých zdrojích, které mají být v přírodních léčebných lázních využívány. V případě, že mají být v přírodních léčebných lázních využívány klimatické podmínky vhodné k léčení, je nutné návrh doložit podrobným popisem bioklimatických podmínek a odborným posudkem o léčivých účincích klimatických podmínek na lidské zdraví¹⁷⁹. V návrhu je dále nutné uvést údaje o zdravotnických zařízeních a jiných objektech potřebných k poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče a indikační zaměření navrhovaných přírodních léčebných lázní v návaznosti na charakter využívaného přírodního léčivého zdroje nebo klimatických podmínek příznivých k léčení. K návrhu je dále nutné doložit odborný posudek o stavu životního prostředí území, na kterém mají být přírodní léčebné lázně stanoveny¹⁸⁰ dokládající prostředí vhodné k léčbě.

Návrh na stanovení přírodních léčebných lázní Ministerstvo zdravotnictví projedná se správními úřady dotčenými podle zvláštních právních předpisů a s obcí, na jejímž území mají být přírodní léčebné lázně stanoveny. Správní úřady a obec jsou povinny sdělit své stanovisko do 60 dnů ode dne obdržení výzvy k jeho sdělení. Pokud v této lhůtě svá stanoviska ministerstvu nesdělí, má se za to, že k návrhu nemají připomínky.

Stanovení přírodních léčebných lázní následně podléhá standardnímu legislativnímu procesu projednávání v rámci vnitřního připomínkového řízení na Ministerstvu zdravotnictví a mezirezortního připomínkového řízení v rámci ostatních resortů.

Pokud důvody pro stanovení přírodních léčebných lázní zanikly, Ministerstvo zdravotnictví je stejným postupem (vyhláškou) zruší. Toto je případ přírodních

---

¹⁷⁹ Náležitosti odborného posudku o využitelnosti klimatických podmínek k léčebným účelům jsou stanoveny v ustanovení § 14 vyhlášky o zdrojích a lázních.

¹⁸⁰ Náležitosti odborného posudku o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní jsou vymezeny v ustanovení § 13 vyhlášky o zdrojích a lázních. Posudek obsahuje zejména zdůvodnění umístění přírodních léčebných lázní v lokalitě, popis celkového krajinného prostředí, řešení zásobování místa pitnou vodou a zneškodňování odpadních vod, řešení dopravního napojení místa veřejnou hromadnou dopravou. Posudek představuje komplexní hodnocení kvality území přírodních léčebných lázní a lokality, v níž jsou nebo v níž mají být přírodní léčebné lázně stanoveny z hlediska bioklimatologie a ekologie ve vztahu k potřebám lázeňské léčby pro dané léčebné indikace.

léčebných lázní Železnice, které zanikly a vyhláškou č. 74/2004 Sb., o zrušení přírodních léčebných lázní na území obce Železnice, byly oficiálně zrušeny.

Zajištění kvality životního prostředí v přírodních léčebných lázních

Z důvodu zajištění kvality životního prostředí a klidného režimu pro poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče stanovuje právní úprava přísné podmínky, které mají toto zajistit. Zdravotnická a jiná zařízení sloužící k poskytování zdravotních služeb tak musí být v rozumně možné míře oddělena od ostatních částí obce, v nichž jsou umístěny zdroje znečišťující ovzduší a vyvolávající hluk. Povolené hladiny hluku v přírodních léčebných lázních jsou stanoveny zvláštními právními předpisy¹⁸¹.

Kvalita životního prostředí přírodních léčebných lázní je významně ovlivňována místním ovzduším. Ustanovení § 9 vyhlášky o zdrojích a lázních proto stanovuje limity¹⁸², které jsou poskytovatelé lázeňské léčebně rehabilitační péče povinni průběžně měřit, a na základě nichž jsou povinni každých 5 let předkládat Ministerstvu zdravotnictví zprávu o stavu klimatických podmínek v místě přírodních léčebných lázní.

Životní prostředí pozitivně ovlivňuje rovněž dostatečné množství zeleně, vyhláška o zdrojích a lázních proto stanovuje striktní požadavky na zeleň v přírodních léčebných lázních. Plošná výměra zeleně ve vnitřním území lázeňského místa tak musí být nejméně 4 ha na 100 lůžek určených pro pacienty a návštěvníky přírodních léčebných lázní s navazujícími dalšími minimálně 4 ha zeleně na 100 lůžek za hranicí tohoto území.

Zeleň na území přírodních léčebných lázní i v okolní krajině musí být druhově rozmanitá s vyloučením výsadby druhů častěji vyvolávajících alergické reakce. Území využívané v souvislosti s lázeňskou léčbou do vzdálenosti 4 až 8 km okolo přírodních léčebných lázní (lázeňská krajina) musí poskytovat podmínky pro terénní léčbu, případně jinou řízenou fyzickou zátěž.

Z důvodu zajištění kvality poskytování zdravotních služeb musí být lázeňská zástavba řešena bezbariérově a tak, aby při přechodu pacientů z vnitřního do venkovního prostředí nedocházelo k nadměrné termoregulační zátěži. S ohledem na psychickou stránku léčby pacientů nemají být zdravotnická zařízení poskytující

---

¹⁸¹ Například nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací.

¹⁸² Ustanovení § 9 vyhlášky č. 423/2001 Sb., o zdrojích a lázních, stanovuje kvalitu ovzduší v přírodních léčebných lázních limity středních hodnot prашného aerosolu, oxidu siřičitého a oxidů dusíku NOX, stanovením maximálního množství dní s mlhou a průměrné délky slunečního svitu.

lázeňskou léčebně rehabilitační péči umístována v blízkosti budov či zařízení, která by mohla negativním způsobem působit na psychiku osob, které jsou v místě léčeny (například hřbitovy, krematoria, věznice).

Přírodní léčebné lázně využívající příznivé klimatické podmínky

Zvláštní požadavky jsou dle ustanovení § 10 vyhlášky o zdrojích a lázních stanoveny pro přírodní léčebné lázně využívající k léčení příznivé klimatické podmínky. Právní úprava vyžaduje, aby tyto lázně vykazovaly stanovené tzv. dráždivé a šetřící faktory, resp. jejich kombinaci. Dráždivými faktory se rozumí umístění lázní v horské poloze se sníženým barometrickým tlakem, bohatým oslunění místa, intenzivním slunečním zářením atd. Šetřícími faktory lze naopak rozumět přítomnost dostatečného počtu stinných míst, místo chráněné před silnými větry s relativně stabilním počasím a vzduchem chudým na prašné příměsi a alergeny. Ovzduší klimatických lázní nesmí být znečišťováno ani dočasně výfukovými plyny, průmyslovými exhalacemi a kouřem z místních topenišť.

Při posuzování vhodnosti klimatických podmínek k léčení je třeba přihlížet k typu onemocnění, která mají být v přírodních léčebných lázních léčena, ke geografickému prostředí a ročnímu období, v němž bude klimatický faktor působit.

Kritika české právní úpravy

Problematickým bodem české právní úpravy přírodních léčebných lázní jsou poměrně neurčitá ustanovení, z nichž není zcela zřejmé, co měl zákonodárce touto úpravou na mysli. Vymezení přírodních léčebných lázní, tedy určení, co jimi přesně je, není jasné. Možná i z tohoto důvodu za 12 let existence lázeňského zákona byly vyhlášeny pouze jedny přírodní léčebné lázně, a to přírodní léčebné lázně Lednice v katastrálním území Lednice na Moravě vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 145/2009 Sb.¹⁸³ Příloha k této vyhlášce vymezuje soubor zdravotnických a jiných souvisejících zařízení sloužících k poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče v přírodních léčebných lázních Lednice tak, že se jedná o „*ubytovací a provozní budovu s balneoprovozem na p.p.č. 1793/3 a dále o jímací objekt SO 03 Akumulace s čerpací stanicí na p.p.č. 1791/6*“. S ohledem na tuto skutečnost jsou přírodními léčebnými lázněmi

---

¹⁸³ Ostatní lázně lze považovat za historické přírodní léčebné lázně.

vymezeny dle terminologie nového zákona o zdravotních službách¹⁸⁴, jedno zdravotnické zařízení a jeden jímací objekt. Z toho vyplývá, že jakmile bude chtít v Lednici (nebo kdekoli jinde) poskytovat zdravotní služby jiný poskytovatel, Ministerstvo zdravotnictví by pro tohoto nového poskytovatele a jeho zdravotnické zařízení mělo ve standardním legislativním procesu vypracovat novou vyhlášku. S ohledem na délku legislativního procesu je zbytečné zdůrazňovat, jak je takováto úprava v praxi obtížně realizovatelná a neefektivní, což dokládá zmíněný fakt přijetí jedné jediné vyhlášky o stanovení přírodních léčebných lázní za celou dobu existence současného lázeňského zákona.

Přírodní léčebné lázně ve vybraných zahraničních právních úpravách

Slovenský lázeňský zákon upravuje povolení k provozování přírodních léčebných lázní a lázeňských léčeben v ustanovení § 33. Dle tohoto ustanovení lze přírodní léčebné lázně a lázeňské léčebny provozovat jen na základě povolení, které vydá Státní lázeňská komise. Přírodní léčebné lázně a lázeňské léčebny lze provozovat na místech, kde se nacházejí přírodní léčivé zdroje, nebo na území s klimatickými podmínkami vhodnými pro léčení, kde lze zajistit lázeňské prostředí. Lázeňské léčebny se podle počtu lůžek podílejí na základě obchodních vztahů s přírodními léčebnými lázněmi poměrně na tvorbě a udržování lázeňského prostředí a na plnění ostatních povinností vyplývajících ze správy přírodních léčivých zdrojů. Lázeňská péče se může provádět pouze v přírodních léčebných lázních a lázeňských léčebnách. Přírodní léčebné lázně a lázeňské léčebny, jejich ubytovací, balneoterapeutické a vyšetřovací zařízení musí být umístěny na lázeňském území.

Co se týče německé právní úpravy, zákon o lázních v Porýní-Vestfálsku¹⁸⁵ zakotvuje, že označení lázně (minerální, termální, solné, peloidní nebo rašelinné/bahenní) je propůjčeno, pokud jsou splněny taxativně vymezené podmínky,

---

¹⁸⁴ Dle dříve platné právní úpravy (zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů) bylo zdravotnické zařízení chápáno jako subjekt práv a povinností způsobilý k právním úkonům. Naproti tomu od 1. 4. 2012 se podle ustanovení § 4 odst. 1 zákona o zdravotních službách „zdravotnickým zařízením rozumí prostory určené pro poskytování zdravotních služeb“. Podle ustanovení § 2 citovaného zákona se poskytovatelem zdravotních služeb rozumí fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle tohoto zákona. Subjekt, který má práva a povinnosti při poskytování zdravotních služeb, se tedy od 1. 4. 2012 nazývá poskytovatelem zdravotních služeb.

¹⁸⁵ Gesetz über Kurorte im Land Nordrhein-Westfalen (Kurortengesetz - KOG) vom 11. 12. 2007 (GV NRW. 2008, 8).

zejména disponibilita přírodních, vědecky uznaných a zkušeností prověřených léčebných prostředků pocházejících ze země, prověřených pravidelnými kontrolními analýzami, výkonná a kvalifikovaná zdravotnická zařízení určená k poskytování a použití léčebného prostředku s přiměřenou lázeňsko-léčebnou a pečovatelskou péčí, rozšířené zelené plochy stejně jako přírodní oblasti se značenou sítí cest pro terénní kůry, dostatečný zdravotnický personál s oborovým vzděláním s ohledem na indikaci, která se v místě léčí a další. Dále zákon vymezuje jednotlivé typy lázní, jejichž provozovatelé jsou vedle obecných požadavků povinni splnit specifické požadavky pro daný typ lázní (například tzv. Kneippovy lázně, lázně s léčebným klimatem, Kneippovy léčebná místa, místa s léčebným provozem léčebných pramenů, místa s léčebným provozem s léčebnými štolami, místa s léčebným provozem s peloidem nebo bahnem/rašelinou, místa se zdravým vzduchem nebo místa pro rekreaci).

3.4.2 Lázeňské místo

Stanovení lázeňského místa a jeho statutu

Stanovení lázeňského místa představuje významný prvek ve vztahu k ochraně přírodních léčebných lázní. Lázeňské místo se vyhláší na území obce nebo jeho části¹⁸⁶, kde se nacházejí přírodní léčebné lázně. Představuje tak území, ve kterém jsou statutem lázeňského místa zakázány nebo omezeny určité činnosti, které by mohly negativně působit na přírodní léčebné lázně, mohly by rušit poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče, a které je zde tedy nutné regulovat.

Návrh na stanovení lázeňského místa a návrh statutu lázeňského místa podává Ministerstvu zdravotnictví dle ustanovení § 29 lázeňského zákona obec nebo společně více obcí, „v jejichž územním obvodu jsou nebo mají být stanoveny přírodní léčebné lázně“. Lázeňský zákon tedy zmiňuje i variantu, ze které by se dalo dovodit, že návrh na lázeňské místo by mohl být podán ještě před vznikem přírodních léčebných lázní. Lázeňské místo se však dle ustanovení § 28 odst. 1 lázeňského zákona vyhláší na území obce nebo jeho části, „kde se nacházejí přírodní léčebné lázně“. Takový případ, kdy by mohl být podán návrh před vznikem přírodních léčebných lázní, by mohl nastat pravděpodobně pouze v okamžiku dvou paralelně probíhajících legislativních procesů, jednom o stanovení přírodních léčebných lázní, druhém o stanovení

---

¹⁸⁶ Případně na území více obcí nebo jejich částí.

lázeňského místa. V opačném případě si lze představit spíše variantu podávání návrhu až ve chvíli, kdy jsou přírodní léčebné lázně již stanoveny.

Návrh na stanovení lázeňského místa tak dle ustanovení § 29 lázeňského zákona obsahuje údaje o přírodních léčebných lázních, jejich přírodním léčivém zdroji nebo klimatických podmínkách vhodných k poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče, údaje o stavu životního prostředí a podmínky pro využití zařízení přírodních léčebných lázní i pro jejich rozvoj.

Režim ochrany lázeňského místa určuje dle ustanovení § 28 odst. 1 lázeňského zákona Statut lázeňského místa. Lázeňské místo a jeho statut stanovuje vláda nařízením^{187, 188}. Odůvodněnost vydávání statutu formou nařízení vlády není, *de lege ferenda* by bylo dostačující jeho vyhlášení formou vyhlášky ministerstva. Lázeňský statut dle ustanovení § 28 odst. 3 lázeňského zákona zejména vymezuje vnitřní i vnější území lázeňského místa a v zájmu ochrany léčebného režimu a zachování, popřípadě vytvoření či zlepšení lázeňského prostředí, stanovuje omezení související s výstavbou a rozvojem lázeňského místa. Dále určuje činnosti, které se v lázeňském místě omezují nebo zakazují a zařízení, jež se v něm nesmí zřizovat.

Je nutné uvést, že na většině lázeňských míst na území České republiky jsou v současné době platné statuty pocházející z 50. a 60. let minulého století, jejichž ustanovení neodpovídají aktuální situaci v jednotlivých městech a potřebám jejich obyvatel. Řada z nich proto již v minulosti opakovaně přistupovala ke snaze vytvořit návrh nového statutu, až do loňského roku se však žádný takový návrh nepodařilo v rámci legislativního procesu prosadit.

Na celém území České republiky tak nalezneme pouze jeden statut lázeňského místa, který vznikl po roce 1989, a to nařízení vlády č. 321/2012 Sb., o stanovení lázeňského místa Karlovy Vary a Statutu lázeňského místa Karlovy Vary, které nabylo účinnosti dnem 1. 1. 2013¹⁸⁹. Všechny ostatní statuty lázeňských míst jsou staré desítky let, částečně poplatné tehdejší době a neodpovídající současnosti. Například ve statutu

---

¹⁸⁷ Po obdržení návrhu obce Ministerstvo zdravotnictví tento zpracuje do podoby návrhu nařízení vlády, který je následně předkládán v rámci standardního legislativního procesu k připomínkám všem oprávněným subjektům.

¹⁸⁸ Lázeňské místo a statut lázeňského místa vláda nařízením opět zruší, pokud důvody pro jeho stanovení zanikly.

¹⁸⁹ Po roce 1989 byla dále v červnu roku 1997 vydána dvě rozhodnutí, kterými se stanovila nezbytná prozatímní ochranná opatření týkající se přírodních léčebných lázní Kostelec u Zlína a Nový Darkov v Klimkovicích. Tato rozhodnutí stanovila minimální ochranná opatření v těchto místech, s omezenou platností do doby vydání plnohodnotných právních předpisů, které však doposud vydány nebyly.

lázeňského místa Janské Lázně¹⁹⁰ najdeme ustanovení, že je v místě nutno vybudovat „kulturní zařízení vysoké úrovně“ či že „prodejní a obchodní provozovny musí být vkusně a moderně vybaveny“. Jde o ustanovení, která jsou v současné době naprosto bezpředmětná. Řada ustanovení je deklaratorních a nevyplývá z nich žádná povinnost pro adresáty tohoto předpisu¹⁹¹. Pro lepší představu a srovnání uvádím v přílohách II a III této rigorózní práce dříve platný statut lázeňského místa Karlovy Vary schválený Usnesením vlády republiky Československé č. 135 dne 18. 1. 1956 a nový statut tohoto lázeňského místa, který je účinný od ledna 2013.

Přijetí nového statutu Karlových Varů opět zvýšilo zájem rovněž ostatních lázeňských míst přistoupit k revizi starých statutů a ke zpracování návrhů statutů nových. Ne vždy však mají obce (resp. jejich představitelé) na nový statut jednotný názor. Při tvorbě návrhů často vycházejí ze starých statutů, jejichž podoba však, jak již bylo uvedeno výše, neodpovídá legislativním požadavkům dnešní doby. Často také zapomínají na skutečnost, že v době, ze které současné statuty pocházejí, neexistovala taková hierarchie právních předpisů, jako je tomu nyní. Obce proto musí rozlišovat, co je potřebné zakotvit do statutu (nařízení vlády), a které činnosti jsou oprávněné upravit v rámci svých obecně závazných vyhlášek.

V rámci obecně závazných vyhlášek vydávaných na základě ustanovení § 10 písm. a) zákona o obcích¹⁹² jsou obce oprávněny regulovat místní záležitosti veřejného pořádku (zejména mohou stanovit, které činnosti by mohly narušit veřejný pořádek v obci, ochranu bezpečnosti, zdraví a majetku, a které tak lze vykonávat pouze na místech a v časech vymezených obecně závaznou vyhláškou, případně které nelze na vymezených veřejných prostranstvích v obci provádět vůbec). Určitá omezení mohou

---

¹⁹⁰ Statut lázeňského místa Janské Lázně schválený Usnesením vlády ČSR č. 608 ze dne 17. 7. 1959.

¹⁹¹ Například Statut lázeňského místa Lipová Lázně schválený Usnesením pléna SmKNV ze dne 28. 9. 1973, Statut lázeňského místa Karlova Studánka chválený Usnesením rady KNV v Olomouci ze dne 18. 4. 1957, Statut lázeňského místa Lázně Běláhrad schválený Usnesením rady VčKNV č. 287 ze dne 23. 12. 1963, Statut lázeňského místa Teplice nad Bečvou schválený Usnesením plenárního zasedání SmKNV ze dne 14. 4. 1987.

¹⁹² Ustanovení § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení): „Povinnosti může obec ukládat v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku; zejména může stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány.“

stanovit rovněž pro pořádání, průběh a ukončení veřejnosti přístupných sportovních a kulturních podniků, tanečních zábav a diskoték.¹⁹³

Obec tedy může činnosti pouze úměrně regulovat, není však oprávněna činnost zakázat úplně. V souladu s principem proporcionality obecně platí, že obec by měla vždy hodnotit intenzitu zásahu a význam ohroženého právem chráněného statku na straně jedné a význam činnosti, která se má zakázat na straně druhé. Obec by neměla své zákazy formulovat plošně, ale vždy jen v co nejméně omezujícím rozsahu.¹⁹⁴ To znamená, že by měla regulaci určitého chování vztahovat zásadně na určitá, ve vyhlášce vymezená místa, případně doby, s přihlédnutím k povaze chování a jeho způsoblosti (významnou měrou) narušit veřejný pořádek v obci. Příkladem může být regulace činností narušujících veřejný pořádek hlukem.^{195, 196}

Z výše uvedeného vyplývá, že obce mohou například používání hlučných zařízení přiměřeně omezit, nemohou je však paušálně zakázat. Naproti tomu statut vymezuje nejen činnosti, které se v lázeňském místě omezují, ale také které se zakazují a rovněž jaká zařízení v něm nesmí být zřizována. Pokud má tedy obec například negativní zkušenosti se zábavními zařízeními na území v blízkosti přírodních léčebných lázní, které působí rušivě na léčebný režim pacientů, je vhodné taková zařízení zakázat statutem lázeňského místa.

Obec musí při ukládání povinností zároveň respektovat i rozsah své samostatné působnosti, tzn., že musí respektovat omezení této působnosti na záležitosti týkající se zájmu obce a jejích občanů. Ukládané povinnosti se proto svým předmětem musí

---

¹⁹³ Obce tak jsou oprávněny regulovat například konzumaci alkoholu na veřejných prostranstvích, používání zábavné pyrotechniky na veřejných prostranstvích, hluk (hlučné činnosti) a rušení nočního klidu, podmínky pro pořádání veřejnosti přístupných akcí a jiné. Oprávněny regulovat naopak nejsou například kouření na veřejných prostranstvích, jízdu na skateboardech a kolečkových bruslích, pokud jde o veřejná prostranství mající povahu pozemní komunikace a jiné činnosti. *Mvcr.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-08-12]. Oblasti veřejného pořádku ve vztahu k možnostem jejich regulace obecně závaznými vyhláškami obcí. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/oblasti-verejneho-poradku-ve-vztahu-k-moznostem-jejich-regulace-obecne-zavaznymi-vyhlaskami-obci.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.

¹⁹⁴ Ústavní soud ve své judikatuře (například nález sp. zn. Pl. ÚS 62/04 - č. 280/2005 Sb., nebo nález sp. zn. Pl. ÚS 50/03 — č. 567/2004 Sb.) opakovaně konstatoval, že obec může výkon určitých činností omezit, přizpůsobit svým podmínkám, nikoli však úplně zakázat.

¹⁹⁵ Možnost uložit plošný zákaz určité činnosti způsobilé vážně narušit veřejný pořádek v obci, ať už k ní dojde na kterémkoliv místě na jejím území, je dle dosavadní judikatury Ústavního soudu (viz bod 47 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 69/04 – č. 161/2007 Sb.) přípustné pouze v případě regulace prostituce.

¹⁹⁶ Právní výklad Ministerstva vnitra k zákonnému zmocnění k obecně závazné vyhlášce k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku dle § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/odk2/clanek/metodicky-material-c-4.aspx>.

týkat „místních záležitostí“ (nesmí překročit meze samostatné působnosti obce) a jejich rozsah by měl této samostatné působnosti odpovídat¹⁹⁷. Vždy se tedy musí jednat o místní záležitost, nikoli o záležitost jiného územního celku. Ustanovení statutu tedy budou významná také tehdy, pokud bude lázeňské místo stanovováno na území více obcí. Statut bude muset obsahovat ustanovení, která v podstatných otázkách zajistí jednotnou úpravu na celém území lázeňského místa.

Územní členění lázeňského místa

Lázeňské místo se člení na vnitřní a vnější území. Vnitřní území lázeňského místa představuje území s přísnější ochranou, je to místo, ve kterém jsou dle ustanovení § 30 odst. 1 lázeňského zákona soustředěna zařízení sloužící bezprostředně lázeňskému provozu. Co je míněno zařízeními sloužícími bezprostředně lázeňskému provozu, není jednoznačně definováno, což může činit problémy zejména při přípravách nových statutů lázeňských míst, kde je nutné vymezit hranici vnitřního a vnějšího území lázeňského místa a jasně stanovit, jaká zařízení se v lázeňském místě nesmí zřizovat. V zájmu právní jistoty by proto bylo žádoucí pojem „zařízení sloužící bezprostředně lázeňskému provozu“ upřesnit. V praxi je to území, na kterém jsou soustředěna zejména zdravotnická zařízení a jiná zařízení využívaná především pacienty a návštěvníky daných lázní. V případě velkých lázní (např. Karlovy Vary) však toto území může zahrnovat rovněž další zařízení, lze zde povolit například ubytování. V žádném případě však ve vnitřním území nemohou být povolována zařízení způsobující hluk, zhoršující životní prostředí atd.

Vnější území lázeňského místa zahrnuje okolí vnitřního území. Na tomto místě jsou stanovena mírnější omezení, jejichž úlohou je především zamezit ohrožení vnitřního území lázeňského místa, a tím i samotných přírodních léčebných lázní. Pokud by vnější území nebylo stanovováno, přírodní léčebné lázně by byly chráněny pouze vnitřním územím. Na něm by tak sice byla vymezena přísná omezení, hned za hranicemi tohoto území by však nebyla regulace činností či výstavby (způsobujících hluk, zhoršující ovzduší či jinak ovlivňující přírodní léčebné lázně) žádána.

Hranice vnitřního území lázeňského místa jsou označovány zejména na přístupových komunikacích (hranice celého lázeňského místa se určí jen v nezbytně

---

¹⁹⁷ Viz bod 19 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 30/06 - č. 190/2007 Sb.

nutných případech). Označení hranic provádí na své náklady obec, na jejímž území bylo lázeňské místo stanoveno. Vnitřní území lázeňského místa se dle podkladů předkládaných Ministerstvem zdravotnictví eviduje rovněž v katastru nemovitostí¹⁹⁸ a hranice jak vnitřního území lázeňského místa, tak i hranice lázeňského místa je vyznačena také v územně plánovací dokumentaci.

V souladu s ustanovením § 31 lázeňského zákona se lázeňské místo označuje názvem obce, na jejímž území byly přírodní léčebné lázně stanoveny jako první. Pokud byly přírodní léčebné lázně stanoveny na území více obcí současně, označuje se lázeňské místo názvem obce, na jejímž území se nachází převažující část přírodních léčebných lázní. V názvu obce je možné použít označení „lázně“ pouze pokud bylo na jejím území nebo jeho části stanoveno lázeňské místo. Pokud bylo lázeňské místo stanoveno na území více obcí, lze označení „lázně“ užit v názvu obce, jejíž název je užit v označení lázeňského místa.

Kontrola dodržování statutu

Kontrolu dodržování statutu zajišťují primárně orgány veřejné správy v rámci své činnosti, nemalou úlohu v ní však mají rovněž jednotlivci, kteří mohou na porušování statutu tyto orgány upozornit. Na prvním místě je nutné zmínit zejména orgány města. Dle ustanovení § 28 odst. 4 lázeňského zákona obce, na jejichž území bylo stanoveno lázeňské místo, zřizují podle zvláštního právního předpisu lázeňskou komisi¹⁹⁹, která provádí dohled nad dodržováním opatření uložených lázeňským statutem. Významnou roli v kontrole dodržování statutu bude zastávat také městská policie.

Za přestupky na úseku ochrany lázeňských míst mohou funkčně příslušné orgány města dle ustanovení § 29a zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, uložit fyzické osobě pokutu až do výše 50 000 Kč. Za porušení ustanovení § 41 odst. 4 lázeňského zákona může funkčně příslušný orgán města uložit právnické nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání, která úmyslně zničí, poškodí,

---

¹⁹⁸ Vyhláška č. 26/2007 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů (katastrální vyhláška).

¹⁹⁹ Právní úprava však postavení a roli lázeňské komise dále neupřesňuje, je tedy otázkou, o jaký orgán se vlastně jedná. Dle důvodové zprávy k lázeňskému zákonu je lázeňskou komisí myšlena „komise při obecním úřadě“, avšak takový orgán zákon o obcích, na nějž se lázeňský zákon na tomto místě odvolává, nezná. Jedná se tedy spíše o komisi rady obce. Obdobně není zřejmé, podle jakého právního předpisu by obce při provádění kontrole dodržování opatření uložených v lázeňském místě lázeňským statutem měly postupovat.

neoprávněně přemístí nebo odstraní značku nebo tabulku vyznačující v terénu hranice území lázeňského místa, pokutu až do výše 100 000 Kč.

Kontrolním orgánem ve věci dodržování ustanovení statutu lázeňského místa je pochopitelně také Ministerstvo zdravotnictví, které ať již v rámci vlastní činnosti nebo na základě nějakého podnětu zjistí, že někdo vykonává činnost zakázanou v lázeňském místě, může uložit takové osobě pokutu až do výše 5 000 000 Kč²⁰⁰.

Exkurz do vybraných zahraničních právních úprav

Obdobně jako česká právní úprava, upravuje přírodní léčebné lázně a lázeňská místa rovněž slovenská legislativa.²⁰¹ Významným rozdílem oproti české právní úpravě je však detailní úprava činností zakázaných v lázeňských místech přímo zákonem.²⁰² Toto je význačný rozdíl oproti české právní úpravě, která je v tomto poměrně strohá a pouze obecně vymezuje, že statut lázeňského místa stanoví omezení související s výstavbou a rozvojem lázeňského místa, činnosti, které se v lázeňském místě omezují nebo zakazují a zařízení, jež se v něm nesmí zřizovat. Konkrétní omezení jsou tedy definována v samotném statutu lázeňského místa, slovenská právní úprava však již v zákoně vymezuje základní zákazy, které následně musí být respektovány v jednotlivých statutech lázeňských míst.

Dle zákona o lázních v Porýní-Vestfálsku²⁰³ mohou být obce na základě své žádosti uznány jako léčebné místo, pokud se na jejich území nacházejí lázně či jsou zde využívány léčebné zdroje.²⁰⁴ Žádné státní uznání nepotřebuje léčebné místo Bad Meinberg, které je jako lázeňské místo uznáno již od roku 1767.

Zemský předpis o lázních platný v zemi Schlezvicko-Holštýnsko²⁰⁵ je takřka shodný s lázeňským zákonem platným na území Porýní-Vestfálsko. Liší se uvedením

---

²⁰⁰ Ustanovení § 41 odst. 1 písm. f) lázeňského zákona.

²⁰¹ Ustanovení § 35 slovenského lázeňského zákona.

²⁰² Na lázeňském území je tak ze zákona zakázáno například nakládat s odpadem (kromě sběru a odvozu odpadů), provádět chemický posyp komunikací, provozovat zemědělskou a lesní výrobu, intenzivně chovat zvířata, vodit psi bez náhubku a vodítka, stavět bytové domy, školící zařízení a jiné objekty, jejichž funkce je v rozporu s funkcí lázeňského území a další činnosti.

²⁰³ Gesetz über Kurorte im Land Nordrhein-Westfalen (Kurortegesetz - KOG) vom 11. 12. 2007 (GV NRW. 2008, 8).

²⁰⁴ Konkrétně zákon uvádí léčebné nebo minerální, termální, solné, peloidní nebo rašelinné lázně, kneippovy lázně, místo s léčebným klimatem, léčebné místo s kneippem, místo s léčebným provozem léčebného pramenu, místo s léčebným provozem léčebné štoly, místo s léčebným provozem peloidu či rašeliny nebo léčebné místo s užitím vzduchu.

²⁰⁵ Landesverordnung über die Anerkennung als Kur- und Erholungsort (KurortVO) vom 25. 11. 2009 (GVOBl. SH 2009, 860).

moře jako jedním z léčebných zdrojů. V návaznosti na to předpis v ustanovení § 3 odst. 2 označuje typ lázeňského místa „léčebné místo u moře“, kdy letovisko nesmí být vzdálené více než 2 km od pobřeží. V ustanovení § 3 odst. 3 je dále uveden typ místa „mořské lázně“ - takové letovisko musí být umístěno přímo na pobřeží.

4. Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je zajišťována primárně prostřednictvím podmínek stanovených v povolení k využívání zdroje, za kterých je možné zdroj využívat, aniž by došlo k jeho ohrožení (tuto ochranu zdroje můžeme nazvat přímou ochranou). Přímá ochrana zdroje je tak realizována prostřednictvím stanovení povinností konkrétnímu uživateli zdroje a dohledu nad jejich dodržováním. Nepřímá ochrana je následně uskutečňována prostřednictvím stanovení ochranných pásem zdrojů, jejich infiltračního území a rovněž prostřednictvím jiných právních předpisů, ve kterých je ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod zohledněna.

4.1 Ochranná pásma zdrojů

4.1.1 Vyhlášení ochranného pásma

Právní úprava stanovování ochranných pásem zdrojů je zakotvena v hlavě V. lázeňského zákona. V souladu s ustanovením § 21 lázeňského zákona stanoví Ministerstvo zdravotnictví k ochraně zdroje před činnostmi, které mohou nepříznivě ovlivnit jeho chemické, fyzikální a mikrobiologické vlastnosti, zdravotní nezávadnost, jakož i zásoby a vydatnost, vyhláškou ochranná pásma^{206, 207}. Návrh ochranného pásma musí vycházet z analýzy rizik ohrožení vydatnosti, jakosti a zdravotní nezávadnosti zdroje. Při stanovení ochranných pásem se vychází z principu proporcionality, jsou tedy stanovena tak, aby bylo dosaženo sledovaného účelu a zároveň byly oprávněné zájmy

---

²⁰⁶ Vyhláškou ministerstva lze ochranná pásma rovněž měnit nebo rušit, zejména pokud se důvody pro jejich stanovení změnily nebo zanikly.

²⁰⁷ Je na úvahu, zda vyhlásování formou vyhlášky je vhodné. Například ochranná pásma vodních zdrojů jsou dle ustanovení § 30 odst. 1 vodního zákona stanovována formou opatření obecné povahy dle ustanovení § 171 a následujících správního řádu. Pravděpodobně není důvod pro ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod nestanovovat stejným způsobem. Stanovování ochranných pásem formou vyhlášky je ostatně ze strany pracovních komisí Legislativní rady vlády Ministerstvu zdravotnictví opakovaně vytýkáno.

právníků a fyzických osob na dotčeném území omezeny pouze v nezbytně nutné míře.

Návrh na stanovení ochranných pásem podává, jak již bylo zmíněno ve výkladu o vydání povolení k využívání zdroje, žadatel o toto povolení. Ministerstvo zdravotnictví návrh projedná s dotčenými správními úřady podle zvláštních právních předpisů, zejména s místními stavebními a vodoprávními úřady, a rovněž s obcemi, na jejichž území mají být ochranná pásma stanovena. Dotčené správní úřady a obce jsou povinny zaslat ministerstvu své stanovisko do 60 dnů ode dne doručení výzvy k jeho sdělení. Pokud tak v této lhůtě neučiní, má se za to, že k návrhu ochranných pásem nemají připomínky.

Zapojení dotčených správních úřadů a zejména obcí do procesu vyhlášení ochranných pásem je bezpochyby důležité. Vyhlášení ochranných pásem znamená pro obce, resp. pro jejich obyvatele, omezení možnosti výstavby a řady podnikatelských aktivit a je tedy na místě, aby obce dostaly možnost se k jejich návrhu vyjádřit.²⁰⁸

Ochranná pásma se dle ustanovení § 21 odst. 3 lázeňského zákona vymezují na základě odborných posudků zpracovaných osobou s odbornou způsobilostí²⁰⁹, a to zpravidla ve dvou stupních.

---

²⁰⁸ Problém může nastat v situaci, kdy se obce vyjádří k určitému návrhu vyhlášky na začátku celého legislativního procesu. Poté následuje standardní připomínkové řízení, v němž může dojít k větší či menší změně návrhu, a vyvstává otázka, jak postupovat vůči dotčeným obcím. Pokud jde o zásadní připomínku jiného resortu, Ministerstvo zdravotnictví by ji mělo respektovat a nemělo by se od ní odchýlit. Znamená to tedy pečlivé posouzení, nakolik došlo k podstatné změně vyhlášky, která by případně odůvodňovala provést celé řízení od počátku (došlo by tedy k novému jednání s obcemi a novému připomínkovému řízení). Pokud v rámci meziresortního připomínkového řízení konkrétní resort uplatní doporučující připomínku, je situace ještě složitější. Ministerstvo zdravotnictví jí není vázáno, a je tedy pouze na něm, zda ji akceptuje či nikoli. Pokud ji přijme, nachází se opět před otázkou posouzení, k jak velké změně původního návrhu došlo, a zda je nutné (či lépe řečeno vhodné) jej znovu předložit ke stanovisku dotčeným správním úřadům a obcím. Vzhledem k tomu, že v praxi budou změny návrhu zpravidla znamenat rozšíření nějakého zákazu či příkazu, je velmi složité posoudit, nakolik se tato skutečnost uvedených subjektů dotkne či nikoli. Zákon tuto otázku nijak neupravuje, případné opakování procesu je tedy v diskreci Ministerstva zdravotnictví. To by mělo vždy pečlivě vyhodnotit, zda změny jsou takové, že je vhodné v legislativním procesu nepokračovat, návrh upravit a znovu jej předložit ke stanovisku dotčeným správním úřadům a obcím, či že jsou změny odůvodněné ve vztahu k ochraně zdroje, a tedy legislativní proces dokončit. V takovém případě by bylo *de lege ferenda* vhodné obce vždy o změně, kterou vyhláška v meziresortním připomínkovém řízení prodělala, vyrozumět. Stanovování ochranných pásem a s nimi souvisejících omezení je poměrně citlivou záležitostí a případné opomenutí obcí by mohlo znamenat zásah do práv, která jako územní samosprávné celky mají.

²⁰⁹ Vyhláška č. 206/2001 Sb., o osvědčení odborné způsobilosti projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce.

Ochranné pásmo I. stupně a jeho právní režim

Ochranné pásmo I. stupně²¹⁰ se stanoví pro území zahrnující zpravidla bezprostřední okolí výstupu zdroje. U přírodních léčivých zdrojů minerální vody nebo plynu a u zdroje přírodní minerální vody se ochranné pásmo stanoví zpravidla pro území vymezené kruhem o poloměru 50 metrů od zdroje, není-li na základě hydrogeologického šetření nutno jeho velikost stanovit jinak.

V ochranném pásmu stanoveném pro území vymezené kruhem o poloměru do 50 metrů od zdroje jsou zakázány všechny činnosti s výjimkou těch, které jsou nutné v zájmu ochrany a využívání zdroje.

V ochranném pásmu stanoveném pro území větší než vymezené kruhem o poloměru 50 metrů od zdroje je zakázáno provádět činnosti, které mohou negativně ovlivnit jeho chemické, fyzikální a mikrobiologické vlastnosti stejně jako zdravotní nezávadnost, zásoby a vydatnost. Tyto činnosti stanoví příslušná vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se v dané oblasti stanoví konkrétní ochranné pásmo. V případě takto většího ochranného pásma I. stupně, ve kterém je zákonná ochrana mírnější než ve výše zmíněném území do 50 metrů (ve kterém jsou zakázány všechny činnosti s výjimkou těch, které jsou nutné v zájmu ochrany a využívání zdroje), je možné v případě potřeby stanovit v rozsahu 10 x 10 metrů okolo zdroje tzv. pásmo jeho fyzické ochrany. Pásmo fyzické ochrany není v zákoně přesně definováno, dle ustanovení § 22 odst. 4 lázeňského zákona jsou však na tomto území zakázány všechny činnosti s výjimkou těch, které jsou nutné v zájmu ochrany a využívání zdroje (právní režim pásma fyzické ochrany je tedy totožný s režimem ochranného pásma I. stupně vymezeného na menším území). Dle ustanovení § 24 odst. 2 lázeňského zákona se navíc pásmo fyzické ochrany zdroje označí²¹¹ a vyhláška ministerstva může také stanovit, že do tohoto pásma je nepovolaným osobám vstup zakázán, případně že se toto pásmo oplotí. Pásmo fyzické ochrany se tedy stanovuje v případě, že hydrogeologické šetření a posudky vyhodnotí jako nutné stanovit ochranné pásmo I. stupně na větším území. Aby byla zajištěna přísnější ochrana v bezprostředním okolí zdroje, stanoví se uvnitř ochranného pásma I. stupně tzv. pásmo fyzické ochrany,

---

²¹⁰ Ustanovení § 22 lázeňského zákona.

²¹¹ Tabulkami s nápisem "Pásmo fyzické ochrany přírodního léčivého zdroje" nebo "Pásmo fyzické ochrany zdroje přírodní minerální vody".

ve kterém jsou zakázány všechny činnosti s výjimkou těch, které jsou nutné v zájmu ochrany a využívání zdroje. Pásmo se, jak již bylo zmíněno, označí a v případě potřeby může být i oploceno (toto je nutné vyhodnotit vždy v závislosti zejména na umístění zdroje – některé zdroje se nacházejí například v horských, těžko dostupných polohách, kde oplocení není nutné, v případě, že se zdroj naopak nachází na dobře přístupném místě, bude vhodné toto pásmo dostatečně vyznačit a oplotit).

U přírodního léčivého zdroje peloidu se ochranné pásmo I. stupně stanoví zpravidla pro území vymezené hranicemi ložiska peloidu. V ochranném pásmu I. stupně přírodního léčivého zdroje peloidu jsou dle ustanovení § 22 odst. 4 lázeňského zákona zakázány všechny činnosti s výjimkou těch, které jsou nutné v zájmu ochrany a využívání zdroje.

Vymezení ochranného pásma I. stupně a jeho evidence

Při stanovení hranic ochranného pásma se podle ustanovení § 24 lázeňského zákona přihlíží k hranicím jednotlivých parcel podle katastru nemovitostí, případně k přirozeným a umělým hranicím v terénu. Pokud tedy není možné stanovit hranice ochranného pásma dle jednotlivých parcel, je možné za tímto účelem využít lesů, rybníků, mýtin, cest a dalších. V praxi však tento postup působí jistě potíže, neboť se pro vymezení ochranného pásma používají právně neurčité a hlavně v čase nestálé body. Je třeba si uvědomit, že pokud se například hranice určí jako „vedoucí podél lesa“, může pouhým vykácením velice snadno dojít k výkladovým nejasnostem, kde konkrétně hranice ochranného pásma vede.²¹² V rámci meziresortních připomínkových řízení tato skutečnost může budít rozpaky.

Dle ustanovení § 22 odst. 7 lázeňského zákona se ochranná pásma I. stupně evidují v katastru nemovitostí podle grafických a písemných podkladů předložených Ministerstvem zdravotnictví.^{213, 214} Hranice ochranných pásem jsou vyznačeny také v územně plánovací dokumentaci.

---

²¹² Například vyhláška č. 308/2010 Sb. ze dne 26. 10. 2010, o stanovení ochranných pásem zdrojů přírodních minerálních vod a přírodních léčivých zdrojů v Kyselce a vymezení konkrétních ochranných opatření, vyhláška č. 539/2006 Sb. ze dne 29. 11. 2006, o stanovení ochranných pásem přírodního léčivého zdroje minerální vody jímané vrtem Le-7 v katastrálním území Charvátská Nová Ves obce Břeclav a o vymezení konkrétních ochranných opatření.

²¹³ Povinnost evidovat v katastru nemovitostí rovněž ochranná pásma II. stupně zákon nestanovuje.

²¹⁴ Vyhláška č. 26/2007 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů (katastrální vyhláška).

Hranice ochranného pásma se označí tabulkami se státním znakem²¹⁵ a vysvětlujícím nápisem. Stanoví-li tak vyhláška ministerstva o stanovení ochranného pásma, je do ochranného pásma I. stupně vymezen rovněž zákaz vstupu nepovolaným osobám a ochranné pásma je oploceno.²¹⁶

Otázka určení povolaných osob, které jsou oprávněné do takto definovaného území vstoupit, může být problematická. Povolané osoby zákon jednoznačně nevymezuje, je nepochybné, že oprávněnými budou zcela jistě osoby vymezené v ustanovení § 39 lázeňského zákona, tedy zejména zaměstnanci Ministerstva zdravotnictví pověřeni plněním úkolů dozoru nad zdroji, zaměstnanci Referenční laboratoře přírodních léčivých zdrojů a další osoby pověřené ministerstvem vyhledáváním a průzkumem přirozeně se vyskytujících zdrojů minerálních vod, plynů a peloidů. Existuje však i řada dalších osob, které by měly mít ke zdroji zajištěn přístup, jako například uživatel zdroje, jiný uživatel, správce zdroje, balneotechnik vykonávající dohled, pracovníci laboratoří odebírající potřebné vzorky pro zpracování analýz zdroje, vlastník vrtu, vlastník pozemku a rovněž osoby oprávněné dle jiných právních předpisů – příslušníci složek integrovaného záchranného systému. Vzhledem k častým nejasnostem v rámci legislativních procesů o stanovování nových ochranných pásem, kdo je těmito povolanými osobami, by bylo vhodné toto v lázeňském zákoně jednoznačně definovat.

Ochranné pásma II. stupně a jeho právní režim

Ochranné pásma II. stupně je upraveno v ustanovení § 23 a následujících lázeňského zákona. Stanoví se k ochraně zřidelní struktury zdroje, popřípadě jejího infiltračního území či jeho části nebo infiltračního území zdroje či jeho části. Ochranné pásma přírodního léčivého zdroje peloidu se stanoví zejména k ochraně jeho hydraulických poměrů. V rámci ochranného pásma II. stupně je možné vymezit dílčí pásma s rozdílným stupněm ochrany.

V ochranném pásmu II. stupně je zakázáno provádět činnosti, které mohou negativně ovlivnit chemické, fyzikální a mikrobiologické vlastnosti zdroje, jeho

²¹⁵ Lázeňský zákon však nespecifikuje, zda se tabulka označí malým nebo velkým státním znakem.

²¹⁶ Hranice ochranného pásma I. stupně se v souladu s ustanovením § 24 odst. 2 lázeňského zákona na přístupových komunikacích vedoucích ke zdroji nebo na jiných vhodných místech označí tabulkami se státním znakem a s nápisem „Ochranné pásma I. stupně přírodních léčivých zdrojů“ nebo „Ochranné pásma I. stupně zdroje přírodní minerální vody“. Je-li ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví stanoven zákaz vstupu, pak tabulka obsahuje též nápis „Nepovolaným vstup zakázán“.

zdravotní nezávadnost, zásoby a vydatnost. Stejně jako v případě ochranného pásma I. stupně tyto činnosti stanoví vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se ochranné pásmo stanoví.

Vymezení ochranného pásma II. stupně a jeho evidence

Při stanovení hranic ochranného pásma se opět přihlíží k hranicím jednotlivých parcel podle katastru nemovitostí, případně k přirozeným a umělým hranicím v terénu. Hranice ochranného pásma II. stupně se označí jen v nezbytně nutných případech, například v místech křížení hranice ochranného pásma s komunikací, a to rovněž stanoví-li tak vyhláška Ministerstva zdravotnictví, kterou se vymezují konkrétní ochranná pásma. Hranice ochranných pásem jsou vyznačeny také v územně plánovací dokumentaci.

4.1.2 Náklady vyhlášení a změn ochranného pásma

Náklady spojené se stanovením ochranných pásem, a to ať již ochranných pásem I. nebo II. stupně (označení hranic ochranných pásem v terénu, oplocení, případně jiné náklady) hradí uživatel zdroje a nemá-li zdroj uživatele, hradí tyto náklady ministerstvo.

Náklady na změnu již existujících ochranných pásem hradí ten, na jehož návrh má dojít k úpravě ochranného pásma. V této souvislosti je třeba zmínit, že stanovení i následná změna ochranného pásma, zejména pořízení odborných posudků, ze kterých se vychází, je finančně dosti náročné.

Problém představuje situace, kdy na základě nových znalostí geologické stavby území je vyhodnoceno jako potřebné existující ochranná pásma zrevidovat a stanovit je v novém rozsahu. Je žádoucí přimět uživatele zdroje, který čerpá užitky ze zdroje, a který by se měl tedy také účastnit na jeho ochraně, v takové situaci ke spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví (v opačném případě by toto neslo veškeré náklady revize). Ministerstvo zdravotnictví nemá v takovém případě k dispozici žádný prostředek, jak uživatele zdroje ke spolupráci (a sdílení nákladů) donutit. V tomto ohledu by bylo vhodné upravit do budoucna lázeňský zákon ve smyslu posílení pravomocí ministerstva pro zapojení uživatele zdroje do revize ochranných pásem.

4.1.3 Exkurz do vybraných zahraničních právních úprav

Problémem ochranných pásem v České republice je, že byla zpravidla vyhlášena před několika desítkami let a neodpovídají současným požadavkům ochrany jednotlivých

zdrojů. Slovenská republika toto v roce 2005, kdy byl vydán aktuální slovenský lázeňský zákon, vyřešila lépe – v přechodných ustanoveních byla zakotvena omezení činností v ochranných pásmech zřízených podle dosavadních právních předpisů.²¹⁷ Toto zajistí alespoň minimální ochranu jednotlivých zdrojů do doby její aktualizace.

Pro zajímavost je vhodné uvést, že slovenský lázeňský zákon dále v ustanovení § 32 upravuje kromě ochranných pásem zdrojů rovněž ochranu klimatických podmínek vhodných pro léčení. K ochraně klimatických podmínek vhodných pro léčení tak Ministerstvo zdravotnictví může určit ochranné pásmo. Návrh na určení ochranného pásma klimatických podmínek vhodných pro léčení předkládá uživatel zdroje. V ochranném pásmu je zakázáno provádět všechny činnosti, které by mohly negativně ovlivnit klimatické ukazatele a kvalitu ovzduší. Toto ustanovení však za dobu existence slovenského lázeňského zákona nebylo využito, a žádné ochranné pásmo klimatických podmínek tedy nebylo do dnešního dne vyhlášeno.

4.2 Ochrana dle jiných právních předpisů

Přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod jsou vedle lázeňského zákona chráněny ještě dalšími právními předpisy. Některé z nich budou zmíněny v následujícím výkladu.

4.2.1 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod ve fázi jejich vyhledávání

Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, ve znění pozdějších předpisů, upravuje podmínky pro projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací.

---

²¹⁷ Pro ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod určená podle dosavadních předpisů tak byla až do určení nových ochranných pásem stanovena určitá omezení. Například v ochranném pásmu I. stupně bylo zakázáno zřizovat skládky odpadů a toxických látek, umísťovat stavby určené pro zemědělskou a chemickou výrobu, vykonávat zemědělskou činnost, provádět chemický posyp komunikací, vykonávat činnost, která může negativně ovlivnit fyzikální vlastnosti, chemické složení nebo zdravotní nezávadnost přírodních léčivých zdrojů nebo přírodních minerálních zdrojů, bez vydání stanoviska Ministerstva zdravotnictví provádět odběr podzemních vod, vrtné práce, trhací a výkopové práce, provádět hornickou činnost a činnost prováděnou hornickým způsobem. V ochranném pásmu II. stupně bylo zakázáno bez stanoviska Ministerstva zdravotnictví například zřizovat skládky odpadů a toxických látek, provádět vrty hlubší než šest metrů, vykonávat hornickou činnost a činnost prováděnou hornickým způsobem nebo třeba povolovat odběr a odebírat podzemní vody v množství vyšším než 0,5 l/s.

Geologickými pracemi se podle ustanovení § 2 rozumí určitý geologický průzkum na území České republiky, který kromě jiného zahrnuje rovněž vyhledávání a průzkum přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, ověřování jejich využitelných zásob a zkoumání možných negativních vlivů na jejich jakost a vydatnost.

K provádění geologických prací je nutné předložit na Ministerstvo zdravotnictví žádost o povolení těchto prací (žádost o vydání závazného stanoviska)²¹⁸. Ve svém stanovisku může ministerstvo vázat provedení prací na podmínky určené k ochraně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.

Při záměru provádět geologické práce spojené se zásahem do pozemku může příslušný krajský úřad rozhodnout o omezení vlastnických práv vlastníka nebo nájemce nemovitosti uložením povinnosti strpět provedení geologických prací. Rozhodnutí o omezení práv vlastníka nebo nájemce nemovitosti lze vydat pouze ve veřejném zájmu například pro vyhledávání a průzkum přírodních léčivých zdrojů (minerálních a termálních vod, plynů a emanací) nebo pro geologické práce potřebné pro jiné činnosti prováděné ve veřejném zájmu.

Dle ustanovení § 9a zákona č. 62/1988 Sb. je při provádění geologických prací organizace povinna podat Ministerstvu zdravotnictví oznámení o zjištění zdroje termální nebo minerální vody, plynu, emanací a peloidu.

4.2.2 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod v rámci územního plánování a výstavby

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Stavební zákon stanovuje, že orgány územního plánování a stavební úřady postupují ve vzájemné součinnosti s dotčenými orgány chránícími veřejné zájmy podle zvláštních právních předpisů, mimo jiné i dle lázeňského zákona.

Dotčené orgány hájící zájmy dle lázeňského zákona se podílejí na postupech dle stavebního zákona prostřednictvím vydávání stanovisek k územně plánovací

---

²¹⁸ Ustanovení § 37 odst. 4 lázeňského zákona.

dokumentaci, zejména k územním a regulačním plánům, a dále závazných stanovisek dle správního řádu²¹⁹ pro účely územního a stavebního řízení.

Dotčeným orgánem pro případ pořizování politiky územního rozvoje, územně plánovací dokumentace a v otázkách územního či stavebního řízení, dotýkají-li se ochranných pásem či území lázeňského místa, je v souladu s ustanovením § 37 lázeňského zákona Ministerstvo zdravotnictví. V ochranném pásmu zdroje a na území lázeňského místa nelze bez závazného stanoviska ministerstva schválit řadu činností, které by mohly v konečném důsledku negativně ovlivnit přírodní léčivé zdroje nebo zdroje přírodních minerálních vod, jako například povolit hornickou činnost nebo činnost prováděnou hornickým způsobem, vydat povolení k nakládání s podzemními či s povrchovými vodami. Dotčeným orgánem je Ministerstvo zdravotnictví v ochranných pásmech a na území lázeňských míst také v celé řadě řízení dle stavebního zákona.

Ustanovení § 37 lázeňského zákona však upravuje rovněž stanoviska Ministerstva zdravotnictví, která nejsou závaznými stanovisky podle ustanovení § 149 správního řádu. Například již zmíněné provádění geologických prací je dle současné právní úpravy podmíněno vydáním závazného stanoviska ministerstva²²⁰, přičemž toto stanovisko není podkladem pro vydání žádného rozhodnutí, nejedná se tedy o závazné stanovisko dle § 149 správního řádu. Do budoucna by bylo vhodné tuto otázku upravit jasněji. Z věcného hlediska je jistě žádoucí, aby v případě geologických prací byla zachována určitá forma vyjádření ministerstva. To by bylo informováno o jednotlivých pracech a mohlo by v případě ohrožení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod zasáhnout. Vyjádření ke geologickým pracím však není podkladem pro vydání žádného rozhodnutí, použití pojmu závazné stanovisko je proto matoucí.

Dle ustanovení § 38 lázeňského zákona může ministerstvo vázat svá závazná stanoviska na splnění určených podmínek k ochraně zájmů stanovených lázeňským zákonem.

---

²¹⁹ Ustanovení § 149 odst. 1 správního řádu: „Závazné stanovisko je úkon učiněný správním orgánem na základě zákona, který není samostatným rozhodnutím ve správním řízení a jehož obsah je závazný pro výrokovou část rozhodnutí správního orgánu. Správní orgány příslušné k vydání závazného stanoviska jsou dotčenými orgány.“

²²⁰ Ustanovení § 37 odst. 4 lázeňského zákona.

Úvaha nad stanoviskem Ministerstva zdravotnictví k veřejnoprávní smlouvě

Zajímavou je otázka týkající se vydání stanoviska Ministerstva zdravotnictví k veřejnoprávní smlouvě uzavřené mezi stavebním úřadem a stavebníkem, která by měla nahradit územní rozhodnutí, resp. stavební povolení.

Podle ustanovení § 4 odst. 1 stavebního zákona orgány územního plánování a stavební úřady přednostně využívají zjednodušující postupy a počínají si tak, aby dotčené osoby byly co nejméně zatěžovány a aby v případě, kdy lze za podmínek tohoto zákona vydat v dané věci, zejména u jednoduchých staveb, pouze jedno rozhodnutí, upustily od dalšího povolování záměru. Stanoví-li tak stavební zákon, mohou orgány územního plánování a stavební úřady uzavřít s žadatelem veřejnoprávní smlouvu²²¹ místo vydání správního rozhodnutí.

Dle ustanovení § 78 odst. 3 stavebního zákona může stavební úřad se souhlasem dotčeného orgánu uzavřít se žadatelem veřejnoprávní smlouvu o umístění stavby, o změně využití území a o změně vlivu stavby na využití území, která nahradí územní rozhodnutí, a to za podmínek podle § 161 až 168 správního řádu²²².

Náležitosti veřejnoprávních smluv nahrazujících územní rozhodnutí upravuje vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávní smlouvy a územního opatření.

Dle ustanovení § 116 odst. 1 stavebního zákona může se souhlasem dotčených orgánů stavební úřad uzavřít se stavebníkem rovněž veřejnoprávní smlouvu o provedení stavby nebo terénních úprav, která nahradí stavební povolení.

Náležitosti obsahu veřejnoprávní smlouvy nahrazující stavební povolení stanoví prováděcí právní předpis – vyhláška č. 526/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení stavebního zákona ve věcech stavebního řádu. Podle této vyhlášky

---

²²¹ Důvodová zpráva ke stavebnímu zákonu uvádí: „*Návrh zákona upravuje současně možnost využití veřejnoprávní smlouvy namísto vydání správního rozhodnutí (§ 161 odst. 1 správního řádu) a vytváří tak prostor pro řešení bezrozporových případů, které je tak přímo v rukou žadatele (stavebníka) a pro které neplatí žádné lhůty podle správního řádu.*“ Server ASPI. 2006 [cit. 2013-01-03]. č. 183/2006 Sb.

²²² Podle ustanovení § 161 odst. 1 správního řádu platí, že stanoví-li tak zvláštní zákon, může správní orgán uzavřít veřejnoprávní smlouvu s osobou, která by byla účastníkem podle § 27 odst. 1 správního řádu, kdyby probíhalo řízení podle části druhé, a to i namísto vydání rozhodnutí. Podmínkou účinnosti veřejnoprávní smlouvy je souhlas ostatních osob, které by byly účastníky podle § 27 odst. 2 nebo 3 správního řádu. Správní orgán přitom postupuje podle ustanovení o souhlasu třetích osob (§ 168 správního řádu).

se ve veřejnoprávní smlouvě nahrazující stavební povolení musí zabezpečit plnění požadavků uplatněných dotčenými orgány, nejsou-li stanoveny správními rozhodnutími.

Jak již bylo uvedeno, dle ustanovení § 37 odst. 3 lázeňského zákona, Ministerstvo zdravotnictví jako dotčený orgán vydává v ochranném pásmu zdroje a na území lázeňského místa závazná stanoviska pro účely jednotlivých rozhodnutí podle stavebněprávních předpisů. Ministerstvo je tedy jedním z dotčených orgánů podle ustanovení § 4 odst. 2 stavebního zákona, k jehož úkolům náleží ochrana veřejných zájmů stanovených v lázeňském zákoně a jemuž přísluší vydávat závazná stanoviska. Lze konstatovat, že skutečnost, že je v ustanovení § 4 odst. 2 stavebního zákona uvedeno, že dotčené orgány vydávají závazná stanoviska pro rozhodnutí (a není zde výslovně uvedeno i pro uzavření veřejnoprávní smlouvy) podle tohoto zákona, by nijak neměla bránit vydání stanoviska ministerstva pro účely uzavření veřejnoprávní smlouvy, neboť tato plně nahrazuje územní rozhodnutí, resp. stavební povolení, a podle ustanovení § 9 odst. 2 písm. d) ve spojení s ustanovením § 16 odst. 2 vyhlášky č. 503/2006 Sb.²²³, resp. podle ustanovení § 8 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 5 a 6 vyhlášky č. 526/2006 Sb.²²⁴, je třeba do obsahu veřejnoprávních smluv promítnout podmínky stanovené dotčenými orgány.

Za zmínku však stojí okolnost, že ustanovení § 37 odst. 3 lázeňského zákona neobsahuje termín „veřejnoprávní smlouva“. V souvislosti s přijetím stavebního zákona byla vydána rozsáhlá novela lázeňského zákona, která podstatně změnila § 37 upravující vydávání závazných stanovisek. Je proto otázkou, proč v této souvislosti, kdy bylo do ustanovení § 37 zakotveno například závazné stanovisko k vydání územního souhlasu (tedy v té době rovněž nový institut), zákon stejně tak nereflektoval institut veřejnoprávní smlouvy.

Z výše uvedeného však vyplývá, že stavební zákon považuje veřejnoprávní smlouvu za rovnocenný institut stavebnímu povolení, počítá tedy s vydáním stanovisek dotčených orgánů (v ochranném pásmu zdroje a na území lázeňského místa tedy i Ministerstva zdravotnictví) a s promítnutím jejich podmínek do smlouvy.

---

²²³ Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávní smlouvy a územního opatření.

²²⁴ Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 526/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení stavebního zákona ve věcech stavebního řádu.

Další právní předpisy

V návaznosti na stavební zákon je významným právním předpisem rovněž zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů, nebo zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů. V ochranných pásmech a na území lázeňského místa se závazné stanovisko ministerstva k hornické činnosti, k činnosti prováděné hornickým způsobem, k provedení trhacích prací, k nakládání s podzemními či s povrchovými vodami, k územním či stavebním řízením či například k provádění geologických prací nevydává podle lázeňského zákona, pokud je jeho vydání nahrazeno postupem v řízení o vydání integrovaného povolení podle zákona o integrované prevenci.

4.2.3 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod v rámci ochrany složek životního prostředí

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, zakotvuje v ustanovení § 14 možnost v lázeňských místech postupem podle tohoto zákona a prováděcích právních předpisů stanovit tzv. nízkoemisní zónu.

Nízkoemisní zónu, kterou se rozumí zóna s omezením provozu motorových silničních vozidel, je oprávněna stanovit obec formou vyhlášky, v níž vymezí území nízkoemisní zóny a emisní kategorie vozidel, které mají vjezd do této zóny dovolen. Obec může dále vyhláškou stanovit, že se omezení vjezdu do nízkoemisní zóny nevztahuje na osoby s trvalým pobytem na území nízkoemisní zóny, případně může povolit dočasnou nebo trvalou individuální výjimku pro určitá vozidla.

Stanovení nízkoemisních zón by zajisté mohlo mít pozitivní vliv na zlepšení ovzduší v lázeňských místech. Jak se však již ukazuje v praxi, ani tento nástroj nebude možné použít vždy. Dle ustanovení § 14 odst. 2 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, lze nízkoemisní zónu na průjezdním úseku dálnice nebo silnice stanovit pouze v případě, že „na území obce mimo nízkoemisní zónu anebo mimo zastavěné území těžbe nebo sousední obce existuje jiná dálnice nebo silnice stejné nebo vyšší třídy, po které

je možné zajistit obdobné dopravní spojení“. Toto bohužel pravděpodobně nebudou všechna lázeňská místa schopna splnit.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Na přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod, o nichž bylo vydáno osvědčení podle lázeňského zákona, se vodní zákon podle ustanovení § 4 vztahuje jen, pokud tak výslovně stanoví. Mezi taková ustanovení patří například § 10 a 22, dle kterých jsou pro potřeby vodní bilance odběratelé využívající přírodní léčivé zdroje nebo zdroje přírodních minerálních vod při odběru alespoň 6000 m³ v kalendářním roce nebo 500 m³ v kalendářním měsíci povinni provádět měření množství vody, se kterou nakládají a výsledky předávat příslušnému správci povodí.

Správci povodí a pověřené odborné subjekty poskytují na vyžádání bezplatně správním úřadům informace o stavu povrchových a podzemních vod; zároveň bezplatně poskytují Ministerstvu zdravotnictví informace týkající se nakládání s povrchovými a podzemními vodami v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.

Na zdroje přírodních minerálních vod se vodní zákon vztahuje rovněž v problematice vydávání vyjádření vodoprávního úřadu dle ustanovení § 18 vodního zákona. Cílem vyjádření je zhodnotit, zda je záměr z hlediska zájmů chráněných podle vodního zákona možný, popřípadě za jakých podmínek. Vyjádření není rozhodnutím ve správním řízení a nenahrazuje povolení nebo souhlas vodoprávního úřadu vydaný podle vodního zákona.

V plném rozsahu se vodní zákon na problematiku přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod vztahuje v otázce vypouštění použitých vod do vod povrchových nebo podzemních²²⁵. Dle ustanovení § 38 odst. 2 vodního zákona se nepoužité minerální vody z přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody nepovažují za odpadní vody podle tohoto zákona. A contrario vyplývá, že za odpadní vody se považují použité vody z těchto zdrojů (například vody po podané koupeli)²²⁶. Odpadní vody z balneoprovozů jsou ve většině případů zaústěny

---

²²⁵ Vypouštění do vod podzemních však s ohledem na skutečnost, že ve většině právních předpisů stanovujících ochranná pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je toto zakázáno, bude spíše výjimkou.

²²⁶ Toto vyplývá rovněž z ustanovení § 38, které konstatuje, že odpadními vodami jsou vody použité mimo jiné v průmyslových, zdravotnických a jiných stavbách a zařízeních, pokud mají po použití

do kanalizační sítě. V provozním řádu kanalizace provozovatel stanoví nejvyšší přípustné hodnoty znečištění odpadních vod předávaných do kanalizační sítě a také způsob měření množství odpadních vod. Vypouštění odpadních vod do vod povrchových bude provozovatelem řešeno nejčastěji v případech, kdy jsou provozovány například léčebné bazény pro více osob, a množství odpadní vody by překračovalo kapacitní možnosti kanalizační sítě. V první řadě je provozovatel povinen zajistit určité předčištění těchto minerálních vod pomocí dostupných technologií. V souladu s rozhodnutím vodoprávního úřadu o povolení k nakládání s vodami je provozovatel povinen dle ustanovení § 38 odst. 4 měřit objem vypouštěných odpadních vod a míru jejich znečištění.

Za vypouštění použitých minerálních vod do kanalizace se platí poplatky dané ceníkem provozovatele kanalizace. Za vypouštěných odpadních vod do vod povrchových je znečišťovatel povinen platit poplatek za znečištění vypouštěných odpadních vod a poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod²²⁷.

Povinnost platit poplatky se nevztahuje na vypouštění minerálních vod osvědčených podle lázeňského zákona jako přírodní léčivý zdroj, pokud nebyly použity při lázeňské léčebně rehabilitační péči případně zdrojů přírodních minerálních vod, pokud nebyly použity při výrobě balených minerálních vod.²²⁸

Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je v rámci vodního zákona nepřímě zajištěna rovněž ustanovením § 41, které ukládá povinnosti při havárii, již se rozumí mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod. Aby nebyla ohrožena rovněž jakost přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, vodní zákon ukládá, aby Hasičský záchranný sbor České republiky, Policie České republiky a správce povodí neprodleně informovali o jim nahlášené havárii příslušný vodoprávní úřad a Českou inspekci životního prostředí, která bude o havárii, k níž došlo

---

změněnou jakost (složení nebo teplotu), jakož i jiné vody z těchto staveb a zařízení odtékající, pokud mohou ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod.

²²⁷ Ustanovení § 90 odst. 1 a 2 vodního zákona.

²²⁸ Stejná situace je v případě poplatku za eventuální povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních. Ani v tomto případě se povinnost platit poplatky na vypouštění minerálních vod osvědčených podle lázeňského zákona jako přírodní léčivý zdroj, pokud nebyly použity při lázeňské léčebně rehabilitační péči, nebo přírodních minerálních vod, pokud nebyly použity při výrobě balených minerálních vod, nevztahuje.

v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, informovat též Ministerstvo zdravotnictví.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

Dalším předpisem zasahujícím do ochrany přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně zemědělského půdního fondu“).

Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu stanovuje základní zásady ochrany zemědělského půdního fondu tak, aby bylo zabráněno vzniku možných škod na zemědělském půdním fondu při stavební, těžební či průmyslové činnosti, případně aby tyto škody byly omezeny na nejnižší možnou míru. Právníkové a fyzické osoby jsou tak povinny řídit se zákonem specifikovanými zásadami ochrany zemědělského půdního fondu, mimo jiné provádět skrývku zemin. Z této povinnosti může příslušný správní orgán udělit výjimku, a to mimo jiné při odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu za účelem zřízení ochranných pásem I. stupně přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Ochrana těchto zdrojů je zde tedy upřednostněna.

Dle prováděcí vyhlášky²²⁹ k zákonu o ochraně zemědělského půdního fondu je navíc jedním z důvodů pro uložení změny kultury zemědělské půdy skutečnost, že obhospodařováním pozemku v dosavadní kultuře dochází k ohrožení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod podle lázeňského zákona.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (dále jen „lesní zákon“), ve znění pozdějších předpisů, zavádí v ustanovení § 8 termín „lesy zvláštního určení“ - kategorii lesů, jež mají za cíl plnit zejména mimoprodukční funkce. Dle ustanovení § 8 odst. 1 jsou lesy zvláštního určení mimo jiné lesy, které se nacházejí v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.

Do kategorie lesů zvláštního určení lze dále dle ustanovení § 8 odst. 2 zařadit ostatní lesy, u nichž je veřejný zájem na zlepšení a ochraně životního prostředí

---

²²⁹ Vyhláška č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu.

nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa nadřazen funkcím produkčním, těmi jsou například lesy lázeňské.

V prvním odstavci § 8 jsou tedy vymezeny lesy, které jsou za lesy zvláštního určení prohlášeny přímo zákonem, a není o nich rozhodováno. Naopak o zařazení lesů do kategorie lesů zvláštního určení podle odstavce druhého rozhoduje orgán státní správy lesů na návrh vlastníka lesa nebo z vlastního podnětu. Podle ustanovení § 48a odst. 1 písm. a) lesního zákona o tomto rozhoduje krajský úřad.

4.2.4 Ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod před závadnými látkami

Závadnými látkami jsou dle ustanovení § 39 vodního zákona „*látky, které nejsou odpadními ani důlními vodami a které mohou ohrozit jakost povrchových nebo podzemních vod*“. Každý, kdo zachází s těmito látkami, je tedy povinen učinit taková opatření, která zamezí jejich vniknutí do povrchových nebo podzemních vod či způsobení jiného ohrožení.

V případech, kdy uživatel závadných látek zachází s těmito látkami ve větším rozsahu, nebo kdy zacházení s nimi je spojeno se zvýšeným nebezpečím pro povrchové nebo podzemní vody, má uživatel závadných látek povinnost vypracovat plán opatření pro případy havárie (havarijní plán), provádět záznamy o provedených opatřeních a tyto záznamy uchovávat po dobu 5 let.

Náležitosti havarijního plánu a nakládání se závadnými látkami stanoví Ministerstvo životního prostředí vyhláškou. Tou je vyhláška č. 450/2005 Sb., o náležitostech nakládání se závadnými látkami a náležitostech havarijního plánu, způsobu a rozsahu hlášení havárií, jejich zneškodňování a odstraňování jejich škodlivých následků, ve znění pozdějšího předpisu, která v ustanovení § 2 vymezuje základní pojmy. Pro účely této vyhlášky se tak zacházením se závadnými látkami, které je spojeno se zvýšeným nebezpečím pro povrchové nebo podzemní vody, rozumí zacházení s nebezpečnou závadnou látkou nebo zvlášť nebezpečnou závadnou látkou, a to mimo jiné též v ochranných pásmech přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.

Ustanovení § 5 této vyhlášky uvádí náležitosti havarijního plánu, v němž se mimo jiné uvedou adresy a telefonická spojení na správní úřady, subjekty účastnící se zneškodňování havárie, případně jiné odborné subjekty a další zainteresované

právnícké i fyzické osoby - v případě dotčení ochranných pásem přírodních léčivých zdrojů nebo zdrojů přírodních minerálních vod je tímto Český inspektorát lázní a zřídel spadající pod Ministerstvo zdravotnictví.

4.3 Předběžná opatření

Za účelem ochrany přírodních zdrojů minerálních vod, peloidů a plynů nebo ochrany přírodních léčebných lázní před vznikem případných škod může Ministerstvo zdravotnictví v období před vydáním osvědčení nebo před stanovením statutu lázeňského místa vydat dle ustanovení § 42 předběžné opatření k jejich ochraně. Předběžné opatření lze vydat jen na dobu nezbytně nutnou k zabezpečení ochrany, nejdéle na dobu 2 let. V praxi toto ustanovení však není v současné době využíváno.

5. Odpovědnost na úseku využívání a ochrany přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod

5.1 Občanskoprávní odpovědnost

Systém občanskoprávní odpovědnosti za škody je upraven primárně v zákoně č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Podle ustanovení § 415 občanského zákoníku je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Dále se však občanský zákoník vztahuje pouze na škody na majetku nebo na lidském zdraví. V rámci obecné odpovědnosti rozlišuje občanský zákoník odpovědnost za škodu, která byla způsobena porušením právních povinností a vznikla zaviněním škůdce²³⁰ a odpovědnost za škody způsobené jinému provozní činností²³¹. Za škodu způsobenou provozní činností občanský zákoník považuje škodu způsobenou činností, která má provozní povahu, nebo věcí použitou při činnosti; fyzikálními, chemickými, popřípadě biologickými vlivy provozu na okolí; nebo oprávněným prováděním nebo zajištěním prací, jimiž je způsobena jinému škoda na nemovitosti nebo je mu podstatně ztíženo nebo znemožněno užívání nemovitosti. Odpovědnost za škodu způsobené provozní činností vzniká bez ohledu na to, zda došlo k porušení

---

²³⁰ Ustanovení § 420 občanského zákoníku.

²³¹ Ustanovení § 420a občanského zákoníku.

právní povinnosti, nevyžaduje se přitom ani zavinění škůdce. Zprostit se odpovědnosti může pouze ten, kdo prokáže, že škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu anebo vlastním jednáním poškozeného. Jedná se tedy o tzv. objektivní odpovědnost, která však není absolutní, protože se jí lze zprostit (liberovat). V případě uplatnění odpovědnosti za škody způsobené provozní činností, resp. provozem zvláště nebezpečným, může často jít i o náhradu škod na životním prostředí. Rozsah náhrady škody podle občanského zákoníku je však jedním z limitujících faktorů aplikace občanského zákoníku na odškodňování škod na životním prostředí. Podle § 442 odst. 1 občanského zákoníku se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Způsob náhrady škody je upraven v odstavci druhém, podle kterého se škoda hradí v penězích; požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda navrácením do předešlého stavu.

Z uvedeného vyplývá, že soukromoprávní úprava se tak vztahuje pouze na škody na zdraví a na majetku, kdežto povrchové a podzemní vody, tedy i přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod jsou vyloučeny z předmětu vlastnického práva. Meze využití soukromoprávní úpravy odpovědnosti za škody pro účely nápravy ztrát na těchto zdrojích spočívají zejména v nezbytnosti její přesné kvantifikace, možnosti uplatňovat ji jen na vlastnitelné složky životního prostředí a v principu volné dispozice. Ve vztahu k problematice přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod by šlo pravděpodobně soukromoprávní úpravu použít v případě ušlého zisku uživatele, například pokud by došlo ke znečištění zdroje, které by mu znemožnilo jeho využívání. Lze se domnívat, že v takové situaci by bylo možné odpovědnost za škodu uplatnit. Zmíněné by se mohlo týkat jak uživatelů zdrojů přírodních minerálních vod, tedy producentů balených minerálních vod, u kterých by bylo možné ušlý zisk stanovit v případě zastavení výroby, tak samozřejmě i poskytovatelů lázeňské léčebně rehabilitační péče, kteří by byly nuceni uzavřít provoz.

Co se týče budoucí právní úpravy, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“), tento i nadále primárně zakotvuje prevenční povinnost. Ta je však omezena v zásadě na ochranu absolutních práv (svoboda, život, zdraví, vlastnictví jiného). Co se týče majetkové újmy (škody), tato představuje jakoukoliv ztrátu na majetku (škodu skutečnou i ušlý zisk). Za vzniklou škodu je zpravidla odpovědný ten, kdo ji způsobil - tzv. škůdce. Nový občanský zákoník nově

rozlišuje podmínky náhrady škody s ohledem na to, kterou ze svých povinností škůdce porušil, tedy zda porušil povinnosti vyplývající ze zákona, smlouvy, či dobrých mravů²³².

Zatímco při porušení zákona je škůdce za škodu odpovědný zpravidla pouze v případech, že ji skutečně zavinil, při porušení smluvní povinnosti není zavinění vždy třeba.

Je-li někomu způsobena škoda na věci, připadají v úvahu dva způsoby náhrady: buď v penězích, anebo uvedením do předešlého stavu. Nový občanský zákoník oproti současnému občanskému zákoníku preferuje náhradu škody uvedením do původního stavu. Zároveň však umožňuje, aby si poškozený místo této formy zvolil náhradu peněžitou²³³.

Co se týče provozní činnosti, nový občanský zákoník zavádí, že osoby provádějící tuto činnost se povinnosti nahradit škodu vzniklou z provozní činnosti mohou zprostit, pokud prokáží, že vynaložily veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo²³⁴. Jde o určité zmírnění oproti úpravě v současném občanském zákoníku, proto nový občanský zákoník současně vymezuje druh provozů tzv. zvláště nebezpečných²³⁵, tedy provozů, které ze své povahy vyvolávají vysoké riziko vzniku škody, a to i při vynaložení řádné či dokonce veškeré možné péče. V případě těchto provozů stanoví nový občanský zákoník podstatně přísnější pravidla, kdy je provozovatel povinen hradit škodu, například únik chemických látek do půdy, povrchových nebo podzemních vod, bez ohledu na to, zda vynaložil veškerou možnou péči. Povinnosti se zproští, pouze pokud prokáže, že škoda byla způsobena vyšší mocí či že byla způsobena vlastním jednáním poškozeného či třetí osoby.

Zde by se dala spatřovat eventuelní náhrada i ve vztahu k uživatelům přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, stejně tak nový občanský zákoník ponechává možnost případné náhrady ušlého zisku.

5.2 Deliktní odpovědnost

Systém deliktní odpovědnosti za ohrožení či poškození přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod je upraven zejména v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní

---

²³² Ustanovení § 2909 – 2913 nového občanského zákoníku.

²³³ Ustanovení § 2951 nového občanského zákoníku.

²³⁴ Ustanovení § 2924 nového občanského zákoníku.

²³⁵ Ustanovení § 2925 nového občanského zákoníku.

zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (trestněprávní odpovědnost) a dále v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, a v jednotlivých právních předpisech na úseku ochrany životního prostředí (odpovědnost za přestupky či jiné správní delikty).

5.2.1 Odpovědnost trestněprávní

Pro ochranu přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst není v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), zakotvena konkrétní skutková podstata trestného činu, která by postihovala jejich případné ohrožení či poškození. Ve vztahu k této problematice tak lze uplatnit pouze obecnější trestné činy, zejména vztahující se k ohrožení nebo poškození životního prostředí, kterým může za určitých okolností dojít ke vzniku trestněprávní odpovědnosti fyzické osoby spočívající ve spáchání úmyslného nebo nedbalostního trestného činu, a od 1. 1. 2012 rovněž ke vzniku trestněprávní odpovědnosti právnické osoby.

Trestní zákoník upravuje trestné činy proti životnímu prostředí v hlavě VIII, v ustanovení § 293 – 308.²³⁶ Trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí se dle ustanovení § 293 dopustí ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt, nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti se dle ustanovení § 294 dopustí ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt, anebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo kdo

---

²³⁶ Na rozdíl od dřívější právní úpravy, zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, který neobsahoval samostatnou hlavu upravující trestné činy proti životnímu prostředí, tyto byly zakotveny na různých místech zákona.

z hrubé nedbalosti takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Znečištění nebo jiné poškození určité složky životního prostředí ať již úmyslně nebo z nedbalosti pachatel způsobí porušením zákonů o ochraně životního prostředí nebo jeho složek, zákonů o ochraně a využívání přírodních zdrojů nebo zákonů o chemických látkách a chemických přípravcích. Přírodními zdroji jsou ty části živé nebo neživé přírody, které člověk využívá nebo může využívat k uspokojování svých potřeb, například nerostné bohatství či prameny minerálních vod.²³⁷ Těchto trestných činů se tedy pachatel dopustí rovněž, pokud poškodí nebo ohrozí přírodní léčivé zdroje nebo zdroje přírodních minerálních vod. Lze uvažovat, zda by mohlo dojít rovněž k takovému poškození, že by tím mohla být způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt. Zde přichází v úvahu případ závažné kontaminace zdroje, která by byla zdraví nebezpečná, nicméně vzhledem k rozsáhlým a četným kontrolám výtěžků ze zdroje, ať již v rámci výroby balených minerálních vod, nebo v provozu zdravotnického zařízení, by jakákoli taková kontaminace měla být rozpoznána včas. Trestného činu se dopustí rovněž osoba, která poškození nebo ohrožení složky zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. K tomu by mohlo dojít například ze strany vlastníka pozemku, který by bránil přístupu ke zdroji a řešení havarijní situace.

Za zmínku stojí rovněž trestný čin poškození vodního zdroje, kterého se dle ustanovení § 294a dopustí ten, kdo, byť i z hrubé nedbalosti, způsobí poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo tak, že tím zanikne, nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu vodního zdroje. Zda-li by se tato skutková podstata vztahovala rovněž na přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod však není jednoznačné, jelikož dle ustanovení § 2 vodního zákona jsou vodním zdrojem povrchové nebo podzemní vody, které jsou využívány nebo které mohou být využívány pro uspokojení potřeb člověka, zejména pro pitné účely.

Ve vztahu k případnému poškození zařízení sloužících k využívání jednotlivých zdrojů v úvahu přichází i trestný čin poškození cizí věci dle ustanovení § 228, kterého se dopustí ten, kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak

---

²³⁷ VANTUCH, P.: *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Nakladatelství ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8, str. 1058.

na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou²³⁸, či kdo cizí věc poškodí tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou. Naplnění kvalifikované skutkové podstaty se dopustí ten, kdo takovým činem způsobí značnou škodu²³⁹ nebo škodu velkého rozsahu²⁴⁰. V praxi se lze v omezené míře setkat s vandalismem na zdrojích, poškozováním jejich poklopů a oplocení. V tomto ohledu by nejspíš mohla být naplněna základní skutková podstata. Naplnění kvalifikované skutkové podstaty, a tedy způsobení škody v zákonem stanovené míře, by ve vztahu k přírodním léčivým zdrojům a zdrojům přírodních minerálních vod znamenalo pravděpodobně způsobení poškození celého minerálovodu či více vrtů najednou.

Co se týče trestněprávní odpovědnosti právnických osob, tyto se mohou v oblasti ochrany životního prostředí, tedy i ochrany přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, dopustit taxativně vyjmenovaných trestných činů vymezených v ustanovení § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Všechny výše uvedené trestné činy, s výjimkou trestného činu poškození cizí věci dle ustanovení § 228, jsou v tomto ustanovení zahrnuty, může se jich tedy dopustit i právnická osoba.

5.2.2 Odpovědnost za správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob

Odpovědnost za správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob je v lázeňském zákoně upravena v ustanovení § 41. Za nejzávažnější porušení lázeňského zákona, jako je například využívání zdroje bez povolení ministerstva nebo jeho využívání v rozporu s tímto povolením, neplnění povinností uživatele zdroje či vykonávání činností zakázaných v ochranném pásmu zdroje nebo v lázeňském místě, je Ministerstvo zdravotnictví oprávněno uložit pokutu až do výše 5 000 000 Kč. Další kompetence náleží vodoprávnímu úřadu a obci v přenesené působnosti. Vodoprávní úřad může uložit pokutu až do výše 3 000 000 Kč zejména tomu, kdo neplní povinnosti uživatele zdroje, jehož výtěžkem je neuhličitá voda nebo vykonává činnost zakázanou v ochranném pásmu takového zdroje.

---

²³⁸ Škodou nikoli nepatrnou se dle ustanovení § 138 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč.

²³⁹ Značnou škodou se dle ustanovení § 138 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč.

²⁴⁰ Škodou velkého rozsahu se dle ustanovení § 138 trestního zákoníku rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč.

Obec může v přenesené působnosti uložit pokutu až do výše 100 000 Kč právnické nebo fyzické osobě oprávněné k podnikání, která úmyslně zničí, poškodí, neoprávněně přemístí nebo odstraní značku nebo tabulku, která v terénu vyznačuje hranice ochranného pásma zdroje nebo území lázeňského místa.

Při stanovení výše pokuty přihlíží ministerstvo, vodoprávní úřad a obec k závažnosti protiprávního jednání, míře ohrožení zdroje, prostředí přírodních léčebných lázní a k rozsahu škodlivých následků, pokud k nim došlo.²⁴¹

5.2.3 Odpovědnost za přestupky fyzických osob

V souvislosti s přijetím lázeňského zákona byl novelizován zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, do kterého bylo vloženo ustanovení § 29a s názvem: *Přestupky na úseku vyhledávání, ochrany, využívání a dalšího rozvoje přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod a lázeňských míst*. To upravuje odpovědnost za přestupky fyzických osob, které se především zaměřují na postihy osob, které vykonávají činnosti nedovolené v ochranných pásmech zdrojů a na území lázeňských míst. Přestupku se tak dopustí zejména ten, kdo poruší omezení nebo zákazy stanovené na ochranu přírodního léčivého zdroje, zdroje přírodní minerální vody, přírodních léčebných lázní nebo lázeňského místa, kdo vykonává činnost zakázanou v ochranném pásmu nebo ve vnitřním území lázeňského místa či například kdo úmyslně zničí, poškodí, přemístí nebo odstraní značku vyznačující hranice nebo oplocení ochranného pásma nebo území lázeňského místa. Za přestupky dle zákona č. 200/1990 Sb. lze uložit pokutu do výše 50 000 Kč.

5.2.4 Deliktní odpovědnost de lege ferenda

V České republice je v oblasti ochrany přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst právní úprava odpovědnosti za správní delikty rozdělena do více právních předpisů. Zatímco správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob jsou zahrnuty v lázeňském

---

²⁴¹ Deliktní odpovědnost je upravena rovněž například v zákoně o lázních v Porýní-Vestfálsku (Gesetz über Kurorte im Land Nordrhein-Westfalen (Kurortegesetz - KOG) vom 11. 12. 2007 (GV NRW. 2008, 8), který porušení pořádku upravuje v ustanovení § 28. Porušení pořádku se dle tohoto ustanovení dopustí například ten, kdo neoprávněně používá označení „přírodní léčivá voda“ nebo „státně uznané léčebné místo“. Takové jednání může být pokutováno až do výše 5000 EUR.

zákoně, přestupky fyzických osob jsou zakotveny v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Naproti tomu například slovenský lázeňský zákon systematicky rozděluje a upravuje přestupky i jiné správní delikty přímo v samotném lázeňském zákoně. Právní úprava je tak jednotnější a lze se domnívat, že pro adresáty právní normy také přehlednější. Ustanovení § 47 upravuje přestupky fyzických osob, jejichž skutkové podstaty jsou ve skrze stejné, jako v české právní úpravě. Rozdílným bodem jsou přestupky, kterých se dopustí ten, kdo provede činnost, kterou ohrozí nebo zhorší klimatické podmínky vhodné k léčení, či kdo neoprávněně manipuluje s technickým zařízením přírodního léčivého zdroje, přírodního minerálního zdroje, pozorovacího vrtu nebo se souvisejícím zařízením sloužícím k jeho využívání nebo pozorování či kdo takové zařízení poškodí.

Za přestupky dle slovenského lázeňského zákona lze uložit pokutu od 33 EUR do 1 659 EUR. Přestupky projednává Státní lázeňská komise a výnosy z pokut jsou příjmem státního rozpočtu. Výjimkou je pouze přestupek spočívající v útoku na značku či tabuli vyznačující v terénu hranice ochranného pásma nebo lázeňského místa, který projednává příslušná obec, a výnosy z pokut jsou příjmem jejího rozpočtu.

Přestože konkrétní skutkové podstaty jsou upraveny v lázeňském zákoně, pro určení obecných podmínek odpovědnosti a řízení o přestupcích se použije zákon o přestupcích, tj. zákon č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, ve znění pozdějších predpisov.

Ustanovení § 48 slovenského lázeňského zákona následně upravuje jiné správní delikty. Správního deliktu se dopustí fyzická osoba (podnikatel) nebo právnická osoba, pokud například využívá k balneoterapii v rámci lázeňské péče jinou vodu než přírodní léčivou vodu nebo klimatické podmínky, které nebyly uznány podle zákona za klimatické podmínky vhodné k léčení, na území vyčleněném podle nezbytných prozatímních ochranných opatření vykonává činnost v rozporu se stanovenými omezeními nebo zákazy či neplní povinnosti uložené zákonem.

Správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob projednává a sankce za ně ukládá Státní lázeňská komise, výnosy z pokut jsou příjmem státního rozpočtu. Výše pokut se pohybuje v rozpětí od 331 do 165 969 EUR dle závažnosti deliktu.

V návaznosti na uvedené lze uvažovat nad budoucím přenesením právní úpravy skutkových podstat přestupků rovněž do českého lázeňského zákona.

5.3 Odpovědnost za ekologickou újmu

Veřejnoprávní odpovědnost za ekologickou újmu je v obecné rovině upravena v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o životním prostředí“). Pojem „ekologická újma“ je zde definován jako „*ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.*“²⁴² Jde o velmi širokou a obecně platnou definici.

O odpovědnosti za ekologickou újmu hovoří zákon o životním prostředí v ustanovení § 27, dle kterého „*každý, kdo poškozováním životního prostředí nebo jiným protiprávním jednáním způsobil ekologickou újmu, je povinen obnovit přirozené funkce narušeného ekosystému nebo jeho části. Není-li to možné nebo z vážných důvodů účelné, je povinen ekologickou újmu nahradit jiným způsobem (náhradní plnění); není-li to možné, je povinen nahradit tuto újmu v penězích. Souběh těchto náhrad se nevylučuje.*“

Ekologická újma dle zákona o životním prostředí se uplatňuje jen ve velmi omezeném rozsahu, protože k provedení příslušných ustanovení zákona nebyl přijat žádný zvláštní předpis. Existují jen jednotlivá dílčí ustanovení ve složkových zákonech, která obsahují různorodou úpravu například ukládání preventivních nebo nápravných opatření, včetně možnosti omezit nebo zastavit provoz činnosti v případě hrozby takového poškození. Mezi tyto zvláštní právní předpisy patří zejména zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, vodní zákon, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu a lesní zákon.

S ohledem na význam přírodního bohatství, kterým jsou bezpochyby i přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod, je nutné omezit jejich ohrožení na co nejnížší možnou míru. Se vzrůstajícím vlivem a možnostmi zejména podnikajících právnických osob je nutné předcházet hrozbě ekologické újmy, a pokud k ní dojde,

---

²⁴² Ustanovení § 10 zákona o životním prostředí.

zajistit její nápravu. Z tohoto důvodu²⁴³ došlo k přijetí právní úpravy odpovědnosti za ekologickou újmu, zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o ekologické újmě“), která do českého právního řádu transponovala směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí (Ú.v. EÚ L 143, 30. 4. 2004)²⁴⁴. Tato směrnice se vztahuje na škody na třech přírodních zdrojích, konkrétně na biodiverzitě (vymezené chráněnými druhy a přírodními stanovišti), povrchové a podzemní vodě a na půdě, včetně půdy zemědělské a lesní.

Zákon o ekologické újmě vychází z právních aktů Evropské unie a je založen zejména na principech prevence, odpovědnosti původce a nápravy. Princip prevence stanovuje povinnost provozovatele provádět preventivní opatření uložená příslušným správním úřadem a nést náklady s nimi spojené. Zásada odpovědnosti původce požaduje, aby nápravná opatření prováděl primárně provozovatel jako původce ekologické újmy. I v případě, že by tato opatření musela být provedena příslušným správním úřadem, nese konečné náklady provozovatel. Princip nápravy ekologické újmy vychází z upřednostňování nápravných opatření před peněžními a klade důraz na efektivní dekontaminaci a obnovení zasaženého zdroje nebo jeho nahrazení. Obnova přírodních zdrojů má být přednostně provedena navrácením do původního stavu (naturální restitucí), sekundárně kompenzačními opatřeními (na základě rovnocennosti funkcí či zdrojů).

Ekologická újma, která může být způsobena provozní činností ve smyslu právní úpravy zákona o ekologické újmě, je chápána jako měřitelná nepříznivá změna přírodního zdroje nebo poškození funkcí přírodního zdroje.²⁴⁵ Tímto svým vymezením se ekologická újma odlišuje od klasického soukromoprávního chápání a pojmání škody

---

²⁴³ Pro řešení poškození životního prostředí nebyla, jak již bylo naznačeno v dřívějším výkladu, dostačující ani soukromoprávní úprava odpovědnosti za škody obsažená v občanském zákoníku, resp. obchodním zákoníku.

²⁴⁴ Směrnice 2004/35/ES vychází z principu odpovědnosti původce. Cílem směrnice je mimo jiné přimět toho, kdo poškodí životní prostředí (znečišťovatele), aby napravil vzniklou ekologickou újmu. To vede původce k tomu, aby snižoval znečištění až do úrovně, kdy náklady na takováto opatření převýší náklady na nápravu ekologické újmy. Tato povinnost tak vede k prevenci vzniku ekologické újmy a je cestou k internalizaci nákladů na ochranu životního prostředí (nákladů na prevenci znečištění a obnovu životního prostředí). Povinnost k nápravě ekologické újmy by rovněž měla zajistit účinnou dekontaminaci životního prostředí a uvedení do původního stavu. Viz důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Server ASPI. 2008 [cit. 2013-01-03]. č. 167/2008 Sb.

²⁴⁵ Ustanovení § 2 písm. a) zákona o ekologické újmě.

jakožto materiální ztráty na věci, protože újmou je především ztráta imateriální povahy. Ekologickou újmu projevující se zejména v poškození mimoprodukčních funkcí složek životního prostředí (například oslabení retenční funkce pozemku, ztráta druhové pestrosti nebo nevhodná změna druhové skladby). Další okolností, která odlišuje klasické soukromoprávní pojetí škody na majetku obsažené v občanském zákoníku od ekologické újmy v zákoně o ekologické újmě, je již zmíněná skutečnost, že některé složky životního prostředí, na nichž může vzniknout ekologická újma, nejsou buď přímo ze zákona (podzemní a povrchová voda podle § 3 vodního zákona) nebo nepřímo na základě své povahy (chráněné druhy volně žijících živočichů) předmětem vlastnického práva.

Přírodními zdroji, ke kterým se ekologická újma váže, se rozumí chráněné druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a přírodní stanoviště (která se tématu práce netýkají), dále půda, horniny, a povrchová nebo podzemní voda. Zdroji vody se rozumí i přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod a půdou i zdroje peloidu.

Provozní činností ve smyslu zákona o ekologické újmě se rozumí činnost vykonávaná při výkonu určité profese. Nepatří sem tedy například výkon činnosti v pracovním poměru nebo činnosti zájmové. Směrnice 2004/35/ES používá pojem *occupation activity*. Může se jednat o činnost podnikatelskou (osoby zapsané do obchodního rejstříku, živnostníci, registrovaní zemědělci atd.), ale i o činnost neziskovou (například státní nemocnice, zdravotnická zařízení, školy, obecně prospěšné společnosti). Provozovatelem jsou fyzické nebo právnické osoby vykonávající nebo řídící tuto činnost, případně též držitelé povolení, souhlasu nebo jiného oprávnění k výkonu provozní činnosti.^{246, 247}

I když ekologické újmě může předcházet protiprávní jednání této osoby, ke vzniku její povinnosti k náhradě újmy se nevyžaduje. Provozovatel tedy odpovídá objektivně, bez ohledu na to, zda újma vznikla v důsledku porušení právní povinnosti, či nikoliv. Tato povinnost však není absolutní, provozovatel se jí může zprostit (liberovat).

---

²⁴⁶ Ustanovení § 2 písm. i) zákona o ekologické újmě.

²⁴⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě. Server ASPI. 2008 [cit. 2013-01-03]. č. 167/2008 Sb.

Preventivní a nápravná opatření jsou povinni provádět primárně provozovatelé, kteří také nesou náklady na tato opatření. Členské státy Evropské unie mají prostřednictvím příslušných správních orgánů provést preventivní a nápravná opatření samy, pokud provozovatel nesplní zákonem stanovené povinnosti nebo nelze-li provozovatele zjistit.²⁴⁸ Stát nese náklady na odstraňování tzv. starých ekologických zátěží, u kterých není znám jejich původce a které vznikly před vstupem směrnice 2004/35/ES v platnost.

Jak již bylo uvedeno výše, zákon o ekologické újmě neupravuje povinnost k prevenci nebo nápravě ekologické újmy ve vztahu ke všem složkám životního prostředí. Jedná se pouze o zúžený okruh přírodních zdrojů, a to vybrané součásti přírody, vodu a půdu.

Zákon se nevztahuje na jakékoliv poškození těchto přírodních zdrojů, ale pouze na poškození, které je měřitelné a dosahuje určitého stupně, tedy má závažné nepříznivé účinky. Zda došlo k takové ekologické újmě, zjišťuje příslušný orgán veřejné správy.

Pro případ ekologické újmy na půdě nebo horninách, včetně přírodních léčivých zdrojů peloidu, předpokládá zákon využití zvláštního nástroje – analýzy rizik. Existuje-li tak důvodné podezření, že v důsledku provozní činnosti uvedené v příloze č. 1 k zákonu o ekologické újmě došlo k ekologické újmě na půdě nebo horninách, včetně přírodních léčivých zdrojů peloidu, zajistí příslušný orgán dle ustanovení § 11 bez zbytečného odkladu zpracování analýzy rizik. Do doby předložení analýzy rizik příslušný orgán přeruší řízení o uložení nápravných opatření. Vyhláška č. 17/2009 Sb., o zjišťování a nápravě ekologické újmy na půdě, stanovuje metody a způsob zpracování analýzy rizik, způsob hodnocení vhodnosti a proveditelnosti nápravných opatření, stanovování cílů nápravných opatření a způsobů prokazování jejich dosažení, včetně způsobu srovnání alternativních postupů omezování nebo eliminace rizik pro lidské zdraví. Dle ustanovení § 2 odst. 1 analýza rizik zahrnuje mimo jiné průzkum stavu znečištění půdy nebo hornin, včetně přírodních léčivých zdrojů peloidu.

Zákon o ekologické újmě stanoví povinnost finančního zajištění provozovatelů vybraných činností uvedených v příloze č. 1. K zajištění preventivních a nápravných opatření má mít provozovatel odpovídající finanční zajištění, aby mohlo dojít k jejich

---

²⁴⁸ Článek 5 a 6 Směrnice 2004/35/ES.

realizaci. Podrobnosti stanoví nařízení vlády č. 295/2011 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění, jehož příloha č. 1 uvádí, že v základním hodnocení rizik se uvádí mimo jiné výskyt ochranného pásma přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a jeho vzdálenosti od místa provozní činnosti (rozlišována vzdálenost do 50 m, a 50 až 250 m). Je zde tedy zohledněna rovněž ochrana přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, a v závislosti na vzdálenosti provozovatele od jednotlivých ochranných pásem zdrojů je stanovováno jejich finanční zajištění pro případ vzniku ekologické újmy.

Pokud ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu způsobilo více provozovatelů, nesou náklady na její odstranění společně a nerozdílně. Oprávněným ze způsobené ekologické újmy je stát. Způsob výpočtu ekologické újmy se provádí podle již zmíněného nařízení vlády č. 295/2011 Sb.²⁴⁹.

Závěrem považuji za vhodné zmínit právní úpravu vodního zákona. Jeho účelem je mimo jiné chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování a zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod a přispívat k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závisajících suchozemských ekosystémů. Vodní zákon upravuje náhrady za ztrátu podzemní vody a dále podmínky odstraňování havárií a ukládání nápravných opatření k odstranění následků nedovoleného vypouštění odpadních vod, nedovoleného nakládání se závadnými látkami nebo havárií.

V § 29 odst. 2 vodního zákona je upravena objektivní odpovědnost za ztrátu podzemní vody, která není vázána na protiprávní jednání. Podle tohoto ustanovení je osoba, která způsobí při provozní činnosti ztrátu podzemní vody nebo podstatné snížení možnosti odběru ve zdroji podzemních vod, popřípadě zhoršení jakosti vod v něm, povinna nahradit vzniklou škodu tomu, kdo má povoleno odebírat podzemní vodu z tohoto vodního zdroje, a dále provést podle místních podmínek potřebná opatření k obnovení původního stavu. Náhrada spočívá v opatření náhradního zdroje vody. Není-li to možné nebo účelné, je povinna poskytnout jednorázovou náhradu odpovídající snížení hodnoty tohoto nemovitého majetku, s jehož užíváním je povolení spojeno. Ve sporech o náhradu škody nebo o její výši rozhoduje soud. Tím nejsou dotčeny obecné předpisy o náhradě škody. Tento způsob nápravy škod na podzemních

---

²⁴⁹ Toto však bylo přijato až v roce 2011, dlouho se tedy podle tohoto ustanovení nepostupovalo a nápravná opatření se ukládala podle zvláštních právních předpisů v oblasti ochrany životního prostředí.

vodách se použije i pro nápravu důlních škod na podzemních vodách podle § 37 odst. 2 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon). Tato povinnost se nevztahuje na případ přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. V lázeňském zákoně žádné takové ustanovení není, bylo by však vhodné jej *de lege ferenda* zakotvit.

6. De lege ferenda

Lázeňský zákon představuje relativně dostačující úroveň ochrany přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázní i lázeňských míst. Po více než deseti letech uplatňování zákona v praxi se však stále zřetelněji ukazují potřeba změn zejména v několika problémových oblastech. Nelze opomíjet fakt určité nečitelnosti zákona, která ztěžuje jeho výklad a aplikaci v praxi, a která v mnohém působí problémy adresátům této normy.

Předně je nutné mít na paměti, že pravděpodobně z důvodu úzkého zaměření lázeňského zákona a velmi specifického prostředí, ve kterém je aplikován, k němu není doposud vydán žádný komentář ani jiná odborná právnická literatura. Výklad jednotlivých ustanovení je tak někdy velice složitý a není publikace, o kterou by bylo možné se opřít.

Jednotlivé problematické oblasti byly průběžně naznačovány v rámci rigorózní práce. Jako klíčová se jeví zejména potřeba jasného vymezení základních pojmů zákona. Cílem je jednoznačné definování pojmů používaných v zákoně tak, aby bylo zabráněno nejasnostem při jeho výkladu²⁵⁰.

Z praxe lze vnímat špatnou uchopitelnost zákona, a to nejen u laiků, ale rovněž u právnických vzdělaných osob. Zákon na mnoha místech hovoří nejasně, nechává volný výklad, který vyvolává u adresáta právní normy nejistotu. Často se lze setkat s nepochopením zákona již v úvodu, kdy tento hovoří o dvou různých typech zdrojů, které však nerozlišuje dostatečně názorně (přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod jsou často adresáty právní normy zaměňovány).

---

²⁵⁰ Jako příklad pojmů, které by měly být definovány, lze uvést „zařízení určené k zabezpečení využívání zdroje“, „přírodní léčebné lázně“, „pásma fyzické ochrany“ a jiné.

Lze vnímat rovněž nedostatečné porozumění problematiky uživatele zdroje a dalšího uživatele, jejich vzájemného vztahu, práv a povinností.

Komplikovanou oblastí zákona je také absence právní úpravy souhlasu Ministerstva zdravotnictví - Českého inspektorátu lázní a zřidel s poskytováním lázeňské léčebně rehabilitační péče dle ustanovení § 18 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který je vyžadován krajským úřadem k vydání oprávnění k poskytování zdravotních služeb dle tohoto zákona.²⁵¹ Přes přijetí nové právní úpravy, která nabyla účinnosti dne 1. 4. 2012, doposud není jednoznačně definován postup, jakým se má ministerstvo řídit při vydávání předmětného souhlasu. Není vymezeno, jakou má souhlas formu, zda se jedná o rozhodnutí, stanovisko či závazné stanovisko, ani zda orgán může svůj souhlas vázat na určité podmínky. Není stanoveno, které dokumenty se k žádosti o jeho vydání přikládají.

Jak již bylo uvedeno v textu práce, *de lege ferenda* by bylo vhodné věnovat se také problematice vydávání osvědčení zdroje, a to zejména ve vztahu k nedostatečnému řešení ochrany zdrojů. V problematice právní úpravy návrhu na vydání osvědčení o zdroji je tak žádoucí doplnit, že návrh musí obsahovat rovněž i návrh na ochranu předpokládaného zdroje, který je dle současné platné právní úpravy součástí až následné žádosti o vydání povolení k využívání zdroje. Tento požadavek předložení „návrhu na ochranu předpokládaného zdroje“ by bylo vhodné specifikovat co do jeho obsahu. Měl by zahrnovat stanovení ochranných pásem, výpočet zásob využitelného množství předpokládaných zdrojů a způsob jejich sledování. Požadavek na předložení návrhu ochranných pásem již ve fázi osvědčování zdroje vyplývá z toho, že není vhodné osvědčit zdroj, který nemá zajištěnou dostatečnou ochranu. Požadavek na výpočet zásob je nutný z toho důvodu, aby ve zřidelní struktuře nebyly osvědčovány zdroje, k jejichž využívání by nebylo možné z kapacitních důvodů vydat povolení k využívání. Způsob sledování předpokládaného zdroje by měl zajistit ochranu zdroje do doby zahájení využívání. Nedostatečné je rovněž vymezení podmínek, za kterých by bylo možné osvědčení o zdroji zrušit (například v případě, že zdroj není dlouhodobě využíván).

---

²⁵¹ Do 31. 3. 2012 byla tato problematika upravena v zákoně č. 20/1966 Sb. a v zákoně č. 160/1992 Sb., dle kterého Ministerstvo zdravotnictví vydávalo souhlas s provozováním nestátního zdravotnického zařízení lázeňské péče.

Potřebné je rovněž jasné vymezení účelu využití přírodních léčivých zdrojů (tyto mají být primárně využívány pro účely poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče, z praxe lze však stále častěji zaznamenávat zájem zejména kosmetických společností o využívání přírodních léčivých zdrojů například pro účely výroby kosmetických prostředků). Jednoznačná právní úprava chybí také v případě otázky dovozu jiného přírodního léčivého zdroje ze zahraničí či naopak vývozu českých přírodních léčivých zdrojů do zahraničí.

Nedostatečné je rovněž vymezení podmínek, za kterých by bylo možné rozhodnutí o povolení k využívání zdroje *ex offio* změnit nebo zrušit (vhodné by bylo zakotvení možnosti správního orgánu změnit *ex offio* vydané rozhodnutí o povolení k využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, vyžádají-li si to okolnosti).

Problematické je také právní zakotvení balených léčivých minerálních vod nebo například právní úprava postavení balneotechniků, která je v současném znění velmi obecná. Vhodná by byla přesnější specifikace oprávnění a povinností balneotechnika, stanovení jeho odpovědnosti za svěřené zdroje, stejně jako povinnosti dalšího vzdělávání se tak, jako je tomu ve slovenském lázeňském zákoně. Tím by se zabránilo profesní stagnaci balneotechniků.

Nedostatek právní úpravy lze dále spatřovat v úpravě povinností vlastníka pozemku, která umožňuje zamezování přístupů k využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod ze strany vlastníků pozemků.

Nutná je rovněž revize ustanovení § 37 lázeňského zákona upravujícího problematiku vydávání závazných stanovisek a stanovisek Ministerstva zdravotnictví k některým činnostem (v určitých ohledech lze rozsah činností, k nimž se ministerstvo vyjadřuje, považovat za zbytečně rozsáhlý). V této souvislosti by bylo žádoucí docílit určité rovnováhy mezi zachováním potřebné úrovně ochrany jednotlivých zdrojů, přírodních léčebných lázní a lázeňských míst, a omezením administrativní zátěže dotčených osob na nezbytné minimum.

Nevyhovující je dále problematika přírodních léčebných lázní a jejich stanovení, které pochází z doby státních lázní a jehož pojetí a vyhlásování formou vyhlášky Ministerstva zdravotnictví není v praxi realizováno. Nabízí se proto změna tohoto pojetí, případně zrušení daného institutu.

Na úvaze je rovněž varianta zakotvení přestupků fyzických osob do lázeňského zákona²⁵² nebo úprava používání termínu “lázně” pro poskytovatele lázeňské léčebně rehabilitační péče, resp. jejich zdravotnická zařízení. V dnešním pojetí lázeňského zákona není žádné omezení pro toto použití zakotveno a lze se setkat s právníckými osobami, v jejichž názvu se slovo “lázně” nebo “lázeňský” běžně vyskytuje, aniž by s poskytováním lázeňské léčebně rehabilitační péče měli cokoli společného. Ve vztahu k této myšlence lze samozřejmě předpokládat určitou nevoli ze strany subjektů, které provozují různé hotelové komplexy, programy na bázi wellness procedur a které ve svých názvech slovo „lázně“ běžně užívají, aniž by lázeňskou léčebně rehabilitační péči za pomoci přírodního léčivého zdroje poskytovaly. V řadě případů tak však může jít o klamání spotřebitele, který není dostatečně informovaný o problematice představované touto rigorózní prací a může mylně nabýt dojmu, že se nachází ve zdravotnickém zařízení lázeňské léčebně rehabilitační péče.

Tématem k zamyšlení je rovněž zavedení poplatků za úkony správního orgánu po vzoru slovenského lázeňského zákona. Slovenský zákon o správních poplatcích²⁵³ zavádí v položce 151 poplatky za jednotlivé úkony dle lázeňského zákona. Například za uznání přírodní léčivé vody, přírodní minerální vody nebo klimatických podmínek vhodných pro léčení je Státní lázeňskou komisí Ministerstva zdravotnictví Slovenské republiky účtován poplatek 500 EUR, stejně jako za vydání povolení Státní lázeňské komise využívat přírodní léčivý zdroj či přírodní minerální zdroj. Vydání povolení Státní lázeňské komise na provozování přírodních léčebných lázní nebo lázeňské léčebny je zpoplatněno částkou 1 000 EUR. V České republice není zpoplatněn žádný úkon ministerstva v oblasti využívání přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, ani ve vztahu ke stanovování přírodních léčebných lázní a lázeňských míst. Lze předpokládat, že v řadě případů by tyto poplatky pozitivně ovlivnily chování některých žadatelů, ve smyslu jejich odpovědnějšího přístupu k jednotlivým správním řízením.

---

²⁵² Věcný záměr zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (zákon o přestupcích) – Knihovna připravované legislativy [online]. 2002 - 2007 [cit. 2013-04-30]. Dostupné z: <<http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>>.

²⁵³ Zákon Národní rady Slovenské republiky č. 145/1995 Z.z., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Závěr

Rigorózní práce představuje problematiku využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod na území České republiky. Přestože Česká republika nedisponuje velkou rozlohou, vyskytuje se zde značné množství těchto zdrojů s mimořádným složením a vlastnostmi, které je odlišují od běžné vody, plynu nebo peloidu a které z nich činí jedinečné přírodní bohatství. Za předpokladu, že zdroj díky svému výjimečnému chemickému složení a fyzikálním vlastnostem napomáhá léčbě onemocnění a posilování lidského zdraví, je možné jej osvědčit jako přírodní léčivý zdroj, případně pokud je minerální voda díky svému složení vhodná ke stáčení a k výrobě balených minerálních vod, lze ji osvědčit jako zdroj přírodní minerální vody.

Rozložení takových zdrojů po světě není rovnoměrné. V případě České republiky lze hovořit o jejich opravdu mimořádném množství, díky čemuž je naše země známá v oblasti lázeňství po celém světě a čeští výrobci balených minerálních vod jsou konkurenceschopní ve vztahu k zahraničním producentům.

Poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče má v České republice dlouholetou tradici, zdravotnická zařízení, ve kterých je tato péče poskytována, jsou historicky spjata s českým územím. O jejich pozici, resp. o využívání přírodních léčivých zdrojů a zvláštních přírodních podmínek v oblasti lázeňství, svědčí historické prameny stejně jako vývoj právní úpravy související s problematikou lázeňství, které jsou odrazem společenského vývoje *sui generis*.

Problematika přírodních léčivých zdrojů byla na našem území upravena již za dob Rakouska-Uherska. Příslušné právní předpisy té doby byly následně tzv. recepční normou převzaty do právního řádu Československé republiky a platily až do doby protektorátu. Protektorátní právní úpravu později nahradila úprava socialistická, která se jako první začala podrobněji zabývat nejen přírodními léčivými zdroji, ale také zdroji přírodních minerálních vod (v tehdejší terminologii se jednalo o zdroje přirozeně se vyskytujících minerálních vod stolních). Od roku 1948 byly jednotlivé zdroje ve vlastnictví státu, který jako jediný s nimi mohl nakládat.

Právní úprava byla dlouhou dobu poměrně neměnná. Změny se postupně začaly projevovat po roce 1990, kdy do oblasti využívání zdrojů začaly pronikat změny vyvolané nastalou společenskou situací, a řada lázeňských objektů přešla do rukou soukromých vlastníků. Přijetí nového lázeňského zákona tak bylo jen otázkou času.

Nakonec k tomu došlo v roce 2001, tedy v období, kdy v souladu s harmonizačním procesem českého práva s právem Evropské unie docházelo k přijímání mnoha zákonů v oblasti ochrany životního prostředí; byl přijat například vodní zákon, již zrušený zákon o ochraně ovzduší²⁵⁴, zákon o posuzování vlivů na životní prostředí a další.

Lázeňský zákon č. 164/2001 Sb. představuje základní právní předpis upravující problematiku využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Ochranu přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod však nepřímo zajišťují i další právní předpisy, které v rámci svých ustanovení na ochranu těchto zdrojů pamatují. Například již zmíněný zákon o posuzování vlivů na životní prostředí, stavební zákon, lesní zákon a mnohé jiné.

Lázeňský zákon je členěn na pět částí a od doby nabytí účinnosti byl devětkrát novelizován²⁵⁵. Jednalo se o změny provedené v rámci úprav jiných právních předpisů, které však řešily pouze úzce omezené problémy. Ve svých zhruba padesáti ustanoveních upravuje zákon problematiku osvědčení zdroje jako přírodního léčivého zdroje nebo zdroje přírodní minerální vody, jejich následného využívání a zajištění patřičné ochrany prostřednictvím stanovení ochranných pásem. Dále upravuje problematiku stanovování přírodních léčebných lázní a lázeňských míst a vymezuje, v jakých případech na území ochranných pásem a lázeňských míst je Ministerstvo zdravotnictví dotčeným orgánem, tedy kdy nemůže být určitá činnost na daných územích vykonávána bez jeho závazného stanoviska. Nesplnění povinností stanovených zákonem tento sankcionuje v závislosti na osobě porušující zákon, a to buď odebráním možnosti využívat zdroj, nebo uložením pokuty.

Cílem rigorózní práce bylo seznámit čtenáře co nejkomplexněji s právní úpravou ochrany a využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod. Je třeba konstatovat, že odborná literatura problematiku, které je věnována tato práce, až na výjimky opomíjí. K dispozici jsou pouze odborné publikace zabývající se historií využívání jednotlivých zdrojů, odborným posouzením jejich balneologického využití, chemického složení, účinky jednotlivých zdrojů na léčbu vybraných onemocnění atd.

---

²⁵⁴ Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší) byl zrušen zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

²⁵⁵ Poslední novela provedená zákonem č. 375/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zdravotních službách, zákona o specifických zdravotních službách a zákona o zdravotnické záchranné službě, vstoupila v účinnost dne 1. 4. 2012.

Odborná právní literatura k tématu však zcela chybí. K analýze lázeňského zákona je tak možné využít pouze důvodovou zprávu z legislativního procesu jeho přijímání, která však není příliš podrobná a v mnoha výkladových otázkách není dostačující.

Téma rigorozní práce bylo vybráno s ohledem na skutečnost, že autorka práce se daným oborem profesně zabývá. Z důvodu již výše zmíněné absence odborné literatury, se tak výklad opírá především o vlastní zkušenosti autorky s aplikací lázeňského zákona v praxi.

Práce analyzuje současnou právní úpravu, a to i za pomoci ostatních právních předpisů, které je možné na ochranu zdrojů aplikovat. Pro zajímavost uvádí rovněž právní úpravu Slovenské republiky, která je v mnohém obdobná legislativě české, na řadě míst však obsahuje určité odlišnosti, které mohou být pro Českou republiku, když ne inspirací, tak alespoň tématem k zamyšlení.

Přírodní léčivé zdroje jsou v současné době primárně využívány pro účely poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče. K té je možné využívat pouze zdroje osvědčené, tedy vyskytující se na území České republiky, a nikoli zdroje pocházející z jiných států. Zdroje přírodních minerálních vod jsou využívány ke stáčení a k výrobě balených minerálních vod. Jednou z aktuálních otázek je úvaha nad povolením využívání zdrojů také pro jiné účely, například pro účely výroby kosmetických prostředků. Umožnění takového využívání s sebou však nese riziko možného enormního zájmu kosmetických společností o využívání zdrojů čistě z marketingových důvodů (lze předpokládat, že uvádění informací na obalu výrobku, že tento pochází z přírodního léčivého zdroje, by u řady spotřebitelů mohlo zvýšit zájem o daný produkt). Ministerstvo zdravotnictví dle lázeňského zákona musí dbát, aby využívání zdrojů bylo šetrné, proto by takové využívání muselo být přísně regulováno, aby s sebou nemohlo přinést negativní, neúměrnou exploataci přírodních léčivých zdrojů.

Jeden z problémů současné právní úpravy využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod představuje rozmanitost forem právních aktů, kterými byla dříve stanovována jednotlivá ochranná pásma či lázeňská místa, stejně jako množství orgánů, které takové akty vydávaly. Řada těchto aktů je dodnes platných, což znamená, že na mnoha místech v republice jsou platné předpisy z 50. a 60 let minulého století, které již neodpovídají aktuálním legislativním požadavkům

a potřebám současné doby. Vzhledem k nejasnostem jejich vyhlášení vyvstává problém rovněž v rámci procesu jejich zrušování.

V mnoha případech totiž není jasné, zda dané ochranné opatření bylo vyhlášeno pouhým správním aktem, či se jednalo o právní předpis (ochranná pásma a jiná prozatímní opatření byla stanovována rozmanitými výnosy, výměry, usneseními národních výborů a dalšími akty). Některá prozatímní ochranná opatření byla stanovována rovněž pouhými správními rozhodnutími. Přestože se dle přechodných ustanovení prozatímní ochranná pásma či prozatímní opatření k ochraně lázeňských míst považují za ochranná pásma nebo za lázeňská místa dle lázeňského zákona, nelze takové akty z legislativního hlediska²⁵⁶ rušit právními předpisy, které současný lázeňský zákon předpokládá (vyhláškami, nařízeními vlády). Zrušení formou individuálního správního aktu (tedy aktu stejné právní síly) je však diskutabilní s ohledem na povahu ochranných opatření jakožto abstraktního aktu, tedy aktu zavazujícího neurčitý počet adresátů. Takový krok vyvolává pochybnosti o jeho dostatečnosti. Zrušením touto formou by pravděpodobně nebyla zajištěna dostatečná transparentnost. Riziko, že by se o takovém kroku nedozvěděly všechny dotčené subjekty, nelze vyloučit.

Neznalost lidí lze obecně vnímat jako problém, který problematiku přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod, doprovází. Často se lze setkat s nevědomostí o existenci ochranných pásem. Je zcela běžné, že přestože se lidé nacházejí v blízkosti lázeňského místa či v okolí stáčírny přírodní minerální vody, neuvědomují si, že místním zdrojům je nutné věnovat určitou pozornost a ochranu, a že je tedy nezbytné stanovit určitá omezení, která toto zajistí.

Je s podivem, že přestože české lázně jsou světovým pojmem a balené minerální vody běžnou součástí života každého z nás, málokdo má širší povědomí o zdrojích, které jsou jejich základem. Primárním cílem této práce proto bylo analyzovat právní úpravu, upozornit na její nedostatky a navrhnout řešení *de lege ferenda*. Sekundárním cílem pak bylo také vzbudit ve čtenáři zájem a chuť zjistit si o daném tématu více.

Z analýzy příslušné právní úpravy provedené touto prací vyplynulo, že je žádoucí provést úpravy současného lázeňského zákona, jejichž cílem by bylo vytvoření vyspělého právního rámce využívání přírodních léčivých zdrojů, zdrojů přírodních minerálních vod, jejich ochrany, stejně jako ochrany přírodních léčebných lázní

---

²⁵⁶ Dle článku 52 Legislativních pravidel vlády je zrušovacími ustanoveními právních předpisů možné rušit jiné právní předpisy, popřípadě jejich části.

a lázeňských míst, který by v souladu s vývojem legislativy České republiky reflektoval rovněž problematiku lidských práv, podnikatelských zájmů a dalších aktivit. Je třeba respektovat věcné změny, kterými prošla státní správa i jiné oblasti společenského života, odstranit ze zákona zjevné nepřesnosti a doplnit chybějící části nutné pro jednoznačné porozumění textu a pro aplikaci zákona.

Nepochybným pomocníkem by byl i zvýšený zájem o danou problematiku v odborných právních kruzích a vznik odborné literatury k lázeňskému zákonu, včetně výkladového komentáře. Ten by měl být aktuálně ve fázi příprav, kdy však bude dokončen, ani zda odstraní všechny interpretační obtíže, nelze v tuto chvíli předvídat.

Summary

This thesis presents the issue of the use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water in the Czech Republic. Although the Czech Republic does not dispose of a large area, there is a considerable amount of sources with extraordinary composition and properties, which differ these from regular water, gas or peloid, and that makes them a unique natural wealth. Assuming that the source due to its exceptional chemical composition and physical properties aids disease treatment and strengthen human health, it is possible to prove it as a natural medicinal resource, or if the mineral water is due to its composition suitable for extraction and production of bottled mineral water, this can be proven as a source of natural mineral water. Distribution of such sources is not uniform, nevertheless Czech Republic has an exceptional amount of these sources, which makes it world-known in the area of spa and herewith makes Czech producers of bottled mineral water competitive in relation to foreign producers.

Rendition of spa medical rehabilitation care in the Czech Republic has a long tradition and the healthcare facilities, where the care is provided, are historically linked with the Czech territory. Their position, or more precisely use of natural medicinal resources and special natural conditions in the area of spa, is verified by historical references and development of legal regulations incidental to spa, which are the reflection of a social evolution *sui generis*.

During its hitherto development the use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water has undergone several major phases. Each of them had its own medical, social, economical and legal specifics and current development stage had been formed during socio-economical changes taking place in the Czech Republic in the early nineties of the 20th century.

Nowadays is the issue of use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water regulated by Act No. 164/2001 Coll., about natural medicinal resources, sources of natural mineral water, natural medicinal spas and health resorts and amending certain related laws (Spa Act) as amended. Spa Act represents a basic legal enactment, governing the issue of use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water. However protection of these resources is provided also

indirectly by further legislation provisions. Spa Act is divided into five parts and has been nine times amended since the entry into force.

Aim of this thesis is to familiarize the reader with the legislation of protection and use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water as complex as possible.

Thesis is divided into six chapters. The first one outlines the factual and legal bases of the chosen topic. Chapter introduces the reader to the history of use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water and deals with the development of respective legislation.

The following explanation focuses on the assessment of individual source, which leads to its certification as a natural medical resource or source of natural mineral water. The second chapter also deals with the legal nature of these resources and the gain from them.

The third chapter deals with the legal regulation of use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water. Interpretation in this part of the thesis is focused on permit issuing for the use of resources and import and export conditions. Interpretation is also focused on the issue of natural medicinal spas and health resorts determination.

Considerable part of the thesis is dedicated to the fourth chapter, which deals with the protection of particular sources by establishing of protective zones according to Spa Act or other legal enactments.

With regard to a need to ensure the enforcement of compliance with the conditions specified in the authorization for the use of resources, eventually with those given by law and other legal regulations, it is also significant to consider question of the responsibility in the field of use and protection of natural medicinal resources and sources of natural mineral water. This issue is interpreted in the fifth chapter.

Thesis conclusion summarizes some problematic topics of contemporary Spa Act, which have been continuously discussed in previous chapters, and proposes possible legal solutions.

From the existing knowledge of the issue can be claimed, that Spa Act provides a relatively sufficient level of protection of natural medicinal resources, sources

of natural mineral water, natural medicinal spas and health resorts, nevertheless after more than a decade of use of the law in practice can be clearly said, that there is a need of amendments, particularly in several problematical areas. Also, the fact of certain illegibility should not be missed out, because it impedes its interpretation and application in practice, and thus put recipients of this regulation to inconvenience. It is undoubtedly desirable to make adjustments to current Spa Act, in order to establish an advanced legal framework for the use of natural medicinal resources, sources of natural mineral water, their protection as well as protection of natural medicinal spas and health resorts, which would also, in compliance with the legislation development of the Czech Republic, reflect the issue of human rights, business interests and other activities. It is necessary to respect the substantive changes undergone by public administration and other areas of social life, to remove obvious inaccuracies from the current Spa Act and to complete missing parts necessary for unambiguous comprehension and application of the law.

Seznam použitých zkrácených názvů

Lázeňský zákon - zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Lesní zákon - zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Listina základních práv a svobod - ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Nový občanský zákoník - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Občanský zákoník - zákon č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Slovenský lázeňský zákon - zákon č. 538/2005 Z.z., o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Správní řád - zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Stavební zákon - zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Trestní zákoník - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vodní zákon - zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška o zdrojích a lázních - vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 423/2001 Sb., kterou se stanoví způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a další podrobnosti jejich využívání, požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní a náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodních léčivých zdrojů a klimatických podmínek k léčebným

účelům, přírodní minerální vody k výrobě přírodních minerálních vod a o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní.

Zákon o ekologické újmě - zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o obcích – zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu - zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o zdravotních službách - zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějšího předpisu.

Zákon o znárodnění - zákon č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku.

Zákon o životním prostředí - zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých zdrojů

Národní právní předpisy

- 1) Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.
- 2) Vládní nařízení č. 223/1939 Sb., o ochraně přírodních léčivých zdrojů.
- 3) Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.
- 4) Zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění.
- 5) Zákon č. 125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného lázeňského majetku, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 43/1955 Sb., o československých lázních a zřídlech, ve znění pozdějšího předpisu.
- 7) Statut lázeňského místa Karlovy Vary schválený Usnesením vlády republiky Československé č. 135 dne 18. 1. 1956.
- 8) Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 151/1956 Ú.l., o ochraně přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů a o jejich využití.
- 9) Statut lázeňského místa Karlova Studánka schválený Usnesením rady KNV v Olomouci ze dne 18. 4. 1957.
- 10) Statut lázeňského místa Janské Lázně schválený Usnesením vlády ČSR č. 608 ze dne 17. 7. 1959.
- 11) Zákon č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 12) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Statut lázeňského místa Lázně Bělohrad schválený Usnesením rady VčKNV č. 287 ze dne 23. 12. 1963.
- 14) Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.
- 15) Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 16) Vyhláška Ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 26/1972 Sb., o ochraně a rozvoji přírodních léčebných lázní a přírodních léčivých zdrojů.
- 17) Statut lázeňského místa Lipová Lázně schválený Usnesením pléna SmKNV ze dne 28. 9. 1973.

- 18) Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln (Arzneimittelgesetz – AMG) vom 24. 8. 1976 (BGBl. I 2005, 3394).
- 19) Statut lázeňského místa Teplice nad Bečvou schválený Usnesením plenárního zasedání SmKNV ze dne 14. 4. 1987.
- 20) Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 21) Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, ve znění pozdějších předpisů.
- 22) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích (přestupkový zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 23) Zákon č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, ve znění pozdějších predpisov.
- 24) Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- 25) Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 26) Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.
- 27) Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- 28) Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- 29) Zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.
- 30) Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.
- 31) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 32) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- 33) Vyhláška č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu.
- 34) Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z.z., o správnych poplatkoch.
- 35) Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 36) Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

- 37) Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 38) Vyhláška č. 335/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), h), i), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro nealkoholické nápoje a koncentráty k přípravě nealkoholických nápojů, ovocná vína, ostatní vína a medovinu, pivo, konzumní líh, lihoviny a ostatní alkoholické nápoje, kvasný ocet a droždí, ve znění pozdějších předpisů.
- 39) Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- 40) Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů.
- 41) Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 42) Vyhláška č. 206/2001 Sb., o osvědčení odborné způsobilosti projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce.
- 43) Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 44) Vyhláška č. 370/2001 Sb., o zkoušce o odborné způsobilosti k výkonu odborného dohledu nad využíváním a ochranou přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod.
- 45) Nařízení vlády č. 385/2001 Sb., kterým se stanoví jednotková výše poplatku za přírodní minerální vodu odebíranou ze zdroje přírodní minerální vody.
- 46) Vyhláška č. 423/2001 Sb., kterou se stanoví způsob a rozsah hodnocení přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod a další podrobnosti jejich využívání, požadavky na životní prostředí a vybavení přírodních léčebných lázní a náležitosti odborného posudku o využitelnosti přírodních léčivých zdrojů a klimatických podmínek k léčebným účelům, přírodní minerální vody k výrobě přírodních minerálních vod a o stavu životního prostředí přírodních léčebných lázní (vyhláška o zdrojích a lázních).

- 47) Vyhláška č. 432/2001 Sb., o dokladech žádosti o rozhodnutí nebo vyjádření a o náležitostech povolení, souhlasů a vyjádření vodoprávního úřadu, ve znění pozdějších předpisů.
- 48) Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů.
- 49) Vyhláška č. 74/2004 Sb., o zrušení přírodních léčebných lázní na území obce Železnice.
- 50) Vyhláška č. 275/2004 Sb., o požadavcích na jakost a zdravotní nezávadnost balených vod a o způsobu jejich úpravy, ve znění pozdějšího předpisu.
- 51) Vyhláška č. 369/2004 Sb., o projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací, oznamování rizikových geofaktorů a o postupu při výpočtu zásob výhradních ložisek, ve znění pozdějšího předpisu.
- 52) Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 53) Vyhláška č. 450/2005 Sb., o náležitostech nakládání se závadnými látkami a náležitostech havarijního plánu, způsobu a rozsahu hlášení havárií, jejich zneškodňování a odstraňování jejich škodlivých následků, ve znění pozdějšího předpisu.
- 54) Zákon č. 538/2005 Z.z., o přírodních léčivých vodách, přírodních léčebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a přírodních minerálních vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- 55) Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.
- 56) Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 57) Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění).
- 58) Vyhláška č. 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení, veřejnoprávní smlouvy a územního opatření.
- 59) Vyhláška č. 526/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení stavebního zákona ve věcech stavebního řádu.
- 60) Vyhláška č. 539/2006 Sb., o stanovení ochranných pásem přírodního léčivého zdroje minerální vody jímané vrtem Le-7 v katastrálním území Charvátská Nová Ves obce Břeclav a o vymezení konkrétních ochranných opatření.

- 61) Vyhláška č. 26/2007 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů (katastrální vyhláška).
- 62) Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů.
- 63) Gesetz über Kurorte im Land Nordrhein-Westfalen (Kurortegesetz - KOG) vom 11. 12. 2007 (GV NRW. 2008, 8).
- 64) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 65) Vyhláška č. 145/2009 Sb., o stanovení přírodních léčebných lázní Lednice v katastrálním území Lednice na Moravě.
- 66) Landesverordnung über die Anerkennung als Kur- und Erholungsort (KurortVO) vom 25. 11. 2009 (GVObI. SH 2009, 860).
- 67) Vyhláška č. 308/2010 Sb., o stanovení ochranných pásem zdrojů přírodních minerálních vod a přírodních léčivých zdrojů v Kyselce a vymezení konkrétních ochranných opatření.
- 68) Nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací.
- 69) Nařízení vlády č. 295/2011 Sb., o způsobu hodnocení rizik ekologické újmy a bližších podmínkách finančního zajištění.
- 70) Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).
- 71) Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.
- 72) Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.
- 73) Vyhláška č. 267/2012 Sb., o stanovení Indikačního seznamu pro lázeňskou léčebně rehabilitační péči o dospělé, děti a dorost.
- 74) Nařízení vlády č. 321/2012 Sb., o stanovení lázeňského místa Karlovy Vary a Statutu lázeňského místa Karlovy Vary.

Právní předpisy Evropské unie

- 1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/83/ES, o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků.

- 2) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/46/ES, o sbližování právních předpisů členských států týkajících se doplňků stravy.
- 3) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin.
- 4) Směrnice Komise 2003/40/ES, kterou se stanoví seznam, koncentrační limity a požadavky na označování složek přírodních minerálních vod a požadavky na použití vzduchu obohaceného ozonem při úpravě přírodních minerálních vod a pramenitých vod.
- 5) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.
- 6) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006, o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin.
- 7) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/54/ES, o využívání a prodeji přírodních minerálních vod.
- 8) Nařízení Komise (EU) č. 432/2012, kterým se zřizuje seznam schválených zdravotních tvrzení při označování potravin jiných než tvrzení o snížení rizika onemocnění a o vývoji a zdraví dětí.

Odborná literatura

- 1) BALNEARIUS: *Lázeňští asklépiové a jejich pacienti. Lázeňské historky, anekdoty a vtipy*. Liberec: KNIHY 555, 2009, 264 s. ISBN 978-80-86660.26-4.
- 2) BENDA, J., ŠVANDRLÍK, R., DVOŘÁK, P.: *Systém řízení lázeňství*. Mariánské Lázně: Výzkumný ústav balneotechnický, 1985, 215 s.
- 3) BUDINSKÁ, J., ZERJATKE, P.: *Kapitoly z dějin lázeňství*. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2006, 164 s. ISBN 80-85321-43-2.
- 4) BUCHAROVIČ, S., WIESNER, S.: *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2001, 464 s. ISBN 80-7277-049-7.
- 5) ČURDA, J., KOZLOVSKÁ, M. et al.: *České lázně a lázeňství*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007, 219 s. ISBN 978-80-239-9330-1.
- 6) DAMOHORSKÝ, M. a kol.: *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2010, 678 s. ISBN: 978-80-7400-338-7.

- 7) DĚDINA, J.: *Management, organizování a ekonomika lázeňství - vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství, 2004, 170 s. ISBN 80-86592-01-4.
- 8) ENCYKLOPEDIE: *Zeměpis světa*. Praha: Columbus, 1999, 512 s. ISBN 80-901727-6-8.
- 9) HENDRYCH, D. et al.: *Správní právo – obecná část*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck a. s., 2006, 861 s. ISBN 80-7179-442-2.
- 10) INDROVÁ, J. a kol.: *Cestovní ruch (základy)*. Praha: Oeconomica, 2007, 120 s. ISBN 978-80-245-12-52-5.
- 11) JAKUBÍKOVÁ, D.: *Marketing v lázeňství*. C.O.T. business, 4/2005, str. 16 – 17.
- 12) JANDOVÁ, D.: *Balneologie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2009, 424 s. ISBN 978-80-247-2820-9.
- 13) KNOP, K. et al.: *Lázeňství: ekonomika a management*. Praha: Grada Publishing, 1999, 232 s. ISBN 80-7169-717-6.
- 14) KŘÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, 176 s.
- 15) KŘÍŽEK, V.: *Obrazy z dějin lázeňství*. Praha: Libri, 2002, 264 s. ISBN 80-7277-092-6.
- 16) ONDRUŠ, R.: *Správní řád, nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, 520 s. ISBN 80-7201-523-0.
- 17) SCARRE, Ch.: *Sedmdesát divů světa, osudy slavných stavebních památek*. Praha: Slovart, 2000, 304 s. ISBN 80-7209-190-5.
- 18) ŠKAPÍK, M. a kol.: *Využití balneoterapie ve vnitřním lékařství*. Praha: Grada Publishing, 1994, 160 s. ISBN 80-7169-130-5.
- 19) ŠPIŠÁK, L., RUŠAVÝ, Z. a kol.: *Klinická balneologie*. Praha: Karolinum, 2010, 276 s. ISBN 978-80-246-1654-4.
- 20) VANTUCH, P.: *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Nakladatelství ANAG, 2011, 1364 s. ISBN 978-80-7263-677-8.
- 21) VEDRAL, J.: *Správní řád. Komentář*. II. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: RNDr. Ivana Exnerová – BOVA POLYGON, 2012, 1448 s. ISBN 978-80-7273-166-4.
- 22) VONDRUŠKA, V.: *Intimní historie od antiky po baroko*. Brno: MOBA, 2007, 238 s. ISBN 978-80-243-2672-6.

23) VYLITA, B., KLSÁK, J., BUCHAROVICĚ, S. et. al.: *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí*. Karlovy Vary: Město Karlovy Vary, 2001, 382 s.

Ostatní

- 1) Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon). Server ASPI. 2001 [cit. 2012-12-30]. č. 164/2001 Sb.
- 2) Důvodová zpráva k zákonu č. 183/2006 Sb., stavební zákon. Server ASPI. 2006 [cit. 2013-01-03]. č. 183/2006 Sb.
- 3) Důvodová zpráva k zákonu č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Server ASPI. 2008 [cit. 2013-01-03]. č. 167/2008 Sb.

Judikatura

- 1) Rozsudek Soudního dvora ve věci C-319/05, *Komise Evropských společenství v. Německo*.
- 2) Rozsudek Soudního dvora ve věci C-88/07, *Komise Evropských společenství v. Španělské království*.
- 3) Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 50/03 – č. 567/2004 Sb.
- 4) Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 62/04 – č. 280/2005 Sb.
- 5) Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 69/04 – č. 161/2007 Sb.
- 6) Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/06 – č. 190/2007 Sb.

Internetové zdroje

- 1) Bundesministerium der Justiz [online]. 2013 [cit. 2013-05-05]. AMG - Gesetz über den Verkehr mit Arzneimitteln. Dostupné z WWW: <http://www.gesetze-im-internet.de/amg_1976/BJNR024480976.html>.
- 2) Český rozhlas [online]. 1997-2013 [cit. 2013-01-08]. Česko země neznámá – Ústí nad Labem. Dostupné z WWW: <http://m.rozhlas.cz/olomouc/kultura/_zprava/336980>.
- 3) Historický spolek města Bíliny [online]. 2009 [cit. 2012-12-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.hsbilina.cz/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2010020010>>.

- 4) InfoCuria - Judikatura Soudního dvora [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z WWW: <<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?cid=1859273>>.
- 5) Itálie průvodce – údaje o jednotlivých regionech [online]. 2008 - 2013 [cit. 2012-10-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.italie-pruvodce.cz/web/regiony/>>.
- 6) Jedemedolazni.cz [online]. 2011 [cit. 2013-04-20]. Komparace lázeňství vybraných evropských zemí se zřetelem k sociálnímu aspektu lázeňství. Dostupné z WWW: <http://www.jedemedolazni.cz/galerie/tinymce/kestazeni/seminare/Konf2011_1_04_MI ejnkova_KomparaceCeskehoLazenstvi.pdf>.
- 7) Jednotný automatizovaný systém právních informací [online]. 2013 [cit. 2013-04-28]. Vyhľadanie predpisov. Dostupné z WWW: <http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_zak_vyber_hl1.asp?clear=N>.
- 8) Juris – Das Rechtsportal [online]. 2013 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/>>.
- 9) Knihovna připravované legislativy [online]. 2002 - 2007 [cit. 2013-04-30]. Dostupné z WWW: <<http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>>.
- 10) KNOP, K. Lázeňský cestovní ruch v Evropě [online]. 2006 [cit. 2012-10-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.cestovni-ruch.cz/zdroje/lazne-evropa.php>>.
- 11) Lázně Itálie [online]. 2012. [cit. 2013-03-28]. Lázně Itálie. Dostupné z WWW: <<http://www.lazneitalie.com/>>.
- 12) Lecebne-lazne.cz [online]. 2009 [cit. 2011-10-10]. Svaz léčebných lázní České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.lecebne-lazne.cz/cs>>.
- 13) Město Teplice [online]. 2010 [cit. 2013-01-08]. Dějiny města: Město Teplice. Dostupné z WWW: <<http://www.teplice.cz/cz/mesto/historie/dejiny-mesta/>>.
- 14) Mvcr.cz [online]. 2010 [cit. 2011-08-12]. Oblasti veřejného pořádku ve vztahu k možnostem jejich regulace obecně závaznými vyhláškami obcí. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/oblasti-verejneho-poradku-ve-vztahu-k-moznostem-jejich-regulace-obecne-zavaznymi-vyhlaskami-obci.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>.
- 15) NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu [online]. 2006 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z WWW: <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>.
- 16) Parlamentsspiegel.de [online]. 2010 [cit. 2013-05-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.parlamentsspiegel.de/>>.
- 17) Portal.gov.cz [online]. 2011. Portál veřejné správy České republiky.

Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/_s.155/699/place>.

18) Právní výklad Ministerstva vnitra k zákonnému zmocnění k obecně závazné vyhlášce k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku dle § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/odk2/clanek/metodicky-material-c-4.aspx>>.

19) Pruhledy.unas.cz [online]. 2012 [cit. 2012-01-08]. Povídání o balených vodách. Dostupné z WWW: <www.pruhledy.unas.cz/pol.php?ol_id=7&menu=0>.

20) Rozloha České republiky [online]. 2010 [cit. 2011-04-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.czech.cz/cz/66930-rozloha-ceske-republiky>>.

21) Sbírka předpisů České republiky [online]. 2001 [cit. 2011-08-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.sbirka.cz/>>.

22) Sdružení lázeňských míst ČR [online]. 2012 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.spas.cz/historie.htm>>.

23) Splzak.cz [online]. 2010 [cit. 2011-09-12]. Správa přírodních léčivých zdrojů a kolonád. Dostupné z WWW: <<http://www.splzak.cz/cs.html>>.

24) Svaz-mv.cz [online]. 2010 [cit. 2011-10-05]. Svaz minerálních vod. Dostupné z WWW: <<http://www.svaz-mv.cz/>>.

25) ÚZIS ČR [online]. 2012 [cit. 2012-10-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzis.cz/>>.

26) Zbierka.sk [online]. 2011. Elektronická zbierka zákonov. Dostupné z WWW: <<http://www.zbierka.sk/>>.

27) Zbierka zákonov, pravne predpisy, oblasti práva, register čiasok [online]. 2012 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.zakonypreludi.sk>>.

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá problematikou využívání přírodních léčivých zdrojů a zdrojů přírodních minerálních vod na území České republiky. Ta díky své pestré geologické stavbě disponuje značným množstvím těchto zdrojů, které mohou být v závislosti na svých fyzikálních vlastnostech a chemickém složení využívány buď k léčebným účelům v rámci poskytování lázeňské léčebně rehabilitační péče, anebo ke stáčení a k výrobě balených minerálních vod.

Uvedené zdroje představují jedinečné přírodní bohatství, je nutné se k nim s tímto vědomím chovat a dostatečně je chránit. To mimo jiné znamená rovněž nastavení takové úrovně právní ochrany, která zajistí využívání zdrojů pouze v rozsahu a za podmínek, které je negativně neovlivní a zajistí jejich zachování i pro další generace.

V současné době je tato oblast upravena zákonem č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon) a příslušnými prováděcími předpisy. Rigorózní práce si klade za cíl představit tuto právní úpravu co nejkomplexněji a ve sporných otázkách nalézt rovněž možná právní východiska.

Abstract

This thesis deals with use of natural medicinal resources and sources of natural mineral water in the Czech Republic. This, due to its varied geological structure, has an extensive quantity of these sources, which can be, in dependance on its physical properties and chemical composition, used either for medical purposes within the frame of spa medical rehabilitation rendition or for bottling and production of bottled mineral water.

These resources represent a unique natural wealth, and it is necessary to use them according to this foreknowledge and properly protect them. Among other things, it also means setting of such level of legal protection, which ensures their use only to the extent and under the conditions, that won't negatively affect them and ensure their preservation for future generations.

Nowadays is this matter regulated by Act No. 164/2001 Coll., regarding natural medicinal resources, sources of natural mineral water, natural spas and health-resorts and related law amendments (Spa Act) and respective implementing regulations. This thesis aims to introduce this legislation as complex as possible and to outline possible legal recourses of controversial issues.

Klíčová slova

1. Lázeňský zákon
2. Přírodní léčivé zdroje
3. Zdroje přírodních minerálních vod

Keywords

1. Spa Act
2. Natural medicinal resources
3. Sources of natural mineral water